

Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide KOV EP asukoha eelvaliku otsuse eelnõule ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandele esitatud kooskõlastuste ja arvamuste koondtabel

Tabelit on täiendatud arvamuste ja kooskõlastamise etapi järgselt 24.09 edastatud Eesti Ühistuenergia OÜ arvamuskirjaga.

Sisukord

Laekunud kooskõlastused	Error! Bookmark not defined.
1. Maa- ja Ruumiameti maaparanduse osakond	4
2. Transpordiamet (AK-märkega)	4
3. Keskkonnaamet	5
4. Eesti Geoloogiateenistus	18
5. Päästeameti Ida päästekomando	28
6. Terviseamet	28
7. Kaitseministeerium	29
8. Muinsuskaitseamet	30
9. Politsei- ja Piirivalveamet	32
Laekunud arvamused	32
10. Erasisik Deivy P.	32
11. Erasisik Vladislav A.	33
12. Erasisik Julija P-F.N.	33
13. Erasisik Ants M.	33
14. Erasisik Sergei R.	33
15. Erasisik Marina L.	34
16. Erasisik Irina M.	34
17. Erasisik Olga K.	34
18. Erasisik Meelis T.	34
19. Erasisik Olesja D.	34
20. Erasisik Ülle K.	35
21. Erasisik Valetina P.	35

22. Erasik Küllike K.	35
23. Riigimetsa Majandamise Keskus.....	36
24. Enefit Wind Purtse AS.....	38
25. Maa- ja Ruumiamet KOV planeeringute heakskiitmise osakond	39
26. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	45
27. Erasik Natalia G.	46
28. Erasik Arne K.	46
29. Mereoja Kämping OÜ	47
30. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järeelvalve Amet	48
31. Viru-Nigula Vallavalitsus	48
32. Erasik Erkki K.	50
33. Erasik Jana S.	50
34. Erasik Peeter N.....	52
35. Erasik Natalja G.	52
36. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	52
37. S.A.CITO OÜ	53
38. Erasik Monika B.....	53
39. Lüganuse Vallavolikogu liige Jevgeni Korniltsev	53
40. Erasik Anatoli T.....	55
41. Erasik Margit S.	56
42. Erasik Paul K.	56
43. Erasik Raimo V.....	56
44. Alulinna külaselts MTÜ	56
45. Erasik Maarika M.	58
46. Erasik Janek M.....	58
47. Erasik Liisi J.....	59
48. Erasik Krista V.....	59
49. Erasik Marje N.....	59
50. Erasik Aleksandr G.	59
51. Erasik Olga G.	60
52. Erasik Enno T.....	60

53. Kiviluks AS	61
54. Bona Invest OÜ ja MTÜ Kinnisvara Kaitseks	62
55. Erasik Svetlana K.	74
56. Erasik Ingrid A.	74
57. Erasik Paul K.	75
58. Erasik Aleksandra P.	75
59. Erasik Valetina K.	76
60. Erasik Irina P.	77
61. Erasik Heidi R-K.	79
62. Erasik Kevin P.	79
63. Erasik Henri P.	82
64. Erasik Annika E.	82
65. Erasik Raul O.	85
66. Erasik Lidia K.	86
67. Erasik Juta S.	86
68. Erasik Julia B.	87
69. Erasik Vladimir R.	87
70. Erasik Taivi O.	88
71. Erasikud Ene U., Argo P. ja Merle M.	89
72. Erasik Juhan V.	91
73. Erasik Aime N.	91
74. Erasik Peter O.	92
75. Erasik Alexandr E.	92
76. Erasik Maarika N.	94
77. Erasik Moonika M.	95
78. Erasik Anu N.	95
79. Erasik Kärt T.	96
80. Erasik Andrus P.	97
81. Erasikud Signe R. ja Eimar A.	99
82. Erasik Alla S.	101
83. Erasik Kaupo T.	101

84. Viru-Nigula valla Kõrkküla ja Kestla külade elanikud ja kinnistuomanikud	102
85. Eesti Ühistuenergia OÜ	108

Laekunud kooskõlastused

1. Maa- ja Ruumiameti maaparanduse osakond

Kirja nr ja kuupäev: 10.06.2025 nr 6-1/33-62

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Kooskõlastab. Tabelist 3.15 puudub Satsu 1 (MS1107030010010/ ehitis 001) maaparandusehitise ja selle eesvoolu kaitsevööndis paikneva Satsu 3 tuuliku informatsioon. Lisaks asub Koljala 6 tuulik Uuemõisa II-3 (MS 1107060020010/ehitis 001) maaparandussüsteemi maa-alal.	Täname märkuse eest, korrigeerisime tabelit 3.15.
Planeeringualale jääb 2 riikliku tihendusvõrgu märki, mis tuleb võimalusel säilitada praeguses asukohas. Märki kõrvaldamisest palume teavitada Maa- ja Ruumiametit.	Teadmiseks võetud. Täiendused on lisatud planeeringu seletuskirja ptk 4.9 (maaparandus).
Planeeringuga mõjutatud maaparandusehitised, mis jäävad planeeringualast väljapoole peavad planeeringu elluviimise järgselt vastama maaparandussüsteemi nõuetele (maaparandusseadus, edaspidi MaaParS § 5). Lisaks peab MaaParS § 47 järgi olema tagatud maaparandussüsteemi nõuetekohane toimimine	Vastav tingimus lisatud KSH aruande ptk 3.3.1 ja ptk 5. Lisaks on täiendatud planeeringu seletuskirja ptk 4.9 (maaparandus) ja täiendatud ptk 5.2, 5.3, 5.4, 5.5 (alade kaupa tingimused).

2. Transpordiamet (AK-märkega)

Kirja nr ja kuupäev: 10.06.2025 nr 6-1/33-63

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Kooskõlastab 1. Põhimaanteel nr 1 algatati Vabariigi Valitsuse 23.03.2022 korraldusega nr 97 „Riigitee 1 Haljala ja Kukruse vahelise teelõigu 2+2 ristlõikega maantee riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“ (edaspidi REP). Asukoha eelvaliku etapis määratakse 2+2 ristlõikega maanteele vajaliku trassikoridori asukoht. Tuulikuid on sobiv planeerida REP-is kavandatud trassikoridorist väljapoole arvestades tuulikutele kehtestatud kauguse nõudeid ($L = (H + 0,5D)$), kus L on tuuliku vähim kaugus teekatte servast meetrites, H on tuuliku masti kõrgus meetrites ja D on tuuliku rootori või tiiviku diameeter meetrites). KSH punktis 3.1.8. on järgnev info: „Planeeringu koostamisel valiti Haljala-Kukruse maantee	Täname selgituse eest. KSH seletuskirja ptk-s 3.1.8 korrigeeritud infot alternatiivide kujunemise kohta, lisatud ajaliste piirangute kaalumise võimalus. Lisaks on täiendatud planeeringu seletuskirja ptk 5.3 (ala 2a tingimused).

eelistatud trassikoridoriks 2K–2L–3K.“ Pikad lõigud saavad paika aasta teises pooles. Kuni selle ajani on trass 2-l alternatiiv võimalik. Tuulikute rajamisele saab kaaluda ka ajalisi piiranguid tulenevalt tuulikute elueast ning maanteelõigu väljaehitamise ajakava pikaajalisusest – nt tuuliku võib rajada arvestusega, et maantee ehitusvajaduse tekkimisel see eemaldatakse. Vajadusel täiendada KSH-d või Ala 2a seletuskirja.	
2. Ehitusprojektide koostamisel teha koostööd Transpordiametiga, et selgitada välja lennundusseadusest (LennS) tulenevad nõuded ning riigiteede liikluskorralduse ja ümberehituse vajadus seoses eriveostega ja ehitusaegsete veostega. Ala 2a puhul teha koostööd Rahandusministeeriumi ja Transpordiametiga, et planeeritav lahendus oleks kooskõlas REPiga.	Märgime, et Haljala-Kukruse REP koostamise korraldaja on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, mitte Rahandusministeerium. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium lisatud KSH aruande koostöö ja kaasamise tabelisse. Samuti lisatud täpsustus planeeringu seletuskirja ptk 6.2 (elluviimise tingimused).
3. Arvestada, et eriplaneeringus välja toodud kõrguste kohaselt tunnistatakse tuulikupark lennutakistuseks ning vastavalt LennS § 342 kohalduvad lennutakistuse omanikule markeerimise või valgustamise nõuded. Lennutakistus kantakse AIP-i ning lennuväljakistuste andmestikku.	Teadmiseks võetud. Planeeringu seletuskirja on täpsustatud ptk 5.2, 5.3, 5.4, 5.5 (alade kaupa tingimused).
4. Edasiste tegevuste kavandamisel palume arvestada, et EhS § 31 lg 4 ja LennS § 35 lg 6.1 kohaselt tuleb tuulikute projekteerimistingimused ja ehitusprojektid Transpordiametiga kooskõlastada	Teadmiseks võetud. Planeeringu seletuskirja on täpsustatud ptk 6.2 (elluviimise tingimused).

3. Keskkonnaamet

Kirja nr ja kuupäev: 13.06.2025 nr 6-1/33-81, 6-1/33-82 ning 6-1/33-83

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Kooskõlastab tingimuslikult ala 1 ning ala 2a ja 2b. Ala 3 ei kooskõlastata.	<i>Ala 3 kooskõlastuse jaoks saadeti täiendatud dokumentid Keskkonnaametile 22.07.2025, vt lk 13</i>
Keskkonnaamet üldised (kõiki kolme ala hõlmavad) ning konkreetselt eelvalikuala nr 1 puudutavad märkused: 1. KSH aruande sissejuhatus (lk 7). Kirjeldatud on, et otsitakse asukohta kahele tuulepargile. Samas aga on kirjas, et planeeringuala jaguneb neljaks eraldiseisvaks osaks (alad 1, 2a, 2b ja 3). Seejuures eraldi otsuse eelnõud on koostatud hoopis kolme ala kohta eraldi (alad 1, 2a ja 2b ning 3). Üheselt arusaamiseks tuleks viidatud kahe tuulepargi kavandamise asjaolusid KSH sissejuhatavas osas ja otsuse eelnõudes selgemalt väljendada.	Sõnastust täpsustatakse. Täpsustame, et käesoleva planeeringuga otsitakse asukohta kahele tuulepargile, sealjuures jaguneb käsitletav territoorium eraldiseisvateks eelvalikualadeks ala 1, ala 2a ja 2b ning ala 3. Seega võib üks tuulepark paikneda mitmel eelvalikualal.

2. KSH aruande ptk 3.2.3 (lk 131-132) ja ptk 5 (lk 196-197). Kirjas on nahkhiirte järelseire tingimused, mis varieeruvad alade vahel. Näiteks on KSH aruande lk-del 131-132 loetletud alade lõikes tingimusi nahkhiirtele avalduva mõju leevendamiseks, sh tuulikute seiskamiseks teatud ajaperioodidel. Ajaperioodid on arendusalade lõikes aga erinevad: alal 1 on perioodiks 1. mai–15. september, alal 3 aga 15. aprill–30. september. Palume selgitada, miks on meetme rakendamise kuupäevad erinevad või alternatiivselt kuupäevad ühtlustada. Samuti erinevad alade 1-2 ja 3 vahel leevendusmeetmete detailid (millistel tuulekiirustel ja temperatuuride juures tuulikuid peatada). Soovitame need samuti ühtlustada.	Ei arvestatud. Alade 1, 2a ja 2b ning 3 tingimused (sh järelseireks) tulenevad nende alade kohta tehtud eraldiseisvatest uuringute tulemustest ja neid ei ühtlustata.
3. KSH ptk 3.7.3 (lk 186) kohaselt avaldub kumulatiivne mõju loodusväärtustele eelkõige linnustikule ning on viidatud, et see on leidnud käsitlemist ptk-s 3.2.4. Kumulatiivsete mõjude käsitlemisega seondult märkime: - Leiame, et mõjude kumuleeruvust tuleb hinnata nii käesoleva planeeringuga kavandatavate tuuleparkide eri osade vahel, kuid lisaks nii olemasoleva Purtse tuulepargiga kui ka planeerimisfaasis oleva Varja tuulepargiga (antud Varja tuulepargi detailplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu avaliku väljapanek toimus 30.09.–29.10.2024, praeguseks on koostatud antud detailplaneeringu korrigeeritud lahendus). - KSH aruande ptk-s 3.2.4 viidatud alade 1 ning 2a ja 2b linnustiku uuringutes on antud kumulatiivse mõju hinnangud kokkupõrkesurevuse arvutustes, aga mitte muudes linnustikuga seotud mõju valdkondades – elupaikade kadumine või seisundi halvenemine (sh häiringud), barjääriefekt. Lk-l 133 on kirjas: <i>Ala 3 kohta teostatud linnustiku uuringus on arvestatud kumulatiivse mõju osas naaberalale... ning ...kavandatavate tuulikute võimalike asukohtadega, mis olid teada uuringu koostamise ajahetkel (kuni 55 tuulikut), ning VKG biotoodete tehase ja VKG tööstusjäätmete prügila KOV EP-ga.</i> Keskkonnaameti hinnangul käsitletakse enamjaolt alal 3 linnustiku olukorda ikkagi eelkõige antud planeeringu võtmes, mitte piirkonnas tervikuna (sh merikotka kaitse ja ohustatusega seonduvad ökoloogilised ja juriidilised aspektid). - Lisaks tuleb täpsustada, kuidas jõutakse järeldusele, et looduskeskkonna valdkonnas ei kaasne kumuleeruvaid mõjusid nahkhiirtele või rohevõrgustikule	Arvestatud, KSH aruande ptk 3.7.3 on vastavalt täiendatud.
4. KSH aruanne ja otsuse eelnõud on lõiguti väga tingivas kõneviisis ja seega on mõistetamatu nende otsuste mõju. Nt ala 2a ja 2b otsuse eelnõus on suunised projekteerimistingimuste andmiseks nahkhiirte valdkonnas (p 11): <i>Soovitav on tuulikud paigutada puistute servadest kaugemale kui 200 m.</i> Samamoodi ala 3 otsuse eelnõus, samuti nahkhiirte valdkonnas (p 12) on kirjas: <i>Kui alal 3 kavandatakse tuulikuid nahkhiirte koondumisalale, siis tuleb sealsed tuulikud Alal 3 tuleb nahkhiirte koondumiskohas (vt Joonis 3.38 - (eeldatavasti on peetud silmas joonist 3-36?) - tuulikud peatada nende aktiivsuseperioodil aprilli keskpaigast septembri lõpuni...</i> Ala 2 põhijooniselt selgub, et antud soovitus täidetud ei ole. Ala 3 põhijooniselt vastupidiselt selgub, et viidatud ebasoodsale metsaalale tuulikuid ei ole kavandatud.	KSH aruanne ja otsuse eelnõud sisaldavad nii kohustuslike kui ka soovituslike leevendusmeetmeid, mis muuhulgas juhenduvad loodusuuringutes paika pandud tingimustest. Seetõttu erineb ka meetmete osas vastavalt sõnastuse tinglikkus. Otsuse eelnõud panevad paika maksimaalse võimaliku planeeritud tuulikute arvu, sealjuures tuulikud peavad

Seega tekib küsimus, mida siiski otsuse eelnõudes täpsemalt otsustatakse – kas otsustatakse, et tuulikute rajamiseks võib projekteerimistingimusi anda planeeringus planeeritud tuulikute põhimõttelistes asukohtades või võib siiski anda projekteerimistingimusi ka tuulikute projekteerimiseks ka muudes asukohtades planeeringualal, sealjuures arvestades otsuses loetletud soovitusi?	asuma planeeritud hoonestusalal, mille piires saab tuuliku asukohta täpsustada projekteerimisel.
5. Läbiviidud kaitsealuste taimeliikide inventuur näitas, et EP ala oli suhteliselt rikas erinevate kaitstavate taimeliikide poolest. Samas ei olnud antud juhul võimalik viia läbi põhjalikke uuringuid eriplaneeringus kavandatud tuulikute kõikidel ehitusaladel. Kaitstavate taimeliikide esinemisaladel ehitamisel tuleb arvestada looduskaitseaduse (LKS) § 55 lg-tes 7 ja 8 seatud isendikaitse nõuetega. Läbiviidud inventuur võimaldab määrata tuulikute kavandamise üldisi mõjusid kaitstavale taimkattele, kuid info isendikaitse nõuetega arvestamise osas kõikidel ehitusaladel jääb puudulikuks. Seega tuleb seada tingimus, et ehitusloa menetluse etapiks tuleb viia läbi kaitstavate taimeliikide kordusinventuur ka neil ehitusaladel, mis ei kattu läbiviidud inventuurialadega, kuid kus läbiviidud inventuuri tulemustele tuginedes võib eeldada kaitstavate taimeliikide esinemist. Kordusinventuuri alusel on võimalik seada lõplikud isendikaitsetingimused, sh vajadus ja võimalus isendite ümberasustamiseks.	Arvestatud. KSH aruannet vastavalt täiendatud.
6. KSH aruande ptk 3.3.1 (lk 174-175). Kirjas on: <i>Kõrge põhjaveetaseme tõttu kattub suur osa EP eelvalikualadest maaparandushoiuala territooriumiga. Tuulikute, juurdepääsuteede ja montaažiplatside kavandamine maaparandussüsteemide alale toob kaasa vajaduse maaparandussüsteemide rekonstrueerimiseks.</i> Kokkuvõttena tuuakse välja, et kavandatava tegevuse puhul ei ole ette näha olulise ebasoodsa mõju ilmnamist pinnasele ning niiskusele. KSH aruandest ei selgu, kas ja kui suures ulatuses rekonstrueeritakse kuivenduskraave ning kas rajatakse uusi kraave. Kuidas on jõutud järeldusele, et maaparandussüsteemide rekonstrueerimine ei mõjuta niiskusele?	Planeeringulahenduse täpsusaste ei võimalda täpselt määratleda, mil määral olemasolevaid kuivendussüsteeme muudetakse. Maaparandussüsteemide aladel tuleb selleks enne ehitusloa etappi koostada maaparandussüsteemi ehitusprojekt. KSH aruande ptk 3.3.1 ja ptk 5 lisatud tingimus, et tagatud peab olema maaparandussüsteemi nõuetekohane toimimine. Nimetatud tingimusega tuleb arvestada maaparandussüsteemi ehitusprojekti koostamisel.
7. Müratasemete arvutuslikust hindamisest ilmneb, et määrusest 71¹ tulenevaid tööstusmüra päevaseid ja öiseid piirväärtuseid lähimatel elamumaadel ei ületata ühelgi eelvaliku alal (s.o alad 1, 2a ja 2b ning 3), k.a koosmõjus olemasoleva tuulepargiga. KSH aruande ptk-s 3.1.2 (lk 49-53) ekspertide poolt soovitatud hea planeerimistava kohaselt kõige rangemate elamualadele kehtivad öiste sihtväärtuste ületamised (40 dB) võivad tekkida ala 2a piirkonnas 104,8 dB müratasemega tuulikust Vestas V162-6,2 MW + 2 dB Vadimi, Siru ja Ahli elamumaadel (vastavalt 40 dB + 0...3 dB võrra) ning koosmõjus aladega 1, 2a+2b ja olemasoleva tuulepargiga (vastavalt 40 dB + 0...4 dB võrra). Nimetatud elamumaadel on sõlmitud kokkulepped, kus lähtutakse piirväärtuste nõuetest. Ala 3 ümbruses ei ületata tuulikute tekkiva	Teadmiseks võetud.

müra öist sihtväärtust ühelgi elamumaa otstarbega alal (piirväärtuste nõuded on samuti täidetud). KSH aruande ptk-s 3.1.2 (lk 61-62) on kirjas: Planeeringu raames ei fikseerita ühte konkreetset tuuliku tüüpi või mudelit, mis selgub hanke käigus. Seega on vajalik müraolukorra täpsustamine (nt ehitusloa etapis) sõltuvalt välja valitud tuuliku tüübist. Lisaks on kirjas: ... <i>samuti lõpliku tuuliku mudeli väljavalimisel on vajalik teostada täiendav müra modelleerimine (nt ehitusloa etapis), mis arvestaks välja valitud tuuliku andmeid (tuuliku mudel, mõõdud ja müraandmed) ning täpset paigutust. Samuti tuleb täpsemalt üle vaadata tuulikute öise töörežiimi ja/või tööaja piirangute küsimus.</i> Kuna praeguse KSH aruande kohaselt ei ületata ühelgi eelvaliku alal (s.o alad 1, 2a ja 2b ning 3) tööstusmüra päevaseid ja öiseid piirväärtuseid lähimatel elamumaadel, on müra seisukohast korras. Juhul kui alad 2a ja 2b kujunevad üheks kindlaks valikualaks, vajab elamumaadel sõlmitud kokkulepe uuesti tähelepanu.	
Ala 1	
1. KSH aruande ptk 3.2.1 (lk 121). Viitega KSH programmis jõutud järeldusele on märgitud, et planeeritavate alade mõjualas Natura 2000 võrgutiku alasid ei ole. Märgime, et planeeringujoonise kohaselt kavandatakse arendusalale juurdepääsuks Pada-Sonda teed, mis külgneb teatud ulatuses ka Uljaste loodusalaga. Ehkki EP menetlus ei lahenda lõplikult alale juurdepääsude küsimust, tuleb KSH-s siiski anda hinnang, kas nimetatud juurdepääsuteed on põhimõtteliselt võimalik kasutada ning kas võivad olla vajalikud ümberehitused, mille puhul ei saa välistada mõju loodusalale. Sellisel juhul tuleb KSH-s seada eeltingimused, mille järgimisel saab võimaliku ebasoodsa mõju praegu ja edasistes etappides välistada. Keskkonnaamet juhtis mainitud aspektile tähelepanu ka 19.09.2024 kirja nr 6-5/24/9782-4 punktis 6	Aruande ptk 3.2.1 lisatud täpsustus juurdepääsutee kohta.
2. KSH aruande ptk 3.2.3 (lk 127) ja nahkhiirte uuring (KSH lisa 4, ptk 5.1.2). Selgus, et Satsu uurin-guala (ala 1) nahkhiirte arvukus on keskmisest kõrgem ning see võib tuua kaasa kõrge hukkumis-riski. Paraku võib nahkhiirte hukkumisriski pidada vaid üheks tuuleparkide rajamisega kaasnevaks negatiivse mõju väljenduseks. Nagu nahkhiirte uuringu ptk-s 2 (lk 5) on märgitud, siis on aina roh-kem uuringuid näidanud, et osad liigirühmad väldivad tuulikute lähiümbrust, seda eriti metsamaas-tikus, mistõttu võib olla vajalik arvestada ka elupaikade kaoga. Nahkhiirte uuringu ptk-s 2.2 (lk 8) on kirjas: <i>Seega tuleks tuuleparkide puhul välistada seda tüüpi metsasid, mis on metsaliikidele olulised elupaigad. Tuulikute paigutamisel headesse metsaelupaikadesse vähendab see elupaigakvaliteeti.</i> Antud aspekt aga töö sisus ega uuringu järeldustes (ptk 5.1.2) ei kajastu. Seega, kas töö autorite hinnangul vajab antud alal leevendamist pelgalt hukkumisrisk? Millest lähtudes on käesolevas töös jõutud teistsugusele järeldusele kui osaliselt töö aluseks olnud aruandes „Nahkhiirte uuring tuu-	Nahkhiirte uuringu teostajad tõdevad (Oliver Kalda 10.07.2025 e-kiri), et tõepoolest on viimastel aastatel avaldatud töid, milles näidatakse, et lendlaste puhul võivad tuulikud põhjustada elupaikade vältimist tuuli-kute ümbruses. Mõju on võimalik vältida või vähen-dada, jättes tuulikud rajamata, vähendades nende arvu või tööaega. Satsu A1 ala (EP KSH aruandes kui ala 1) kattub tõepoolest osaliselt eelisarendusalade uurin-guala(de)ga, mida soovitati tuulepargi arendamiseks pi-gem vältida, kuna seal on suurem risk, et tuleb raken-dada leevendusmeetmeid (need on rajatavale pargile KSH raames koostatud uuringus seal ka ette nähtud).

leenergeetika eelisarendusalade leidmiseks Keskkonnaagentuurile“ (Elustik OÜ), milles hinnati olulist osa EP alaga kattuvat uuringuala nahkhiirte seisukohalt arendamiseks ebasobivaks? Palume hinnangut täiendada.	Peamiselt lähtuti KSH raames koostatud uuringus hinnangu andmisel hukkumiskriskist. Uuringu teostajad leiavad, et kuna suur osa hinnatava ala piires jääb tuulikutevabaks, elupaik on külgnevate aladega sidus ning tuulepargile on ette nähtud tööpiirangud, ei ole elupaigakadu piirkonnas peamine probleem ja leevendusmeetmete rakendamine selles osas ei ole vajalik. Vastav täpsustus on lisatud ka KSH aruande ptk-i 3.2.3.
3. KSH aruande ptk 3.2.4 (lk 138) ja linnustiku uuring (KSH lisa 2). Teatud tuulikute puhul on vajalikuks peetud kasutada meetet: ühe tuulikulaba osaline värvimine mustaks. Otsuse eelnõus on antud meetme vajadus seotud teatud tuulikukõrgusega. Märkime, et Keskkonnaametile teadaolevalt ei paku senini ükski tuulikutootja taolisi mustaks värvitud labasid (muidugi ei ole välistatud, et taoliste labade tootmine ei või käivituda tulevikus). Kuid palume täpsustada – kui hinnangutes on eeldatud taolise meetme kohustuslikku kasutust, kuid lähiajal ei ole võimalik seda rakendada, siis kas või milline oleks alternatiivne meede? Ala 2 puhul on alternatiivina soovitatud tuulikute automaatset peatamist – kas ka antud juhul on see vajalik?	KSH aruandesse lisati ptk 3.2.4. esmane info labade värvimise kohta allmärgusena. Antud info võib muutuda/täieneda.
4. KSH aruande ptk 3.2.4 (lk 139) ja linnustiku uuring (KSH lisa 2). Märgitud on, et tetrede elupaigaga seondult koostati tsoneering, mis keskendub ainsale looduslikule elupaigale Kuresoos ja selle ümbruse. Uuringualal arvestati maismaalinnustiku analüüsis tsoonina 1 piiritletud ala, mis koosneb mängualast koos 1,5 km puhvriga ning sinna tuulikuid ei kavandatud. Maismaalinnustiku analüüsis on toodud välja, et nn tsoonile 1 tuleks liita veel 500 m laiune nn tsoon 2, kuhu samuti ei tohiks reeglina tuulikuid paigaldada (kuid kuhu antud juhul jääks 3 tuulikut). Millele tuginedes antud olukorras tsooni 2 arvestamist ei peetud vajalikuks?	Uuringualal ei arvestatud maismaalinnustiku analüüsi tsoone 2 (tsoonile 1 lisanduv 500 m puhver) järgmistel 16.07.2025 uuringu koostaja Veljo Volke poolt e-kirjaga saadetud põhjustel: 1. Pada-Kuresoo tedremäng on väike, olles „olulise“ mängusuuruse (3 kukke) alumisel piiril või sellest allpool (2021. aasta mängus 3 isaslinde, 2024. aasta mängus 2 isaslinde); 2. mänguelupaika ega potentsiaalset pesitsuselupaika (kokku tsoon 1) tuulikute rajamisega ei kahjustata; 3. tsoonis 2 asuvad tuulikud võivad mõjutada tederemasindude pesapaigavalikut, aga kuna tsooni 1, kuhu tuulikuid ei kavandata, pindala on suur (kirde pool Pada-Sonda maanteed on tederetsooni 1 pindala u 17,4 km²) ja tetrede arv väike, ei saa seda lugeda oluliseks mõjuks. Tuulikute rajamine võib suunata tederespaigavalikut, aga ei mõjuta Pada Kuresoo tedremängu suurust.

	Vastavad põhjendused on lisatud ka KSH aruande ptk-i 3.2.4.
5. Linnustiku uuring (KSH lisa 2). Teostatud hukkumissageduste arvutused tõid alal 1 erinevate liikide või liigirühmade juures ka välja erinevused lähtudes tuuliku kõrgusest. Kas dokument ei peaks andma selle alusel ka kokkuvõtlikku suunist tuuliku kõrguse valikuks (kui erinevate liikide või liigirühmade puhul on kokkuvõrkesurevuse määr erinev, lisaks võivad ju ka muudes valdkondades avalduvad mõjud sõltuda tuuliku kõrgusest) või on kõikide tuulikukõrguste puhul mõjud võrreldavad?	Selgitame, et ala 1 kohta koostatud linnustiku uuringus on asjakohasel juhul toodud välja soovitusel ja tingimused tuuliku masti kõrgust arvesse võttes. Kui erineva masti kõrgusega tuulikumudelitel osas hukkumiskõikid küll erinesid, kuid kõikide tuulikumudelitel puhul jäi nende mõju piisavalt madalaks, siis linnustiku uuringus ei peetud vajalikuks piirata tuulikumudeli valikut. Seega ei ole põhjust anda üldisi suuniseid, kuna uuringus on analüüsitud vajadust tuuliku kõrgust reguleerida täpselt liigi või liigirühmade kaupa.
Ala 2a ja 2b	
1. KSH aruande ptk 3.2.4 (lk 143) ja linnustiku uuring (KSH lisa 1, ptk 3.4.5). Leiti, et põhjendatud on leevendada merikotkaste kokkupõrkeriske, selleks valiti esmaseks meetmeks ühest tuulikust loobumine alal 2b. Palume selgitada, miks otsustati loobuda just antud tuulikust (tähisega Kol_9 linnustiku uuringus) kui linnustiku uuringu kohaselt antud arendusalal ja antud tuuliku ümbruses kohati merikotkaid võrdlemisi vähe (võrreldes nt alaga 2a)?	Otsus loobuda kavandatud tuulikust tähisega Kol_9 oli põhjendatud mitmetest teguritest, mida tuleb tuulikute planeerimisel arvestada (mõju väärtuslikule maastikule, müraemissioon lähedal asuvate eluhoonete juures, visuaalne mõju jm). Rõhutame, et aladele 2a ja 2b kavandatud tuulikute laad värvitakse ning arendaja initsiatiivil on kavas paigaldada alade 2a ja 2b tuulikutele automaatsed tuustussüsteemid.
2. Linnustiku uuring (KSH lisa 1). Teostatud hukkumissageduste arvutused tõid alal 2 erinevate liikide või liigirühmade juures ka välja erinevused lähtudes tuuliku kõrgusest. Kas KSH aruanne ei peaks andma selle alusel ka kokkuvõtlikku suunist tuuliku kõrguse valikuks (kui erinevate liikide või liigirühmade puhul on kokkuvõrkesurevuse määr erinev, lisaks võivad ju ka muudes valdkondades avalduvad mõjud sõltuda tuuliku kõrgusest) või on kõikide tuulikukõrguste puhul mõjud võrreldavad?	Selgitame, et ala 1 kohta koostatud linnustiku uuringus on asjakohasel juhul toodud välja soovitusel ja tingimused tuuliku masti kõrgust arvesse võttes. Kui erineva masti kõrgusega tuulikumudelitel osas hukkumiskõikid küll erinesid, kuid kõikide tuulikumudelitel puhul jäi nende mõju piisavalt madalaks, siis linnustiku uuringus ei peetud vajalikuks piirata tuulikumudeli valikut. Seega ei ole põhjust anda üldisi suuniseid, kuna uuringus on analüüsitud vajadust tuuliku kõrgust reguleerida täpselt liigi või liigirühmade kaupa.

3. KSH aruande ptk 3.3.3 (lk 176). Kirjas on: <i>KSH hinnangul on Koljala 11 positsioonile võimalik tuulik kavandada juhul, kui Sõreda oja juhitakse torusse või muudetakse oja voolusängi.</i> Märgime, et vastavalt LKS § 38 lg-le 2 on veekogu kalda kaitsevööndite laiuse arvestamise lähtejoon ruumiandmete seaduse kohaselt Eesti topograafia andmekogu (ETAK) põhikaardile kantud veekogu veepiir. Seega, kui nähakse ette veekogu juhtimine torusse, siis Keskkonnaametile teadaolevalt muudetakse sellel lõigul vastavalt ka põhikaarti, mistõttu torustatud veekogude puhul ei ole põhjust ega alust rakedada kalda kaitse piiranguid. Veekogu torustamiseks tuleb vajadusel taotleda veeluba või veekesk-konnariskiga tegevuse registreering lähtuvalt veeseaduse §-des 196 ja 187 sätestatust. Keskkon-naamet rõhutab, et torustamist tuleb eriti looduslikel aladel vältida ning seda võib teha vaid äärmi-sel vajadusel, nt tihedalt hoonestatud aladel, kus looduslikku keskkonda enam pole. 200 m lõigu torustamiseks puudub aga vajadus, sest vaadates maastikku peaks tuuliku püstitamiseks ruumi olema. Vooluveekogu torustamisel halvenevad keskkonnatingimused: - torustatud lõigul hävivad looduslikud elupaigad (taimed, selgroogsed jm); - muutub niiskemaks ümbritseva ala veerežiim, sest vesi ei saa liikuda ojja; - torus kuhjuvad setted, mida sellisel lõigul on keerukas eemaldada; - torustatud alal ei toimu vee looduslikku puhastumist jne. Maaparandussüsteemide kaardirakenduse järgi on tegemist kuivendussüsteemi reguleeriva võrguga, mistõttu torustamisel see osa kuivendavalt enam ei toimi. Maaparandusseaduse § 47 alusel võib olla vajalik tegevuseks saada Maa- ja Ruumiameti nõusolek.	KSH aruande ptk 3.3.3 täiendatud ning lisatud märkus veeloa/registreeringu vajaduse kohta.
Ala 3	
1. Ala 3 puhul kavandatakse planeeringulahendust, mille puhul eeldatakse olulist negatiivset mõju I kaitsekategooria linnuliigi merikotkas isenditele. KSH aruande ptk 3.2.4 (lk 146-147). Analüüsitud on arenduse võimalikku mõju merikotkale ning on leitud, et antud olukorras ei ole võimalik liigi kokkupõrkeriske tuulikute ega maastikumuutusi (lisaks tuulikutele muud täiendavad tööstusraja-tised – vähemalt VKG biotoodete tehas ja tööstusjäätmete prügila) piisavas ulatuses vähendada, mistõttu on kavandatud negatiivset mõju kompenseerivate meetmete rakendamine 1.1. Antud lahendusele annab põhimõttelise aluse energiamajanduse korralduse seaduse (ENKS) § 32¹¹ lg 1 ja 4, § 32¹⁴ ning § 383. Nimetatud paragrahvide kohaselt saab planeeringumenetluses järeltada, et tuuleenergia tootmine maismaal on ülekaaluka avaliku huviga ja edendab rahva tervist, mistõttu tegevusele alternatiivide puudumisel ning juhul kui tegevusega kaasnev kahju looduslikele linnuliikidele ei halvenda liigi seisundit ega takista liigi soodsa seisundi saavutamist,	KSH aruande täiendused kajastuvad peatükkides 3.2. ning KOV EP planeeringulahenduse seletuskirja eelnõus ptk 4.4.3. Täiendatud dokumendid on edastatud Keskkonnaametile uuesti kooskõlastamiseks 08.08.2025 kirjaga nr 6-1/33-164.

on lubatud linnudirektiivi artiklis 9 märgitud erandi tegemine ja selle raames liigile tekkiva kahju hüvitamine. Antud loa andmisega seotud põhimõttelised eeldused tuleb tuua välja vastavas planeeringus, lõplik luba liigi isendite kahjustamiseks antakse Keskkonnaameti poolt loamenetluses (ENKS § 32¹⁴ lg 9).

- 1.2. Keskkonnaameti hinnangul on eelkõige planeeringumenetluse ülesanne tõendada, et kavandatavale taastuvenergeetika projektile antud asukohas puuduvad rahuldavad alternatiivid. Selleks tuleb Keskkonnaameti hinnangul planeerimisdokumentatsioonis tuua välja põhjendatud argumentatsioon, kus selguks, mis muudab planeeringus käsitletava tuulepargi asukoha (antud juhul eeldatavalt kumulatiivselt koos kõikide teiste selle naabrusesse kavandatavate tuuleparkide või tuulikutega) niivõrd soodsaks, et sarnase suuruse ja eesmärkidega projekti ellurakendamine mujal ümbruskonnas ei ole võimalik või oleks see kokkuvõttes oluliselt kulukam ning ajamahukam. Siinjuures tuleb märkida, et loamenetluses lõplikult tõendatav alternatiivi puudumine võib planeeringumenetluses leida ka tingimusliku nõusoleku ning tingimus võib tuleneda piirkonna tuuleparkide planeeringute ellurakendamise ajalisel järjekorras – esmalt rakendada ellu planeeringud, mille puhul ei kaasne olulist negatiivset mõju, selle järel aga tuleb asuda rakendama ellu ebasobivaimaid planeeringuid. **Järkjärgulise planeeringu** ellurakendamise poolt räägib ka asjaolu, et see välistaks või minimeeriks merikotka kolimise piirkonna teistele (sel hetkel veel planeerimisstaadiumis või juba kehtestatud) planeeringualadele, nt käesoleva planeeringuga hõlmatud alale 1, kus leidub ka suhteliselt suures mahus majandatavaid, kuid siiski vähese häiringuga metsi, mille sobivust võimaliku pesapaigana ei saa välistada.
- 1.3. Enne kui jõutakse ENKS § 32¹¹ lg 1 ja 4 rakendamiseni, tuleb KSH-s tõendada, et hindamise käigus üles toodud negatiivsed mõjud ei ole leevendatavad, sh puuduvad ka projekti sisesed rakendatavad alternatiivid.
- 1.4. Ala 3 puhul oli algses alternatiivis nähtud ette alale 17 tuulikut. Kooskõlastatavas lahenduses on aga alles jäänud 12 tuulikut, kuna erinevate väärtuste (sh kanakull, nahkhiired) säästmiseks on loobutud ala keskosa metsamaale algselt kavandatud tuulikutest. Seega tuleks esmalt näidata, et vastuvõetav ei ole täiendavatest (st merikotkast ohustavatest) tuulikutest loobumine (leevendusmeede, mida rakendatakse ala 2b puhul). Kui see ei ole projekti seisukohalt võimalik, siis tuleb arendusala siseselt tuua välja, miks eelistada lahendust, mis ohustab merikotkast, lahendusele, mis kahjustab metsamaastiku elustikku.
- 1.5. Juhul kui planeerimismenetluses leiab tõendamist, et antud tuulepargi projektile (kumulatiivselt koos kõigi teiste külgnevate planeeritavate tuuleparkidega) rahuldavad alternatiivid puuduvad, peame senise informatsiooni kohaselt põhimõtteliselt võimalikuks ENKS § 32¹¹ lg 1 ja 4 ja §

32¹⁴ rakendamist. Selle aluseks võib pidada antud pesapaiga eelduslikku pikaajalist vähest perspektiivsust, mis tuleneb hulgalistes olemasolevates ning planeeringutega kehtestatud või alles kavandamisel olevates infrastruktuuriobjektides, mis põhjustavad olulisi maastikumuutusi. Kõrvale ei saa jätta ka asjaolu, et olemasoleva elupaiga KLO9133783 pesa paikneb haritavale põllule lähedal paiknevale langile jäetud säilikpuul, taolisi pesi ei saa pigem pidada merikotkale optimaalseks elupaigaks (Keskkonnaamet, 2019. Merikotka kaitse tegevuskava). Siiski, 2024. aastal varasema pesapuu hävitamine ja lindude poolt 2025. aastal uue pesa rajamine näitab käesoleval ajal elupaiga sobivust lindudele. Teine aspekt on merikotka jõudsalt kasvav arvukus, mistõttu hoolimata asjaolust, et tegemist on I kaitsekategooria liigiga, ei põhjusta ühe paari isendite teadlik ohustamine kokkuvõttes ohtu liigi seisundile tervikuna. 1.6. ENKS § 32¹¹ lg 1 ja 4 ja § 32¹³ rakendamine eeldab hüvitusmeetmete põhimõtete välja töötamist planeerimise staadiumis. Käesolevas dokumendis on hüvitusmeetmeid nimetatud, kuid meie hinnangul ei ole need (ühe uue pesapaiga leidmine praeguse paari kodupiirkonnas või kahe pesa leidmine Kirde-Eesti rannikualal) piisavad. 1.7. Nõustume linnustiku uuringus ja KSH peatükis 3.2.4 toodud järeldusega, et suure tõenäosusega muutub Varja pesitsuskoht merikotkale tuuleparkide püstitamise järel ebasobivaks ja vajalikud on kompenseerivad tegevused. Kahjuks jääb arusaamatuks, mida on lk 147, 157 ja 196 mõeldud kompenseerimisega koheselt alustamise järel. Uut pesapaika on võimalik asuda otsima alles seejärel, kui oluline keskkonnamõju on juba avaldunud, ehk senine pesapaik merikotka poolt hüljatud. Siis on võimalik tõesti koheselt asuda uue pesapaiga otsingutele, kuid kuna senise pesapaiga hülgamine on etteaimatav, siis meie hinnangul tuleb kompenseerivate tegevustega alustada juba varem, ehk enne tuulepargi ehitamist. Ennetavate tegevustena on võimalik rakendada seni teadmata pesakohtade otsimist ja kaitse alla võtmist (nagu KSH-s ka viidatud), aga ka näiteks merikotka elupaigakasutuse suunamist tuuleparkidest kaugemale tehispesade rajamise ja lisatoitmise abil	
--	--

Kirja nr ja kuupäev: 21.08.2025 nr 6-1/33-168

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Keskkonnaamet on materjalidega tutvunud ning kooskõlastab tingimuslikult KOV EP asukoha eelvaliku otsuse elnõu ja KSH esimese etapi aruande eelvalikuala 3 osas PlanS § 105 lg 2 alusel.	Teadmiseks võetud.

Energiamajanduse korralduse seaduse (EnKS) § 32¹¹ lg 1 p 1 ja § 38³ kohaselt tuleb maismaal tuuleenergia tootmise eesmärgil läbiviidavas planeerimismenetluses (mis on algatatud enne 30. juuni 2025) ja järgnevas loamenetluses looduslikult esinevate linnuliikide kahjustamisega seonduvate õiguslike huvide kaalumisel eeldada, et nende ehitiste ning nendega seotud võrguühenduste ehitamine ja käitamine on ülekaaluka avaliku huviga ning edendab rahva tervist ja ohutust. EnKS § 32¹¹ lg 4 kohaselt saab EnKS § 32¹¹ lg-s 1 nimetatud juhul loodusväärtusi kahjustavat taastuenergia tootmiseks vajaliku ehitise seotud tegevusluba anda vaid tingimusel, et tegevusel puuduvad alternatiivid ning tegevusega kaasnev kahju kaitsealustele looma- ja taimeliikidele ning loodustlikele linnuliikidele ei halvenda liigi seisundit ega takista liigi soodsa seisundi saavutamist. Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide KOV EP koostamise ja selle KSH läbiviimise ajal on selgunud, et planeeringuala vahetus läheduses paikneb I kaitsekategooria liigi merikotka pesapaik. Nii pesapaiga kaitseks looduskaitseaduse § 50 lg 1 p 2 alusel moodustatud Varja merikotka püsielupaik (EELIS kood KLO3003114) kui elupaik (KLO9133783) ulatuvad planeeringualale, kuid nende ulatuses planeeringuga mingit ehitustegevust ei kavandata. Seega on täidetud EnKS § 32¹¹ lõike 1 punktis 2 toodud eeldus. Nimetatud KOV EP ja KSH koostamisel on jõutud järeldusele, et kõnealuse planeeringuga kavandatava tuulepargi puhul ei ole võimalik ja ka põhjendatud tõhusalt toimivaid merikotkale suunatud leevendusmeetmeid rakendada. Seda nii tulenevalt koosmõjust planeeringuala lähinaabrusesse kavandatavate teiste tuuleparkidega, kui piirkonda kavandatavate teiste suurarendustega, milliste keskkonnamõjud (sh maastikumuutused) võivad suure tõenäosusega viia merikotka elupaiga hülgamiseni ning seda ka ilma tuuleparkide arendusteta. Vähetähatis ei ole ka asjaolu, et konkreetne pesa on rajatud haritava põllumajandusmaa lähistel paiknevale lageraielangile jäetud säilikpuule (taolisi pesi ei saa Merikotka kaitse tegevuskava² kohaselt pidada merikotkale optimaalseks elupaigaks) kui ka asjaolu, et 2024. aastal hävitatud algse pesapuu lähedale 2025. aastal rajatud uues pesas käesoleval aastal teadaolevalt pesitsust ei toimunud. Kuigi merikotkas kuulub I kaitsekategooriasse, on tema arvukus jõudsalt kasvav. Punase nimestiku hindamismetoodika alusel ei ole merikotkas Eestis veel soodsas seisundis, 2019. aasta hinnangu alusel on liik kategoorias ohualdis. Merikotka üle-eestilisest suhteliselt heast seisundist lähtudes võib järeldada, et kooskõlastamisele esitatud planeeringuga kavandatud merikotka negatiivne mõjutamine (mis väljendub nii tuulepargis hukkumise riskis kui suure tõenäosusega elupaiga hülgamiseni viivas häiringus) ja mõjutuste kompenseerimiseks ettenähtud meetmete rakendamine ei vii liigi kui terviku seisundi halvenemisele ega takista liigi soodsa seisundi saavutamist.	
---	--

² <https://keskkonnaamet.ee/media/713/download>

Arvestades kumulatiivselt nii käesoleva planeeringuga kavandatud 12 tuulikut kui külgnevatel aladel menetluses olevate (asukohavaliku teemaplaneeringu alusel algatatud) tuuleparkide detailplaneeringutega (Varja tuulepargi detailplaneeringu alad 2 ja 3 ning VKG Wind tuulepargi detailplaneering) kavandatud suurusjärgus 30 tuulikut (millest kõik suure tõenäosusega küll ei realiseeru) ning eelnevalt toodud konkreetse merikotka elupaiga kestlikkusega seonduvaid argumente, võib järeldada, et praegusel juhul on taastuvenergeetika ülekaaluka avaliku huvi eeldus Keskkonnaameti hinnangul paikapidav³.

EnKS-i seletuskirja kohaselt peab alternatiivide kaalumise olema realistlik ja põhinema tõendus põhisel informatsioonil, alternatiivide kaalumise tulemus peab vastama küsimusele, kas kavandatavat tegevust on võimalik teha ainult selles asukohas ja nendel tingimustel, kuna vastasel juhul jääb eesmärk saavutamata.

13.06.2025 kirjas nr 6-5/25/10002-5 p-s 8.2 märkisime, et meie hinnangul on eelkõige planeeringumenetluse ülesanne tõendada, et kavandatavale taastuvenergeetika projektile (käesoleval juhul kumulatiivselt külgnevate alade arendustega) selles asukohas puuduvad rahuldavad alternatiivid.

Korrigeeritud KSH aruande ptk-s 7.3.3 on täpsemalt selgitatud eelvalikuala 3 planeeringulahenduse kujunemist ning alternatiivide puudumist. Keskkonnaameti hinnangul ei ole dokumendis toodud alternatiivide puudumise kaalutlus korrektne, kuna selles on eelkõige rõhutatud asjaolule, et Evecon OÜ-I ei ole võimalik eelvalikualale 3 kavandatud tuuleparki rajada muus asukohas samaväärse ajaga ja kulukusega, mistõttu puudub majanduslikult mõistlik ja õiguslikult teostatav alternatiivne asukoht.

Märgime, et ehkki planeeringu elluviidavuse seisukohalt on kahtlemata väga oluline konkreetse ja teostatava arendushuvi esinemine, ei saa see loodusväärtuste kahjustamise lubamisel olla peamine kriteerium. Ülekaalukat avalikku huvi kandva taastuvenergeetika arendamise määratlust ei kanna mitte ühe ettevõtte soov konkreetsetes asukohas tuuleparki arendada, vaid eelkõige riiklik vajadus kiirendatult täita taastuvenergeetika ja pikeemas perspektiivis ka kliimaneutraalsuse saavutamise eesmärgid. Kehtiva EnKS § 32¹ lõike 1 kohaselt on riiklikuks taastuvenergia eesmärgiks mh saavutada olukord, kus elektrienergia summaarsest lõpptarbimisest moodustab aastaks 2030 taastuvenergia vähemalt 100 protsenti. Avalikustatud Eesti energiamajanduse arengukava

³ ENKS seletuskirja kohaselt: Ülekaalukas avalik huvi määruse artikli 3 tähenduses ei ole absoluutne kriteerium. Ülekaaluka avaliku huvi eeldus on ümberlükatav: kui kehtiva õiguse korral peab kahjustava tegevuse ülekaalukat avalikku huvi tõendama tegevusest huvitatud arendaja, siis artikli 3 alusel on see tingimus eelduslikult täidetud. Küll aga peab pädev asutus selle eelduse paikapidavust igal üksikjuhul kontrollima. Seega peab tegevusloa andja või planeerimismenetluses planeeringu kehtestaja hakkama ülekaaluka avaliku huvi olemasolus planeerimis- ja tegevusloa menetlustes iga kord veenduma, et puuduvad ülekaalukat avalikku huvi välistavad asjaolud ning seda vajaduse korral argumenteeritult põhjendada.

aastani 2035 (ENMAK 2035) uue versiooni⁴ kohaselt on eesmärgiks saavutada olukord, kus aastaks 2035 oleks puhta energia osakaal energia lõpptarbimises üle 80 protsendi (hetkel on vastav osakaal 32%). Ehkki taastuvenergia või puhta energia osakaalu või pikemas perspektiivis ka kliimanetraalsuse eesmärgi täitmist tulevikus on hetkel keeruline, kui mitte võimatu täpselt hinnata (mh pole näiteks täpselt teada, millised projektid ja millal realiseeruvad), tuleb tuuleparkide kiirendatud arendamist (vähemalt kuni taastuvenergia (puhta energia) osakaalu või kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamiseni) riikliku vajadusena käsitleda. Samas puuduvad hetkel andmed, mis kinnitaksid, et riikliku vajaduse täitmiseks oleks tingimata vajalik kõigi käimasolevate arenduste realiseerumine.

Eelnevast tulenevalt ei saa meie hinnangul alternatiivide puudumise hindamisel jätta täielikult kõrvale teisi piirkonnas käimasolevaid taastuvenergeetika arendusprojektide planeeringuid, mis on eelvalikuala 3 planeeringuga vähemalt samas menetlusetapis ning millega kavandatakse võrreldavat hulka tuulikuid. Eelkõige on sellisteks planeeringuteks siis Satsu, Koljala ja Matka piirkonda samuti sisuliselt üht kumulatiivset arendusala moodustavad Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu arendusalad 1 ning 2a ja 2b, samuti Varja tuulepargi detailplaneeringuala ala 1 (lisaks on veel algusjärgus Alexela Kiviõli hübriidpargi arendus). Need arendusalad jäävad Varja arenduspiirkonnast u 5-15 km ümbrusesse. Keskkonnaametile teadaolevalt ei ole nende arendusaladega seondvalt seni tuvastatud olulist (leevendamatut) mõju loodusväärtustele (teatud aspektides on küll vajalikud täpsustused).

Kokkuvõtlikult, Keskkonnaameti hinnangul Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu arendusala 3 (ning sellega vahetult külgnevate planeerimisfaasis olevate arenduste) puhul saab küll rääkida maismaa tuuleparkide arendamisega seonduvast ülekaalukast avalikust huvist, mis kaalub üles arendusalal oleva merikotka elupaiga kaitse huvi, kuid meie hinnangul esineb käesoleval hetkel arendusele loodusväärtusi vähemkahjustav alternatiiv. Siiski, loodusväärtuste kahjustamist võimaldava alternatiivi puudumine võib saada tõendatuks näiteks juhul kui selgub, et viidatud Satsu, Koljala ja Matka piirkonna arenduste planeeringute menetlused peaksid jääma pikemaks ajaks seisma või asutakse neid realiseerima (olulisele osale arendusmahust väljastatakse tegevusload).

Tuginedes kooskõlastamiseks esitatud materjalides esitatud ülekaaluka avaliku huvi põhjendustele ning arvestades lisaks asjaolusid, mida tuleb alternatiivide puudumise kaalumisel analüüsida (eelkõige seda, et alternatiivide puudumise osas valitseb kooskõlastamise hetkel ebakindlus), saame KOV EP otsuse eelnõu ja KSH esimese

⁴ Kättesaadav: https://kliimaministeerium.ee/energiamaajanduse_arengukava (andmed 19.08.2025 seisuga)

etapi aruande ala 3 osas kooskõlastada üksnes tingimuslikult. KOV EP on ala 3 osas elluviidav tingimusel, et ENKS § 32¹¹ lg-tes 1-4 toodud tingimused esinevad ka ENKS § 32¹⁴ lg 9 alusel läbiviidavas tegevusloa (kõnealusel juhul ehitusloa) menetluses. Kuna ehitusloa peab haldusaktina olema mh kooskõlas selle andmise hetkel kehtiva õigusega (haldusmenetluse seadus § 54), tuleb otsustajal ehitusloa andmise hetkel ülekaaluka avaliku huvi paikapidavus igal juhul üle kontrollida. Keskkonnaamet hindab loodusväärtusi kahjustava taastuvenergeetika arenduse lubamist (ning hüvitusmeetmete rakendamist) kõnealusel juhul lõplikult ehitusloa menetluses, lähtudes ehitusloa andmise otsuse tegemise aegsetest asjaoludest ja ehitusloa menetluses esitatavatest andmetest. Palume KOV EP vastuvõtmise otsuses nimetatud tingimused kajastada. Keskkonnaameti täiendavad märkused eelvalikuala 3 kohta	
1. KSH ptk-s 4 (lk 191 ja tabel 4.1 lk 195) on jõutud järeldusele, et ettenähtud leevendus- ja seiremeetmete rakendamisel puudub planeeringul oluline ebasoodne keskkonnamõju. Samas on linnustiku uuringus (KSH ptk 3.2.4 lk 146-148) jõutud järeldusele, et koosmõjus teiste piirkonna planeeringutega on oodata ebasoodsat mõju Varja merikotkale, mida ei ole võimalik leevendada ja mistõttu on vajalik kompenseerimine. Seega pole ülaloodud väide õige ning tuleb parandada, täpsustades, et oluline keskkonnamõju puudub leevendus-, hüvitus- ja seiremeetmete rakendamisel.	Täiendused kajastuvad KSH aruande ptk 4 ja tabelis 4.1.
2. KSH p 3.3.3 järgi taotletakse juurdepääsuteede rajamiseks Satsu (VEE1070300) ja Sõreda (VEE1071500) oja ehituskeeluvööndi vähendamist. Vastavalt LKS § 40 lg 3 võib ehituskeeluvööndi vähendamine toimuda Keskkonnaameti nõusolekul. Ehituskeeluvööndi vähendamiseks nõusoleku andmise menetlus toimub LKS § 40 lg 4 alusel planeerimisest kohaselt pärast planeeringu vastuvõtmist. Nõusoleku andmine on kaalutusotsus ja pigem erand üldisest õigusnormist, mis eeldab põhjendatust ja vältimatut vajadust. Erandit saab lubada vaid siis, kui see ei kahjusta kalda kaitse eesmäärke. Keskkonnaameti poolt planeeringule antud kooskõlastust ei anna eeldust ehituskeeluvööndi vähendamiseks nõusoleku saamiseks. Planeeringu kooskõlastamine ja ehituskeeluvööndi vähendamine on eraldiseisvad menetlustoimingud.	Täname selgituse eest, teadmiseks võetud.
3. KSH aruande ptk-s 3.2.4 (lk 133) on KAUR-i RePower uuringu viide puudulik: Error! Bookmark not defined. Samuti on viga viite lisamisel lk-l 136: Error! Reference source not found).	Teadmiseks võetud, KSH aruannet täiendatakse.
4. KSH aruannet ei ole eeldatavalt täiendatud Keskkonnaameti 13.06.2025 kirjades kõiki kolme ala hõlmavate punktide 1, 2, 4 ja 6 alusel. Punkt 1 hõlmas vormistust. Punkt 2 käsitles nahkhiirte järelseire tingimusi, mille osas palusime kas sisu ühtlustada või selgitada, miks alade kohta esitatud erinevad ajavahemikud. Punktis 4 soovisime täiendusi ja/või selgitusi otsuse eelnõude vormistuse ja eesmärgipärasuse kohta. Punktis 6 milles palusime täpsustada, kas planeeringualal kavandatakse kuivenduskraavide rekonstrueerimist või uute rajamist.	KSH aruande vormistust on täiendatud. Punkt 2 on varasemalt selgitatud järgmiselt. Ei arvestatud. Alade 1, 2a ja 2b ning 3 tingimused (sh järelseireks) tulenevad nende alade kohta tehtud eraldiseisvatest uuringute tulemustest ja neid ei ühtlustata.

Samuti soovisime selgitusi, kuidas on veendunud, et alale jäävate maaparandussüsteemide rekonstrueerimine ei mõjuta niiskustingimusi. Palume nende ettepanekutega arvestada või arvestamata jätmise korral lisada selgitus.	Punkt 4 : KSH aruanne ja otsuse eelnõud sisaldavad nii kohustuslike kui ka soovituslike leevendusmeetmeid, mis muuhulgas juhinduvad loodusuuringutes paika pandud tingimustest. Seetõttu erineb ka meetmete osas vastavalt sõnastuse tinglikkus. Otsuse eelnõud panevad paika maksimaalse võimaliku planeeritud tuulikute arvu, sealjuures tuulikud peavad asuma planeeritud hoonestusalal, mille piires saab tuuliku asukohta täpsustada projekteerimisel. te asukohad võivad nihkuda hoonestusala piirides. Punkt 6: Planeeringulahenduse täpsusaste ei võimalda täpselt määratleda, mil määral olemasolevaid kuivendussüsteeme muudetakse. Maaparandussüsteemide aladel tuleb selleks enne ehitusloa etappi koostada maaparandussüsteemi ehitusprojekt. KSH aruande ptk 3.3.1 ja ptk 5 lisatud tingimus, et tagatud peab olema maaparandussüsteemi nõuetekohane toimimine. Nimetatud tingimusega tuleb arvestada maaparandussüsteemi ehitusprojekti koostamisel.
5. Lähtudes käesoleva kirja punktist 2, palume parema ülevaatlikkuse huvides mahukates materjalides arvukate paranduste/muudatuste sisseviimisel võimalusel esitada koondtabel esitatud märkustest ning selgitus arvestamise või arvestamata jätmise kohta (sh viidates täiendatud või korrigeeritud dokumendi leheküljele/peatükile). Veel enam kui tegemist on kooskõlastamata jätmise kirja järgselt korrigeeritud materjalide uuesti esitamisega, kuna juhul kui materjale pole täiendatud ega selgitusi antud, siis pole selgust, kas ja mis osas konkreetset ettepanekut arvesse on võetud.	Täname kommentaari eest. Arvesse võetud.

4. Eesti Geoloogiateenistus

Kirja nr ja kuupäev: 13.06.2025 nr 6-1/33-24

Kuna antud menetlus eeldab mahukat analüüsi nii esitatud planeeringute kohta kui ka tuuleenergia lahendus- test piirkonnas laiemalt, pikendame vastavalt maapõueseaduse § 15 lõikele 5 vastamise tähtaega 30 päeva võrra kuni 16.07.2025. Vastus esitatakse siiski esimesel võimalusel.	Teadmiseks võetud, vastamistähtaega pikendatakse.
---	---

Kirja nr ja kuupäev: 11.07.2025 nr 6-1/37-35

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Kuna antud menetlustes tuleb täiendavalt küsida Kliimaministeeriumi arvamust, pikendame vastavalt maa- põueseaduse § 15 lõikele 5 vastamise tähtaega 30 päeva võrra kuni 16.08.2025. Vastus esitatakse siiski esime- sel võimalusel.	Teadmiseks võetud, vastamistähtaega pikendatakse.

Kirja nr ja kuupäev: 08.08.2025 nr 6-1/33-162

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Ala 1 Planeeringu ala 1 vastab EGT analüüsis aladele Viru 20 ja Viru 22 ning nende vahele jäävale alale. Ala 1 põh- jaosa kattub osaliselt Aseri fosforiidimaardla (maavarade registri registrikaart nr 191) fosforiidi prognoosvaru 45. plokiga, lääneosa kattub osaliselt Eesti põlevkivimaardla Uljaste uuringuvälja maardlaosa (maavarade re- gistri registrikaart nr 31) põlevkivi aktiivse reservvaru 3. ja 8. plokkidega. Planeeringu ala ning kavandatava ta- ristuga kattuvad ka põlevkivi aktiivse reservvaru plokid 11 ja 12, Sonda (Uljaste II) liivamaardla (maavarade re- gistri registrikaart nr 176) ehitusliiva passiivse reservvaru 1. plokiga, Kure turbamaardla (maavarade registri re- gistrikaart nr 524) hästilagunenud turba aktiivse reservvaru 1. plokiga, Keskkonnaametis menetluses oleva taot- letava Uljaste uuringuruumiga (taotleja KIVIÕLI KEEMIATÖÖSTUSE OSAÜHING) ning Keskkonnaametis menetlu- ses oleva taotletava Põhja-Kiviõli II põlevkivikarjääri (loa taotleja KIVIÕLI KEEMIATÖÖSTUSE OSAÜHING) mäee- raldise ja selle teenindusmaa laiendusala. Põhja-Kiviõli II põlevkivikarjääri olemasoleva keskkonnala nr KMIN-105 (kehtiv kuni 27.01.2036) mäeeraldise ja selle teenindusmaa laiendamisele algatas Keskkonnaamet seisuga 19.03.2025 keskkonnamõju hindamise, mille tulemused selguvad eeldatavasti alles pärast käesoleva eriplaneeringu vastuvõtmist. EGT analüüs märgib, et kattuva Aseri fosforiidimaardla suhteliselt madala kvaliteedi tõttu (madala kvaliteediga fosforiidikiht, mille paksus on küllaltki õhuke) võib lugeda Viru 20 ja 22 ja prognoosvaru plokiga 45 kattuvat ala väheperspektiivseks ning fosforiidi seisukohast lähtudes ei ole takistusi kavandatava tuulepargi ajutiseks rajamiseks.	Arvesse võetud. KSH aruannet korrigeeritud ja täienda- tud vastavalt EGT 21.08.2025 kirjas toodud märkustele ning kooskõlastuse tingimustele.

Kattuv Kure turbamaardla ei ole Keskkonnaministri määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirjas ega sea takistusi planeeringule. Sonda (Uljaste II) liivamaardlaga kattuvale alale tuulikuid ega taristut ei planeerita, mistõttu ei ole kattuvus oluline. MaaPS § 14 lg 2¹ p 2 lubab põlevkivimaardla alal, millel pole kehtivat kaevandamisluba ja geoloogilise uuringu luba ega vastavat taotlust, taastuenergia ehitiste rajamist tähtajaliselt kuni 35 aastaks. Planeeringu alal 1 on tuulikud Koljala 1–4 on kavandatud väljapoole Põhja-Kiviõli II põlevkivikarjääri mäeeraldisse ja selle teenindusmaa laiendust ning Uljaste uuringuruumi, kuid paiknevad vahetult taotletava laiendusala piiril. Samuti kattub eelmainitud taotlustega siiski planeeritav taristu. Arvestades reaalselt olukorda on ala 1 võimalik kooskõlastada tingimuslikult. Tingimuseks seatakse: - Alale 1 võib rajada tuulegeneraatorid vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks juhul, kui tegevus kooskõlastatakse ning saadakse nõusolek taotlustega kattuvale alal luba taotlevalt või omavalt ettevõttelt (KIVIÕLI KEEMIATÖÖSTUSE OSAÜHING).	
Ala 2a Planeeringu ala 2a ei vasta otseselt ühelegi EGT töös toodud alale. Küll aga on võimalik laiendada analüüsi planeeritavale alale samadel põhimõtetel. Alale 2a kavandatud tuulikud Koljala RMK 7–9 ja Koljala 11–13 jäävad Aseri fosforiidimaardla (maavarade registri registrikaart nr 191) fosforiidi passiivse tarbevaru 21., 33. ja 47. plokki maaalale. Elektri taristu osas on mõjutatud ka plokid 28 ja 40. Kavandatud juurdepääsutee jääb ca 200 m kaugusele Suurkõrtsi lubjakivikarjääri (kaevandamisloa nr L.MK/317612; loa omaja AS Kiviluks; kehtiv kuni 02.10.2034) mäeeraldisest ja selle teenindusmaast. Suurkõrtsi II lubjakivikarjäär (kaevandamisloa nr KL-508031; loa omaja AS Kiviluks; kehtiv kuni 10.02.2050) ja Keskkonnaametis menetluses olevad taotletavad Suurkõrtsi II lubjakivikarjääri (loa taotleja AS Kiviluks) mäeeraldised ja nende teenindusmaad jäävad kavandatud juurdepääsuteest ning Koljala 11 tuulikust ca 250 m kaugusele. KSH aruande järgi ei hakka kavandatud tuulikud ning olemasolev ja kavandatav lubjakivikarjäär teineteise tööd segama, kuna nende tegevusalad ei kattu ning mõlemal objektil on tagatud eraldi juurdepääsuteed. See võimaldab mõlema kasutusotstarbe sõltumatut toimimist ja välistab vastastikuse häiringu.	

EGT analüüs märgib olemasolevate andmete põhjal on Aseri maardlas arvele võetud madala kvaliteediga fosforiidikihind, mille paksus on küllaltki õhuke – kasuliku kihi keskmine paksus varuplokkides on 0,9–1,8 m. Seetõttu ei ole tõenäoline, et maardla piirkonnas leiduvat fosforiiti hakatakse lähiaastatel kasutama ja EGT hinnangul Aseri fosforiidimaardla ei piira kavandatavate tuuleparkide ajutist rajamist. KSH aruanne aga ei kajasta ala 2a kattuvust lubjakivilasundi levialaga Vão kihistu perspektiivne ala. Vão kihistu perspektiivsed alad on olulise tähtsusega, kui nende pindala on vähemalt viis hektarit. Kui Vão kihistu perspektiivse ala ja tuulepargi kattuvus on 1–2 hektarit, siis üldjuhul ei ole vajalik kavandatava tuulepargi ajutist rajamist piirata. Kuivõrd ala 2a puhul on tegemist künnisest suurema alaga, ei ole võimalik Vão kihistu perspektiivse ala ja Aseri fosforiidimaardlaga kattuvus osas paiknevaid tuulegeneraatoreid kooskõlastada. - Eelnevat arvestades kooskõlastab EGT alal 2a Koljala RMK 7 tuulegeneraatori vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks. Vältida tuleb ka taristu rajamist Vão kihistuga kattuvale alale.	
Ala 2b Planeeringu ala 2b ei vasta otseselt ühelegi EGT töös toodud alale. Küll aga on võimalik laiendada analüüsi planeeritavale alale samadel põhimõtetel. Alale 2b kavandatud tuulikud Koljala 7 ja 9 jäävad Aseri fosforiidimaardla fosforiidi passiivse tarbevaru 28. plokki maa-alale. Nagu eelnevalt mainitud, ei piira Aseri fosforiidimaardla EGT hinnangul kavandatavate tuuleparkide ajutist rajamist. - EGT kooskõlastab ala 2b tuulikud Koljala 7 ja 9 vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks.	
Ala 3 Planeeringu ala 1 vastab EGT analüüsis aladele 16 ja 18. Alale 3 kavandatud tuulikute 8–11 asukohad kattuvad Aseri fosforiidimaardla fosforiidi passiivse tarbevaru 26. plokiga. Nagu eelnevalt mainitud, ei piira Aseri fosforiidimaardla EGT hinnangul kavandatavate tuuleparkide ajutist rajamist. Küll aga kattuvad ala 3 tuulikud 7 ja 8 lisaks piisavalt suurel määral ka lubjakivilasundi levialaga Vão kihistu perspektiivne ala, mistõttu ei ole võimalik neid kooskõlastada. Samuti tuleks vältida ka taristu rajamist kattuvale alale. - EGT kooskõlastab ala 3 tuulikud 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11 ja 12 vastavalt planeeringu lahendusele 35-ks aastaks. Soovitame vältida tuulikute ja taristu rajamist Vão kihistuga kattuvale alale.	

1. Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm 1.1. Lk 52 ala 2a kohta on kirjutatud, et planeeringu ala piirneb Suurkõrtsi III lubjakivikarjääri taotlusega. Tegelikult on tegemist aga kattumisega. Samuti on välja toomata, et Suurkõrtsi II lubjakivikarjääri alal on peal ka loa muutmise taotlus. Palume korrigeerida.	Käesoleva eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH programmi dokumenti enam ei korrigeerita, kuid täpsustame ja korrigeerime Suurkõrtsi II ja III karjääridega seonduvat KSH aruandes. KSH aruannet täiendatakse.
2. Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneering ja mõjude hindamine (KSH aruande eelnõu) 2.1. Ala 2a puhul on (peatükis 3.4) samuti puudu kattuvus Suurkõrtsi III lubjakivikarjääri taotlusega, mis kattub planeeringualaga. Kuigi see ei kattu ühegi tuuliku asukohaga palume see siiski korrektselt välja tuua. 2.2. Toome välja, et on ebakorrektnet väita, et „kavandataval tegevusel puudub mõju maavaradele“ (lk 193). Planeeritaval tegevusel on piirkonniti negatiivne mõju maavara kättesaadavuse olemasolevale olukorrale. Palume korrigeerida sõnastust. 2.3. KSH aruandes välja toodud kattuvused on puudulikud. Samuti tuleb aruandes analüüsida ka planeeritava taristu kattuvusi, kuna see võib samuti halvendada maavarade kättesaadavuse võimalusi. Aruandest puuduvad järgnevad kattuvused: - Ala 1 mainimata põlevkivi aktiivne reservvaru 11 ja 12 plokk. - Ala 2a fosforiidi passiivse tarbevaru taristuga kattuvad plokid 28 ja 40. Esineb ka kattuvus lubjakivilasundi levialaga Vão kihistu perspektiivse alaga. - Ala 3 kattub kohati lubjakivilasundi levialaga Vão kihistu perspektiivne ala ning Voorepere turba perspektiivialaga.	Täname märkuste eest. KSH aruannet täpsustatakse vastavates peatükkides.
2. Lisaks toome välja, et koostatud kaardirakendus on puudulik, kuna see ei kajasta kõiki maavaradega seonduvaid kitsendusi ning seda tuleb täiendada (maardlad, keskkonna- ja uuringulubade taotlused). Lähtuvalt eelnevast võib väita, et Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande planeeringu lahendus halvendab maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu osas olemasolevat olukorda. Eesti Geoloogiateenistus on kaalutlenud planeeritava tegevuse mõju ning nõustub tingimuslikult Ida-Viru maakonnas Lüganuse vallas Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande planeeringu lahendusega.	Selgitame, et kaardirakenduse eesmärk on kohalikule elanikule või huvitatud osapoolale kuvada esmast ja kõige olulisemat planeeringut puudutavat informatsiooni. Seetõttu on kaardirakenduse ülesehituse lihtsuse huvides pakutavate kaardikihtide ringi piiratud.

Tingimused: 1. Parandatakse käesolevas kirjas väljatoodud puudused. 2. Alale 1 võib rajada tuulegeneraatorid vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks juhul, kui tegevus kooskõlastatakse ning saadakse nõusolek taotlustega kattuvale alal luba taotlevalt või omavalt ettevõttelt (KIVIÕLI KEEMIATÖÖSTUSE OSAÜHING). 3. Alale 2a võib rajada Koljala RMK 7 tuulegeneraatori vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks. Vältida tuleb ka taristu rajamist Vao kihistuga kattuvale alale. 4. Alale 2b võib rajada tuulegeneraatorid vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks. 5. Alale 3 võib rajada tuulegeneraatorid 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11 ja 12 vastavalt planeeringu lahendusele 35-ks aastaks. Soovitame vältida tuulikute ja taristu rajamist Vao kihistuga kattuvale alale.	Täiendavalt viidi 19.08 EGT ja Kliimaministeeriumi esindajatega läbi nõupidamine, mille teemaks oli Vao kihistu perspektiivse alaga kattuvad tuulikupositsioonid. Nõupidamise tulemusena esitas EGT Lüganuse Vallavalitsusele täpsustava tingimusliku kooskõlastuskirja 21.08.2025 nr 13-3/25-1356..
--	---

Kirja nr ja kuupäev: 21.08.2025 nr 6-1/33-167

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Ala 1 Planeeringu ala 1 vastab EGT analüüsis aladele Viru 20 ja Viru 22 ning nende vahele jäävale alale. Ala 1 põhjaosa kattub osaliselt Aseri fosforiidimaardla (maavarade registri registrikaart nr 191) fosforiidi prognoosvaru 45. plokiga, lääneosa kattub osaliselt Eesti põlevkivimaardla Uljaste uuringuvälja maardlaosa (maavarade registri registrikaart nr 31) põlevkivi aktiivse reservvaru 3. ja 8. plokkidega. Planeeringu ala ning kavandatava taristuga kattuvad ka põlevkivi aktiivse reservvaru plokid 11 ja 12, Sonda (Uljaste II) liivamaardla (maavarade registri registrikaart nr 176) ehitusliiva passiivse reservvaru 1. plokiga, Kure turbamaardla (maavarade registri registrikaart nr 524) hästilagunenud turba aktiivse reservvaru 1. plokiga, Keskkonnaametis menetluses oleva taotletava Uljaste uuringuruumiga (taotleja KIVIÕLI KEEMIATÖÖSTUSE OSAÜHING) ning Keskkonnaametis menetluses oleva taotletava PõhjaKiviõli II põlevkivikarjääri (loa taotleja KIVIÕLI KEEMIATÖÖSTUSE OSAÜHING) mäeeraldise ja selle teenindusmaa laiendusala. Põhja-Kiviõli II põlevkivikarjääri olemasoleva keskkonnala nr KMIN-105 (kehtiv kuni 27.01.2036) mäeeraldise ja selle teenindusmaa laiendamisele algatas Keskkonnaamet seisuga 19.03.2025 keskkonnamõju hindamise, mille tulemused selguvad eeldatavasti alles pärast käesoleva eriplaneeringu vastuvõtmist. EGT analüüs märgib, et kattuva Aseri fosforiidimaardla suhteliselt madala kvaliteedi tõttu (madala kvaliteediga fosforiidikihind, mille paksus on küllaltki õhuke) võib lugeda Viru 20 ja 22 ja prognoosvaru plokiga 45 kattuvat	Arvesse võetud. KSH aruannet korrigeeritud ja täiendatud vastavalt EGT 21.08.2025 kirjas toodud märkustele ning kooskõlastuse tingimustele.

ala väheperspektiivseks ning fosforiidi seisukohast lähtudes ei ole takistusi kavandatava tuulepargi ajutiseks rajamiseks. Kattuv Kure turbamaardla ei ole Keskkonnaministri määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirjas ega sea takistusi planeeringule. Sonda (Uljaste II) liivamaardlaga kattuvale alale tuulikuid ega taristut ei planeerita, mistõttu ei ole kattuvus oluline. MaaPS § 14 lg 2¹ p 2 lubab põlevkivimaardla alal, millel pole kehtivat kaevandamisloa ja geoloogilise uuringu luba ega vastavat taotlust, taastuvenergia ehitiste rajamist tähtajaliselt kuni 35 aastaks. Planeeringu alal 1 on tuulikud Koljala 1–4 on kavandatud väljapoole Põhja-Kiviõli II põlevkivikarjääri mäeeraldise ja selle teenindusmaa laiendust ning Uljaste uuringuruumi, kuid paiknevad vahetult taotletava laiendusala piiril. Samuti kattub eelmainitud taotlustega siiski planeeritav taristu. Arvestades reaalselt olukorda on ala 1 tuulikud Koljala 1–4 võimalik kooskõlastada tingimuslikult. Tingimuseks seatakse: - Alale 1 võib rajada tuulegeneraatorid Koljala 1–4 vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks juhul, kui tegevus kooskõlastatakse ning saadakse nõusolek taotlustega kattuvale alal luba taotlevalt või omavalt ettevõttelt (KIVIÕLI KEEMIATÖÖSTUSE OSAÜHING). Ülejäänud planeeringualal 1 asuvad tuulegeneraatorid kooskõlastatakse tingimusteta.	
<u>Ala 2a</u> Planeeringu ala 2a ei vasta otseselt ühelegi EGT töös toodud alale. Küll aga on võimalik laiendada analüüsi planeeritavale alale samadel põhimõtetel. Alale 2a kavandatud tuulikud Koljala RMK 7–9 ja Koljala 11–13 jäävad Aseri fosforiidimaardla (maavarade registri registrikaart nr 191) fosforiidi passiivse tarbevaru 21., 33. ja 47. ploki maa-alale. Elektritristu osas on mõjutatud ka plokid 28 ja 40. Kavandatud juurdepääsutee jääb ca 200 m kaugusele Suurkõrtsi lubjakivikarjääri (kaevandamisloa nr L.MK/317612; loa omaja AS Kiviluks; kehtiv kuni 02.10.2034) mäeeraldisest ja selle teenindusmaast. Suurkõrtsi II lubjakivikarjäär (kaevandamisloa nr KL-508031; loa omaja AS	Arvesse võetud. KSH aruannet korrigeeritud ja täiendatud vastavalt EGT 21.08.2025 kirjas toodud märkustele ning kooskõlastuse tingimustele.

Kiviluks; kehtiv kuni 10.02.2050) ja Keskkonnaametis menetluses olevad taotletavad Suurkõrtsi II lubjakivikarjääri (loa taotleja AS Kiviluks) mäeeraldised ja nende teenindusmaad jäävad kavandatud juurdepääsuteest ning Koljala 11 tuulikust ca 250 m kaugusele. KSH aruande järgi ei hakka kavandatud tuulikud ning olemasolev ja kavandatav lubjakivikarjäär teineteise tööd segama, kuna nende tegevusalad ei kattu ning mõlemal objektil on tagatud eraldi juurdepääsuteed. See võimaldab mõlema kasutusotstarbe sõltumatut toimimist ja välistab vastastikuse häiringu. EGT analüüs märgib olemasolevate andmete põhjal on Aseri maardlas arvele võetud madala kvaliteediga fosforiidikihind, mille paksus on küllaltki õhuke – kasuliku kihi keskmine paksus varuplokkides on 0,9–1,8 m. Seetõttu ei ole tõenäoline, et maardla piirkonnas leiduvat fosforiiti hakatakse lähiaastatel kasutama ja EGT hinnangul Aseri fosforiidimaardla ei piira kavandatavate tuuleparkide ajutist rajamist MaaPS-s sätestatud kujul (§ 14 lg 2¹ p 3). KSH aruanne aga ei kajasta ala 2a kattuvust lubjakivilasundi levialaga Vão kihistu perspektiivne ala, mis on äärmiselt oluline kõrgemargilise lubjakivi varustuskindluse tagamiseks lähitulevikus. EGT analüüs märgib, et Vão kihistu perspektiivsed alad on olulise tähtsusega, kui nende pindala on vähemalt viis hektarit. Kui Vão kihistu perspektiivse ala ja tuulepargi kattuvus on 1–2 hektarit, siis üldjuhul on ala vähetähtsam. Kuivõrd ala 2 puhul on tegemist künnisest suurema alaga, soovitab EGT mitte rajada tuulegeneraatoreid Vão kihistu perspektiivse alaga kattuvale osale. See halvendaks maavara kaevandamisväärsena säilimise (tuulegeneraatori maasisene vundament) või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda. Ala 2a tuulikud on võimalik kooskõlastada tingimuslikult. Tingimuseks seatakse: - EGT kooskõlastab alal 2a tuulegeneraatorid vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks, soovitusel vältida tuulegeneraatorite ja taristu rajamist Vão kihistuga kattuvale alale. Tuulegeneraatorid Koljala RMK 8, Koljala RMK 9, Koljala 11, Koljala 12 ja Koljala 13 kattuvad Vão kihistu perspektiivse alaga, tuulegeneraatoril Koljala RMK 7 kattuvus puudub.	
<u>Ala 2b</u> Planeeringu ala 2b ei vasta otseselt ühelegi EGT töös toodud alale. Küll aga on võimalik laiendada analüüsi planeeritavale alale samadel põhimõtetel.	Arvesse võetud. KSH aruannet korrigeeritud ja täiendatud vastavalt EGT 21.08.2025 kirjas toodud märkustele ning kooskõlastuse tingimustele.

Alale 2b kavandatud tuulikud Koljala 7 ja 9 jäävad Aseri fosforiidimaardla fosforiidi passiivse tarbevaru 28. ploki maa-alale. Nagu eelnevalt mainitud, ei piira Aseri fosforiidimaardla EGT hinnangul kavandatavate tuuleparkide ajutist rajamist MaaPS-s sätestatud kujul (§ 14 lg 2¹ p 3). - EGT kooskõlastab ala 2b tuulegeneraatorid Koljala 7 ja 9 vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks.	
<u>Ala 3</u> Planeeringu ala 1 vastab EGT analüüsis aladele 16 ja 18. Alale 3 kavandatud tuulikute 8–11 asukohad kattuvad Aseri fosforiidimaardla fosforiidi passiivse tarbevaru 26. plokiga. Nagu eelnevalt mainitud, ei piira Aseri fosforiidimaardla EGT hinnangul kavandatavate tuuleparkide ajutist rajamist MaaPS-s sätestatud kujul (§ 14 lg 2¹ p 3). Küll aga kattuvad ala 3 tuulikud 1, 7, 8 ja 12 lisaks piisavalt suurel määral ka lubjakivilasundi levialaga Vão kihistu perspektiivne ala, mistõttu soovitab EGT mitte rajada tuulegeneraatoreid Vão kihistu perspektiivse alaga kattuvale osale. See halvendaks maavara kaevandamisväärsena säilimise (tuulegeneraatori maasisene vundament) või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda. Samuti tuleks vältida ka taristu rajamist kattuvale alale. - EGT kooskõlastab ala 3 tuulegeneraatorid 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9 ja 12 vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele, soovitusel vältida tuulegeneraatorite ja taristu rajamist Vão kihistuga kattuvale alale. - EGT kooskõlastab ala 3 tuulegeneraatori 7, 8, 10 ja 11 vastavalt planeeringu lahendusele 35-ks aastaks, soovitusel vältida tuulegeneraatorite ja taristu rajamist Vão kihistuga kattuvale alale. Ala 3 tuulegeneraatorid 1, 7, 8 ja 12 kattuvad Vão kihistu perspektiivse alaga, teistel tuulegeneraatoritel kattuvus perspektiivalaga puudub.	Arvesse võetud. KSH aruannet korrigeeritud ja täiendatud vastavalt EGT 21.08.2025 kirjas toodud märkustele ning kooskõlastuse tingimustele.
1. Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm	Käesoleva eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH programmi dokumenti enam ei korrigeerita, kuid täpsustame ja korrigeerime Suurkõrtsi II ja III karjääridega seonduvat KSH aruandes. KSH aruannet täiendatakse.

1.1. Lk 52 ala 2a kohta on kirjutatud, et planeeringu ala piirneb Suurkõrtsi III lubjakivikarjääri taotlusega. Tegelikult on tegemist aga kattumisega. Samuti on välja toomata, et Suurkõrtsi II lubjakivikarjääri alal on peal ka loa muutmise taotlus. Palume korrigeerida.	
2. Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneering ja mõjude hindamine (KSH aruande eelnõu) 2.1. Ala 2a puhul on (peatükis 3.4) samuti puudu kattuvus Suurkõrtsi III lubjakivikarjääri taotlusega, mis kattub planeeringualaga. Kuigi see ei kattu ühegi tuuliku asukohaga palume see siiski korrektselt välja tuua. 2.2. Toome välja, et on ebakorrektnet väita, et „kavandataval tegevusel puudub mõju maavaradele" (lk 193). Planeeritaval tegevusel on piirkonniti negatiivne mõju maavara kättesaadavuse olemasolevale olukorrale. Palume korrigeerida sõnastust. 2.3. KSH aruandes välja toodud kattuvused on puudulikud. Samuti tuleb aruandes analüüsida ka planeeritava taristu kattuvusi, kuna see võib samuti halvendada maavarade kättesaadavuse võimalusi.	Arvesse võetud. KSH aruannet korrigeeritud ja täiendatud vastavalt EGT 21.08.2025 kirjas toodud märkustele ning kooskõlastuse tingimustele..
Aruandest puuduvad järgnevad kattuvused: - Ala 1 mainimata põlevkivi aktiivne reservvaru 11 ja 12 plokk. - Ala 2a fosforiidi passiivse tarbevaru taristuga kattuvad plokid 28 ja 40. Esineb ka kattuvus lubjakivilasundi levialaga Vao kihistu perspektiivse alaga. - Ala 3 kattub kohati lubjakivilasundi levialaga Vao kihistu perspektiivne ala ning Voorepere turba perspektiivalaga.	Arvesse võetud. KSH aruannet korrigeeritud ja täiendatud vastavalt EGT 21.08.2025 kirjas toodud märkustele ning kooskõlastuse tingimustele.
3. Lisaks toome välja, et koostatud kaardirakendus on puudulik, kuna see ei kajasta kõiki maavaradega seonduvaid kitsendusi ning seda tuleb täiendada (maardlad, keskkonna- ja uuringulubade taotlused).	Selgitame, et kaardirakenduse eesmärk on kohalikule elanikule või huvitatud osapoolale kuvada esmast ja kõige olulisemat planeeringut puudutavat informatsiooni. Seetõttu on kaardirakenduse ülesehituse lihtsuse huvides on pakutavate kaardikihtide ringi piiratud.
Lähtuvalt eelnevast võib väita, et Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande planeeringu lahendus halvendab maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu osas olemasolevat olukorda.	Teadmiseks võetud. KSH aruannet täiendatakse vastavalt. KSH aruandesse lisatakse märged kooskõlastuste tähtsajalisuse kohta.

Eesti Geoloogiateenistus on kaalutlenud planeeritava tegevuse mõju ning nõustub tingimuslikult Ida-Viru maakonnas Lüganuse vallas Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande planeeringu lahendusega. Tingimused: 1. Parandatakse käesolevas kirjas väljatoodud puudused. 2. Alale 1 võib rajada tuulegeneraatorid Koljala 1–4 vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks juhul, kui tegevus kooskõlastatakse ning saadakse nõusolek taotlustega kattuvale alal luba taotlevalt või omavalt ettevõttelt (KIVIÕLI KEEMIATÖÖSTUSE OSAÜHING). 3. EGT kooskõlastab alal 2a tuulegeneraatorid vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks, soovitusel vältida tuulegeneraatorite ja taristu rajamist Vao kihistuga kattuvale alale. 4. EGT kooskõlastab alal 2b tuulegeneraatorid Koljala 7 ja 9 vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele 35-ks aastaks. 5. EGT kooskõlastab alal 3 tuulegeneraatorid 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9 ja 12 vastavalt Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusele, soovitusel vältida tuulegeneraatorite ja taristu rajamist Vao kihistuga kattuvale alale. 6. EGT kooskõlastab alal 3 tuulegeneraatorid 7, 8, 10 ja 11 vastavalt planeeringu lahendusele 35-ks aastaks, soovitusel vältida tuulegeneraatorite ja taristu rajamist Vao kihistuga kattuvale alale.	
---	--

5. Päästeameti Ida päästekeskus

Kirja nr ja kuupäev: 13.06.2025 nr 6-1/33-90

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Päästeameti Ida päästekeskus kooskõlastab Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi sh ala 1, ala 2a, ala 2b ja ala 3.	Teadmiseks võetud.

6. Terviseamet

Kirja nr ja kuupäev: 13.06.2025 nr 6-1/33-103

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Amet on tutvunud esitatud planeeringumaterjalidega ning kooskõlastab Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ KOV EP asukoha eelvaliku otsuse eelnõud ja KSH esimese etapi aruande ala 1, ala 2a, ala 2b ja ala 3 osas järgmistel tingimustel: - Amet nõustub KSH-s välja toodud soovitusel, et kavandatavate tuulikute töötamisega kaasneva müra hindamisel võtta aluseks tööstusmüra sihtväärtus (öisel ajal vastavalt 40 dB), seda vähemalt aladel, kus eelduslikult on sihtväärtus olemasolevas olukorras tagatud. Ala 2a ja ala 2b osas tagada olukord, mille korral öisel ajal (23.00-07.00) erineval ajal rajatud (või rajatavate) tuulikuparkide vahelistes elamupiirkondades olulist täiendavat müra mõju ei lisandu ning jätkuvalt tagatakse öisele piirväärtusele (45 dB) vastav olukord. - Tuulikute lõpliku arvu ja paigutuse fikseerimisel ning lõpliku tuuliku mudeli väljavalimisel teostada ala 1, ala 2a, ala 2b ja ala 3 osas täiendav müra modelleerimine (sh madalsageduslik müra), mis arvestaks välja valitud tuuliku andmeid ning täpset paigutust. Lisaks koostada täiendav müra modelleerimine koosmõjus teiste olemasolevate tuulikute ja planeeritavate tuulikutega. - Täiendava müra modelleerimise käigus tuleb lisaks tuulikute tekitavale mürale arvesse võtta ka tuulepargiga seotud seadmeid, näiteks alajaamade trafosid ja muid lisaseadmeid. Need komponendid võivad tekitada eelkõige tonaalset müra ja neid tuleb hinnata koos tuuliku müraga. - Soovitame tuulikute kasutusloa menetlemise raames teostada lähimate eluhoonete juures tuulikute välisõhu müra mõõtmised eesmärgiga kontrollida, kas olukord vastab kehtivatele normtasemetele (sh madalsageduslik müra) või planeeringus fikseeritud tingimustele. - Kaasata amet planeeringu ehituslubade menetluse etapis, et amet saaks hinnata planeeritava tegevuse (täiendava müra modelleerimise tulemused) vastavust keskkonnaministri 16.12.2016 määruse nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ nõuetele.	Teadmiseks võetud. Seatud tingimustega arvestatakse juba planeeringus ja ka edaspidistes tuulikute rajamise etappides.

7. Kaitseministeerium

Kirja nr ja kuupäev: 16.06.2025 nr 6-1/33-104

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
--------------------	-----------------------------------

Kaitseministeerium kooskõlastab KOV EP asukoha eelvaliku ja KSH esimese etapi aruande järgmise märkusega. KSH aruande peatükis 3.1.10. on märgitud, et KOV EP ala 1 külgneb vahetult kaitsetööstuspargi riigi eriplaaneeringu (REP) menetluses eelistuselt teiseks kaitsetööstuspargi asukohaks valitud Põhja-Kiviõli alaga 1, samuti on loetletud lähimad võimalikud tuulikupositsioonid. Palume kõnealust tekstilõiku täiendada tingimusega, et elektrituuliku minimaalne kaugus kaitsetööstuspargi REP-ga määravast Põhja-Kiviõli ala kaitsetööstuspargi piirist ei tohi olla väiksem kui elektrituuliku tipukõrgus.	Teadmiseks võetud. KSH aruande ptk 3.1.10 lisatud tingimus: <i>Projekteerimisel tuleb arvestada Kaitseministeeriumi tingimusega, mille kohaselt elektrituuliku minimaalne kaugus kaitsetööstuspargi REP-ga määravast Põhja-Kiviõli ala kaitsetööstuspargi piirist ei tohi olla väiksem kui elektrituuliku tipukõrgus.</i> Planeeringu seletuskirja ptk 4.2 (ala 1 tingimused) esitatud tingimusega täiendatud, samuti korrigeeritud Satsu 8 krundi hoonestusala joonisel.
--	--

8. Muinsuskaitseamet

Kirja nr ja kuupäev: 16.06.2025 nr 6-1/33-106

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Seoses täiendava menetlusaja vajadusega pikendab Muinsuskaitseamet haldusmenetluse seaduse § 41 alusel arvamuse esitamise tähtaega. Vastame Teile esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui 30. juunil.	Teadmiseks võetud, vastamistähtaega pikendatakse.

Kirja nr ja kuupäev: 30.06.2025 nr 6-1/33-123

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Muinsuskaitseamet annab teada, et alad 1 ja 2a on arheoloogilised avabad. Seletuskirjas on välja toodud, et arheoloogiatundlikud alad kattuvad tuulealaga 2b. Antud ala tuulikute positsioonid ja vajalik taristu on paigutatud väljaspoole arheoloogiatundlikke alasid, mistõttu otsene mõju arheoloogiatundlikele aladele puudub. Tuulikute kavandamisel tuleb siiski arvestada, et arheoloogiapärandi leidmine on võimalik ka väljaspool märgitud arheoloogiatundlikke alasid. Täiendada dokumente ja lisada, et arheoloogiatundlik ala kattub ka tuulealaga 3, kus tuulikud 7, 8 ja 10 ja nende jaoks vajalik taristu on planeeritud arheoloogiatundlikule alale. Varja ja Voorepera külad ja nende ümbrus on muuhulgas tuntud mitmete viikingiaegsete ja ka vanemate aardeleidude leiualade poolest. Tuulikud 7, 8	Selgitame, et planeerimismenetluse käigus pannakse paika tuulikute nihutusruum ja seda teenindava taristu (montaažiplatsid, teed jms) põhimõttelised asukohad, mistõttu võivad eelnimetatud rajatiste asukohad olla ehitusloa menetluse hetkeks muutunud. Seetõttu teeme Muinsuskaitseametile ettepaneku muuta seatud tingimust, nõudes arheoloogilise eeluuringu teostamist hiljemalt ehitusloa menetluse etapiks. KSH aruannet ja planeeringu seletuskirja ptk 4.4 ja 4.5 (ala 3, ala 2b tingimused) on vastavalt täiendatud

ja 10 alal 3 soovib Muinsuskaitseamet kas planeerida arheoloogiatundlikult alalt väljapoole või teostada planeeringufaasis arheoloogiline eeluuring, mille käigus saab hinnata edasiste uuringute vajadust ja mahtu ning seda, kuhu oleks mõistlik rajatavad hooned planeerida, et kahju mälestisele ja võimalikele edasistele uuringutele kuluv maksumus oleks minimaalne. Arheoloogilisi uuringuid võib läbi viia vastava pädevusega isik või ettevõtja (MuKS §-d 46-47, § 68 lg 2 p 3 §-d 69-70). Arheoloogilise uuringu tegijad on leitavad kultuurimälestiste registrist „Erialane pädevus“ → „Pädevustunnistused“ → „Filtreerimine - Omandatud eriala/ kvalifikatsioon, kraad: Arheoloog“. Täiendatud dokumendid esitada Muinsuskaitseametile kooskõlastamiseks.	
---	--

Kirja nr ja kuupäev: 28.07.2025 nr 6-1/33-161

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Pöördusite Muinsuskaitseameti poole küsimusega, mis puudutab Muinsuskaitseameti soovitusi kas (1) planeerida tuulikud 7, 8 ja 10 alal 3 arheoloogiatundlikult alalt väljapoole või (2) teostada planeeringufaasis arheoloogiline eeluuring, mille käigus saab hinnata edasiste uuringute vajadust ja mahtu ning seda, kuhu oleks mõistlik rajatavad hooned planeerida, et kahju mälestisele ja võimalikele edasistele uuringutele kuluv maksumus oleks minimaalne. Esitasite selgituse ja omapoolse ettepaneku, milles märgitakse, et planeerimismenetluse käigus pannakse paika tuulikute nihutusruum ja seda teenindava taristu (montaažiplatsid, teed jms) põhimõttelised asukohad, mistõttu võivad eelnimetatud rajatiste asukohad olla ehitusloa menetluse hetkeks muutunud. Seetõttu tegite Muinsuskaitseametile ettepaneku muuta seatud tingimust, nõudes arheoloogilise eeluuringu teostamist hiljemalt ehitusloa menetluse etapiks. Muinsuskaitseameti ning Lüganuse vallavalitsuse esindajate vahel toimus sellega seoses 18.07.2025 eraldi virtuaalkohtumine, kus lepidi kokku järgnevas: 1. Muinsuskaitseamet nõustub ettepanekuga teostada arheoloogilise uuringu läbiviimist hiljemalt ehitusloa menetlemise etapis, kuid tuleb arvestada, et Eesti kultuuripärandi seisukohast säilitamist vääriva arheoloogilise kultuurkihi ja/või leidude ilmnemisel võib olla vajalik tuulikute asukohti nihutada. 2. Juhul, kui eeluuringu käigus ilmneb arheoloogiline kultuurkiht või arheoloogilised leiud, mille puhul nende koha peal säilitamine ei ole vajalik ning planeeritud taristut ei ole võimalik ümber paigutada, tuleb ehitusalusel	Tingimustega arvestatakse. KSH aruannet ja planeeringu seletuskirja täiendatakse.

maal viia läbi arheoloogiline uuring (meetod: arheoloogiline kaevamine) ning uuringu kulud ei ole kompen- seeritavad. Muinsuskaitseamet jagab töid tegevale arheoloogile vajadusel täiendavat informatsiooni uuringute planeerimiseks.	
--	--

Kirja nr ja kuupäev: 11.08.2025 nr 6-1/33-166

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Muinsuskaitseamet kooskõlastab Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eripla- neeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi täiendatud aruande.	Teadmiseks võetud.

9. Politsei- ja Piirivalveamet

Kirja nr ja kuupäev: 18.06.2025 nr 6-1/33-130

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
PPA ei sea eritingimusi selle eriplaneeringu koostamiseks. Arvestada tuleb, et tuulepargid seavad piiranguid tuulikute läheduses lennutegevust teostavale kopterile.	Teadmiseks võetud ja lisatud planeeringu seletuskirja ptk 5 (elluv tingimused).

Laekunud arvamused

10.Eraisik Deivy P.

Kirja nr ja kuupäev: 15.06.2025 nr 6-1/33-96

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Teie saadetud kirjas on vastamiseks antud ajad vastuolulised. Teie kirjas: Arvamusi ootame KOV EP asukoha eelvaliku otsuse eelnõule ja KSH esimese etapi aruandele hilje- malt 10.07.2025. Kui arvamuse andja ei ole 30 päeva jooksul materjalide saamisest arvates arvamust avaldanud ega ole taotlenud tähtaja pikendamist, eeldatakse, et arvamuse andja ei soovi nende kohta arvamust avaldada. Avades materjalid valla kodulehelt on alljärgnev info: Kooskõlastusi ja arvamusi ootame KOV EP asukoha eelvaliku otsuse eelnõule ja KSH esimese etapi aruandele 16. juunini 2025.aastal.	Täname Teid arvamuse esitamise tähtajaga tekkinud segadusele tähelepanu juhtimast. Kinnitame, et maa- manike poolt materjalidele arvamuse esitamise tähtaeg on 10.07.2025. Täpsustav lause on lisatud ka Lüganuse valla kodulehele: https://www.lyganuse.ee/evecon-ou- ja-enery-estonia-ou-tuulepargid .

Milline kuupäev on õige? Kirja olete saatnud 10.06.2025, vastust tahate saada 16.06.2025. See on ebamõitlikult lühike tähtaeg. Ollest tutvunud Materjalid on leitavad alates 15.maist 2025.a. Lüganuse valla kodulehelt https://www.lyganuse.ee/evecon-ou-ja-enery-estonia-outuulepargid ja ja Hendrikson DGE serverist siin: Maaomanikele on minu vastus järgmine: Olen kategooriliselt vastu planeeritavatele tuuleparkidele, kuna see rikub minu, minu perekonna ja minu järeltulevate põlvete elu ja tervist.	
---	--

11.Eraisik Vladislav A.

Kirja nr ja kuupäev: 10.06.2025 nr 6-1/33-65

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Mina olen tuulepargi rajamise VASTU !	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

12.Eraisik Julija P-F.N.

Kirja nr ja kuupäev: 10.06.2025 nr 6-1/33-67

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
meie, maaomanikud XXX, Kiviõli ei ole nõus tuulepargi ehitusega.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

13.Eraisik Ants M.

Kirja nr ja kuupäev: 10.06.2025 nr 6-1/33-70

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Rääkisin inimestega, keegi ei soovi seda hirmsat reostust siia, igal juhul tuleks ärikatel kõva pappi kõhida	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

14.Eraisik Sergei R.

Kirja nr ja kuupäev: 11.06.2025 nr 6-1/33-71

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
---------------	-----------------------------------

Ma ei ole nõus .Mu ema elab Kiviõlis Kuuse tänava lõpus. See on sigadus mis Eestis toimub.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.
--	--

15.Eraisik Marina L.

Kirja nr ja kuupäev: 11.06.2025 nr 6-1/33-72

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Me ei ole nõus et meie kinnistu ligidal ehitakse tuulepark	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

16.Eraisik Irina M.

Kirja nr ja kuupäev: 11.06.2025 nr 6-1/33-74

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
<i>я против таких турбин вообще ! погибают птицы ! это мое мнение!</i>	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.
Tõlge: Mina olen selliste turbiinide vastu! Linnud surevad! See on minu arvamus!	

17.Eraisik Olga K.

Kirja nr ja kuupäev: 11.06.2025 nr 6-1/33-75

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Mina olen vastu.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

18.Eraisik Meelis T.

Kirja nr ja kuupäev: 11.06.2025 nr 6-1/33-76

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Elavad X talus elanikud ei ole nõus tuulepargi ehitusega.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

19.Eraisik Olesja D.

Kirja nr ja kuupäev: 12.06.2025 nr 6-1/33-78

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Olen selle tuulepargi asukoha vastu. Kas see info on piisav registreerida minu arvamust?	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

20. Erasik Ülle K.

Kirja nr ja kuupäev: 12.06.2025 nr 6-1/33-79

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Mina EI OLE nende paigaldamise poolt! Selle asemel, et lasta endal taskud raha täis panna teiste inimeste arvelt tegelege millegi normaalsega nagu Lii-mala-Purtse-Lüganuse-Kiviõli kergliiklustee rajamisega ja Purtse männiku tee korda tegemisega. Mitte topite enne jaanipäeva augud killustiku täis ja peale jaani on jälle kuumaastik tagasi 🧑 Eestis on mujal tühja ruumi küllaga kuhu oma tuulikuid toppida saate. Meid jätke sellest välja! Vallas on sada muud asja mis on vajaka ja teie tegelete selliste lollustega.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

21. Erasik Valetina P.

Kirja nr ja kuupäev: 12.06.2025 nr 6-1/33-80

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
mina ei ole nõus et meil pannakse tuulikud.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

22. Erasik Küllike K.

Kirja nr ja kuupäev: 13.06.2025 nr 6-1/33-84

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Sügavalt kahtlen, et Teid elanike arvamus üldse huvitab ja kindlasti loodate, et eestlane vaikides kannatab ja vastu ei hakka... Siiski tahan märgi maha jätta, et mina olen sellele vastu, et tuulepargid Lüganuse valda ehitatakse. Eestis on kohti küll ja veel, kus tuulepark kedagi kahjustada ei saa. Lüganuse valla elanikud ei võida sellest tuulepargi ehitamisest mitte midagi, ainult vallasaksad saavad omi taskuid täita.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

23. Riigimetsa Majandamise Keskus

Kirja nr ja kuupäev: 13.06.2025 nr 6-1/33-85

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
- Juhime tähelepanu, et kui tuulikuid kavandatakse RMK halduses olevale riigimaale, toimub seal ehitussõiguse andmine Metsaseaduses ja Riigivaraseaduses sätestatud korras - Palume kõik antud planeeringust lähtuvad ehitusprojektid (sh kuivendussüsteemi toimimise tagamiseks vajalikud maaparandussüsteemide ümberehituse projektid) kooskõlastada RMK halduses oleva riigimaa osas RMKga täiendavalt	Teadmiseks võetud ja lisatud planeeringu seletuskirja ptk 5 (elluviimine).
- Juhime tähelepanu, et alale 2a kavandatud tuulik nimetusega Koljala RMK 9 asub riigimaa Piirivälja kinnistul, mille volitatud asutuseks on Maa- ja Ruumiamet. Teeme ettepaneku selguse huvides antud tuuliku nimetust korrigeerida.	Täname ettepaneku eest. Ettepanekuga ei arvestatud. Planeeringu ja selle KSH üheseks arusaamiseks kogu planeeringuprotsessi käigus säilitasime tuulikupositsiooni Koljala RMK 9 nime.
- Ala 3 otsuse eelnõus on toodud tingimus: Vältida positsiooni 1 kavandamisel pärandkultuuriobjekti (kuusekultuur) raadamist ning nihutada selliselt, et tuulikud labad ei ulatuks pärandkultuuriobjekti kohale. Selgitame, et pärandkultuuri objektide andmebaas on informatiivne andmeallikas eeskätt maaomanikele. Planeeringudokumentidest ei selgu, kas antud tingimus on tulenenud riigimaa volitatud esindaja Maa- ja Ruumiameti seatud tingimusest? Antud pärandkultuuriobjekt Kuusekultuur (437:EOM:005) on seotud pärimusega Lüganuse kolhoosi istutus künnivagudele, muus osas ei erine rajatud puistu teistest tuhandetest omasugustest. Sellest lähtuvalt jääb ebaselgeks, mis põhjustel on vajalik vältida antud ala raadamist ja piirata tuulikulabade ulatumist pärandkultuuri objekti kohale. Teeme ettepaneku planeeringudokumente täpsema selgitusega täiendada või antud punkt eemaldada	KSH aruannet täpsustatakse. Selgitame omakorda, et pärandkultuuri objektid ei ole täna enam vaid informatiivne kiht maaomanikule, vaid pärandkultuuriobjekte väärtustatakse Lüganuse valla üldplaneeringus (kehtestatud mai 2025). Üldplaneering toob pärandkultuuriobjektide osas välja järgmist: <i>Pärandkultuuriobjekte väärtustatakse läbi nende teadvustamise, korrashoidmise, eksponeerimise ja võimalusel kasutusel hoidmise vastavalt objekti tüüpidele.</i> Käesoleva planeeringu aladel asuvate pärandkultuuriobjektide väljaselgitamisel lähtuti Maa- ja Ruumiameti geoportaali rakenduses <i>Pärandkultuur</i> toodud objektidest. Avalike andmete kasutamisel eeldatakse, et objekt on kaardistatud ja vastavas andmestikus seotõttu, et objekti nähakse väärtuslikuna (st iseloomuliku või erilisena antud piirkonnas). Juhul kui leiate, et nimetatud kuusekultuuri ei peaks pärandkultuuriobjek-

	tide andmebaasis kajastama, palume Teil teha ettepanek see Maa- ja Ruumiameti vastavast rakendusest eemaldamiseks.
- Ala 3 otsuse eelnõus on toodud tingimus: Nihutada ala 3 positsioon 12 ümberpööramise tee asukohta selliselt, et see ei kattuks pärandkultuuriobjektiks määratud põlise metsatee/hobuteega. Selgitame, et pärandkultuuri objektide andmebaas on informatiivne andmeallikas eeskätt maaomanikele. Kohtla-Nõmme-Aa tee (437:MET:001)näol on tegu mööda olemasolevaid teid ja metsasihte kulgevaligi kuus kilomeetrit pika pärandkultuuriobjektiga, mida on varasemalt juba oluliselt mõjutanud kuivendusobjekti rajamine. Tingimusena välja toodud koht jääb RMK halduses olevale riigimaale. Sellest lähtuvalt palume antud tingimus planeeringudokumentidest eemaldada	Selgitame, et pärandkultuuri objektid on väärtustatud Lüganuse valla üldplaneeringus (kehtestatud mai 2025). Üldplaneering seab objektide väärtustamisel tingimuseks nende korrashoidmise. Lähtudes üldplaneeringust tuleb hoiduda objekti täiendavast muutmisest juhul kui asukohas on võimalik alternatiivne lahendus nagu KSH on välja toonud. Seetõttu antud ettepanekuga ei arvestatud.
- Ala 3 otsuse eelnõus on toodud tingimused: Soovituslikult tuleb vältida händkaku, musträhni, väikekirjurähni ja väike-kärbsenäpi elupaikade kahjustamist –tuulikud ja teed tuleb ehitada eelistatult sihtidele, sihtide ristumiskohtadesse, raiesmikele ja madalamate (< 5 m) puudega noorendikesse ja Soovituslikult tuleb laanepüü kaitseks liigi elupaikades vältida madalal asetsevad õhukaablite, alaliste kinnitustrosside ja piirdeaedade paigaldamist ning tuulikud ja teed tuleb ehitada eelistatult sihtidele, sihtide ristumiskohtadesse, raiesmikele ja madalamate (< 5 m) puudega noorendikesse. Selgitame, et puistu on pidevas arengus olev organism, mis eriti noorte metsade puhul on kiires muutuses, kasvatades sõltuvalt kasvukohas kõrgust 0,5-1 meetrit aastas. Sellest lähtuvalt ei ole adekvaatne tuuliku aastakümnete pikkusekasutusperioodi juures arvestada puistute iseloomutuulikute rajamise hetkel–pidevas muutuses on mets kui elukeskkond ja selle (muuhulgas looduslikest) muutustest tingitult ka seal elavad liigid. Efektivsest maakasutusest lähtuvalt oleks otstarbekas raadata tuulikute rajamiseks asukohad võimalikult vanasse metsa, kus kulutusi uue metsapõlve rajamiseks veel tehtud ei ole ja kasvava metsapõlve rajamiseks tehtud kulutused on hajunud maksimaalselt pikale ajaperioodile. Leiame, et tuulikute asukohtade ja nendevaheliste ühenduste ning kaabelliinide kavandamisel peaks olema eesmärgiks minimeerida tuulikute omavahelist mõju tuuleoludele ja rohevõrgustiku maakadu uute tee-ja kaablit-rasside rajamisel. Sellest lähtuvalt teeme ettepaneku antud punktide sõnastust korrigeerida.	Täname ettepaneku eest. Nimetatud soovitusel on välja töötatud linnustiku kaitseks ning eesmärgiks ei ole olnud efektiivse maakasutuse tagamine. Seetõttu antud ettepanekuga ei arvestatud.
- Keskkonnamõjude strateegilise hindamise aruande eelnõu leheküljel 162 on toodud tingimus: <i>Raadamise mõju vähendamiseks saab tuulikute ja teede ehitamisel ära kasutada olemasolevaid sihte ja teid ning eelistada tuulikute ehitamist sihtide ristumiskohtadesse ja värskematele raiesmikele.</i> On väga kiiduväärt rõhutada raadamise mõju vähendamiseks mittemetsamaa maksimaalset kasutust, samas täpsustame, et raiesmik, kuhu on juba rajatud või rajamisel uus metsapõlv, jätkab toimimist rohevõrgustikus	Täname ettepaneku eest. Nimetatud tingimus on välja töötatud taimestiku kaitseks ning eesmärgiks ei ole olnud efektiivse maakasutuse ega rohevõrgustiku toimivuse tagamine. Võttes arvesse ka asjaolu, et värsketel raiesmikel ei ole eeldada suurel hulgal ohustatud ja haruldaste liikide esinemist ning seda ka aastakümneid pärast raiet, siis antud ettepanekuga ei arvestatud.

tiku osana ja sellest lähtuvalt on nende alade eelistamine raadamiseks eksitav. Samuti omab mõju eel- mises punktis juba viidatud metsakasvatuseks tehtud kulutuste aspekt. Teeme ettepaneku sõnapaar värskematele raiesmikele antud lausest eemaldada.	
- keskkonnamõjude strateegilise hindamise aruande eelnõu leheküljel 167 on toodud lause: Alade 2a ja 2b lähiümbrusest kui ka aladelt (eelkõige ala 2a) on viimastel aastatel seal kasvanud vanemad metsad suures osas maha võetud, mistõttu kavandatavatel tuulikualadel lendoravale sobivaid elupaiku enam ei leidu. Selgitame, et maha võetudasemel oleks täpsem väljend uuendatud (teostatud on uuendusraie), samuti on äärmuslik väljend enam, sest metsakasvatuse tulemusel on aastakümnete pärast antud alal uuesti lendoravale sobilik mets.	Täname ettepaneku eest. Täpsustasime KSH aruannet termini osas.

24. Enefit Wind Purtse AS

Kirja nr ja kuupäev: 13.06.2025 nr 6-1/33-88

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
1. Planeeringu koostamisel ja KSH läbiviimisel ei ole arvestatud olemasolevate Enefit Wind Purtse AS tuulepargi tootmisüksustega ega nendele avalduvat mõju. Käesolevas planeeringus plaanitud rajatavad tuulikud (kuni 300m kõrgused) avaldavad tootmisel negatiivset mõju lähedal asuvatele Enefit Wind Purtse tuulikutele (kuni 3km);	Selgitame, et planeeringu koostamisel on järgitud üldplaneeringu põhimõtet, mille kohaselt peab kavan- datava tuuliku mast olema vähemalt neljakordse ka- vandatava tuuliku rootori diameetri kaugusel olemas- olevast/ehitusõigust omavast tuuliku mastist. Selle tingimuse täitmine tagab piisavalt soodsad töötingimu- sed nii olemasolevatele kui planeeritavatele tuuliku- tele.
2. Keskkonnamõju aruandes puudub käsitus leevendus- ja kompensatsioonimeetmetest, mis on keskkonna- mõju hindamise lahutamatu osa. Planeering ei sisalda ei analüüsi ega ettepanekuid negatiivsete mõjude vähen- damiseks ja hüvitamiseks olemasolevatele tootmisüksustele;	Keskkonnamõju hindamise eesmärk on anda tegevus- loa andjale teavet kavandatava tegevuse ja selle reaals- sete alternatiivsete võimalustega kaasneva olulise keskkonnamõju kohta . Majandusliku tasuvuse küsimu- sed ei kuulu keskkonnamõju hindamisega käsitletavate teemade hulka. Ei nõustu väitega, et KSH aruandest puuduvad leevendus- ja kompensatsioonimeetmed, sest nimetatud meetmed on toodud aruande ptk-s 5. Küll aga ei käsitle meetmed tuulevarjutamise teemat, sest tuuleparkide tootlikkuse analüüs ei ole keskkonna- mõju hindamise eesmärk. Seetõttu oleme seisukohal,
3. Kahjulikud mõjud Enefit Wind Purtse AS tootmisüksustele on olulised ja sh: a. Tootlikkuse langus, kuna uued tuulikud mõjutavad tuulevoogude liikumist ning loovad keerisvälju; b. Tuulevoolude ebastabiilsus, mis põhjustab komponentide kiirenenud kulumist (nt rootorid, käigukastid); c. Varjuefekt päikesepargile (katastritunnus 44201:001:1069), mille toimimist ja tootlikkust kuni 2,5 km pikku- sed varjud tõsiselt häirivad.	

	et planeeringu koostamisel ei ole käesoleval juhul mõistlik ega otstarbekas sätestada konkreetseid leevendus- ja kompensatsioonimeetmeid tuulepargi võimaliku mõju osas olemasolevale päikesepargile ja tuulikupositsioonidele. Samamoodi ei oleks otstarbekas osaliselt kavandatavatest tuulikupositsioonidest loobuda. Täpsem varjutamise modelleerimine toimub kindla tuulikutüübi väljavalimisel. Alles siis on võimalik teha järeldusi selle osas, kui suures ulatuses varjutamine (kuid ka tuulevoogude liikumine) päikesepargi (kuid ka olemasolevate tuulikute) tavapärasest toimimist mõjutab ning kas seda varjutamist oleks võimalik ja vajalik kompenseerida. Kui eelmainitud kompensatsiooni- või leevendusmeetmed muutuvad tõepoolest asjakohaseks, siis on Lüganuse vald juba varasemalt (mh 25.11.2024 toimunud arendajate koosolekul) väljendanud põhimõtet, et viidatud küsimus on eelkõige eraõiguslik ning tuleb lahendada arendajate omavahelise koostöö raames.
--	---

25. Maa- ja Ruumiamet KOV planeeringute heakskiitmise osakond

Kirja nr ja kuupäev: 13.06.2025 nr 6-1/33-89

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Lüganuse Vallavalitsus esitas Maa- ja Ruumiametile (MaRu) 15.05.2025 kirjaga nr 6-1/33-61 planeerimiseseaduse § 105 alusel arvamuse avaldamiseks Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande. Lähtudes haldusmenetluse seaduse § 41 ja arvestades täiendavate asjaolude uurimise vajadust anname teada, et MaRu KOV planeeringute heakskiitmise osakond annab enda arvamuse hiljemalt 27.06.2025.	Teadmiseks võetud, vastamistähtaega pikendatakse.

Kirja nr ja kuupäev: 30.06.2025 nr 6-1/33-123

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Tulenevalt haldusmenetluse seaduse § 41 anname teada, et MaRu KOV planeeringute heakskiitmise osakonna vastuskiri on kooskõlastusringil ning jõuab teieni esimesel võimalusel. Vabandame viivituse pärast.	Teadmiseks võetud, vastamistähtaega pikendatakse.

Kirja nr ja kuupäev: 16.07.2025 nr 6-1/33-158

Kooskõlastuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
1. Lüganuse Vallavolikogu kehtestas 29.05.2025 otsusega nr 243 uue Lüganuse valla üldplaneeringu, mis- tõttu varasemalt kehtinud üldplaneeringud ja teemaplaneeringud pole kehtivad. Lüganuse valla üldpla- neeringus tehtud ettepaneku alusel on muudetud Ida-Viru maakonnaplaneeringut potentsiaalsete tuu- leenergeetika alade ja roheline võrgustiku osas. Palume eelnõud eeltoodut arvestades ajakohastada.	Ettepanekuga arvestatud ja ajakohastatud KSH aruande p 1.3.1 ja planeeringu seletuskirja ptk 2.3.
2. KSH aruanne ja planeeringulahendus on esitatud ühtse dokumendina. KSH on PlanS § 3 lõike 4 kohaselt planeeringu juurde kuuluv lisa, mitte planeeringulahenduse osa. Et tagada KSH järelduste õiguskindel rakendamine ja siduvus, tuleb KSH aruanne ja planeeringulahendus koostada ja esitada eraldi doku- mentidena. Kuna kohaliku omavalitsuse tuuleparki kavandava eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse alusel keh- testatud kohaliku omavalitsuse eriplaneering on projekteerimistingimuste andmise alus, siis palume tingimused ka eriplaneeringu seletuskirjas välja tuua. Eelnõus toodud seire- ja leevendusmeetmete (nt linnustiku, nahkhiirte ning visuaalsete, varjutamise ja vibratsiooniga seotud häiringute leevendamise seotud meetmed) puhul palume tagada, et need oleksid selgelt kajastatud ka planeeringulahenduses, mitte üksnes KSH aruandes, ning märgitud konk- reetselt, millises etapis tuleb KSH-s sätestatud seiremeetmed ellu viia. See võimaldab tagada nende jär- gimist projekteerimistingimuste andmisel.	Ettepanekuga arvestatud ja tingimused ja meetmed on toodud planeeringu seletuskirja ptk 4.
3. Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja KSH aruande eelnõu (eelnõu) ptk 7.1 märgitakse, et eriplaneering teeb ettepaneku muuta Ida-Viru maakonnaplaneeringut, kuna valitud tuulikute asukohad jäävad välja kehtivas maakonnaplaneeringus määratud tuuleenergeetika aladest. Palume tagada, et vastav ettepanek kajastuks ka volikogu otsuste eelnõudes vastavalt PlanS § 95 lõikele 8 1 . Täiendavalt palume lisada volikogu otsuste eelnõudesse pla- neeringualade ja vajadusel asukoha eelvaliku alade pindalad ja tuulikute maksimaalne arv.	Ettepanekuga arvestatakse ja maakonna planeeringu muudatusettepanek kajastatakse volikogu otsuste eel- nõudes. Ettepanekuga arvestatakse ja volikogu otsuste eelnõu- desse lisatakse planeeringualade ja vajadusel asukoha eelvaliku alade pindalad ja tuulikute maksimaalne arv.

4. Eelvaliku alad kattuvad suures osas kehtestatud Lüganuse valla üldplaneeringus määratud põhimõtteliselt sobivate aladega tuuleparkide arendamiseks. Üldplaneeringu ptk 6.5.8.1 on toodud, et aladel, mis jäävad välja üldplaneeringuga määratud põhimõtteliselt sobivatest aladest, on võimalik tuuleparkide kavandamine konkreetsetel ajahetkel kehtiva õigusraamistiku kohase tegevuse alusel, mille tulemusena võib ette näha käesolevas peatükis sätestatuga võrreldes erinevaid tuulikute rajamise tingimusi ning kriteeriume. Enamus EP-s määratud tuulikupositsioone jääb üldplaneeringuga määratud põhimõtteliselt sobivate tuulepargi aladele. Juhime tähelepanu, et üldplaneeringuga määratud tuulealadele ei ole lubatud KOV EP-ga kavandada üldplaneeringust erinevaid tingimusi, vastasel juhul tuleb neid muudatusi käsitleda üldplaneeringu muutmisenä.	Ettepanekuga arvestatud ja KOV EP-ga kavandatud käsitletakse üldplaneeringu muutmisenä lisatavas peatükis nii KSH aruandes kui planeeringu seletuskirjas.
5. Eelnõu ptk 8.1 on märgitud, et „kavandatud tuulepargi ümbruses tuleb müratundlike ehitiste kavandamisel arvestada tuulepargi põhjustatavate müratasemetega“, ent mürakategooria alasid ei ole joonistel näidatud. Atmosfääriõhu kaitse seaduse § 56 lõike 4 alusel kehtestatud määrus nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ eeldab, et erineva mürakategooria alad selgitatakse välja KSH-s ning kajastatakse ka planeeringulahenduses. Et tagada planeeringulahenduse elluviidavus ja välistada müratundlike ehitiste kavandamist ülenormatiivsete mürahäiringutega alale, tuleb: - näidata erineva mürakategooria alad põhijoonisel; - vajadusel laiendada planeeringualasid nii, et see kataks kogu müratundlike ehitiste keeluala; - seletuskirjas kirjeldada, kuidas mürakategooria alasid arvestatakse ning millised piirangud neile kehtivad. Selgitame, et lähtudes elektrituulikute paiknemisest on KSH-s modelleeritud müra normtasemetega piirkonnad (mürakategooria alad), kuhu ei ole võimalik ehitada elamut või mõnda muud müratundlikku ehitist elektrituuliku(te) naabruses. Kuna planeeringuga saab tingimusi kehtestada ainult planeeringualale, tuleks müratundlike ehitiste keeluala jätta planeeringualale. Eesmärgiga tagada planeeringu elluviidavus, soovime planeeringualasid laiendada müratundliku ehitise keeluala ulatuses (võrra), mürakategooria alad lisada joonisele ja seletuskirjas näha ette meetmed, mida on vajalik arvestada tuulepargi mõjualas uute hoonete kavandamisel.	Ettepanekutega arvestatud osaliselt. Planeeringu seletuskirja on lisatud ptk 4.11.12 tuulikute planeerimise ja rajamise korral tekkivate võimalike müraga seotud piirangute ning tingimuste temaatikaga. Planeeringualade laiendamise ettepanek on esitatud soovitusena ja ei tulene otseselt kehtivatest õigusaktidest, siis planeeringuala laiendatud ei ole. Planeeringualale müratundlike alasid ei jää ja neid ei ole otstarbekas eraldi põhijoonisel kajastada. Kõik asjakohased müratundlikud alad (II kategooria alad) on eraldi välja toodud KSH aruandes (müra peatükis ja kõikidel mürakaartidel). Täiendavalt toimub tuuleparkide rajamisest huvitatud isikutel koostöö asjakohaste kindistute omanikega.

Juhime tähelepanu, et kuna naaberomavalitsuse territooriumile ei saa kehtestada müratundliku ehitise keeluala, palume joonisel naabervalda ulatuv müratundliku ehitise keeluala märkida täiendava informatsioonina, ilma kehtestatava piiranguta. Täiendavalt selgitame, et planeeringuala muudatuse koos põhjendusega saab fikseerida menetlustoi- minguga, st teavitades osapooli kirjaga (e-kirjaga), kajastades vastavat infot valla kodulehel ja hiljem fikseerides järgmise etapi volikogu otsuses. Planeeringuala laiendamist (koos põhjendusega) tuleb käsitleda ka planeeringu seletuskirjas ja KSH-s. Oluline on, et edaspidiste tegevuste ja teavituste juures oleks planeeringuala muutmisele kindlasti tähelepanu juhitud.	
6. Märkime, et eriplaneeringu ala 2a ja ala 3 tuulikupositsioonid on planeeritud valla piiri lähedusse ja mürahäiringud, mis mõjutavad müratundlike ehitiste ehitamist, ulatuvad naabervalda. Kavandades tuuleparki kohaliku omavalitsuse piiri vahetusse lähedusse, tuleb arvesse võtta, et planeeringuga ei saa seada piiranguid teise omavalitsuse territooriumile, sh müratundliku ehitise keeluala. Sellisel juhul tuleb arvestada, et naaberomavalitsusel ei pruugi enne eriplaneeringu kehtestamist ja elluviimist olla alust müratundliku hoone kavandamisest keeldumiseks, mistõttu ei saa hiljem käesolevas planeeringus planeeritud tuulikut või tuulikuid kavandatud asukohta siiski rajada. Planeeringu elluviimise tagamiseks on vajalik selliseid tuulikupositsioone põhjalikumalt kaaluda. Palume seletuskirjas välja tuua, mida on kavandatud Viru-Nigula valla ja Kohtla-Järve linna üldplaneeringutega tuulepargi võimalikule mõjualale ning analüüsida, kuidas tuulepargi rajamine üldplaneeringuga kavandatud võib mõjutada ning anda hinnang, kas naabervalla üldplaneering on tuulepargi rajamisel elluviidav.	Ettepanekuga arvestatud ja KSH aruanne ptk 1.3 ja planeeringu seletuskirja ptk 3 täiendatud naaberomavalitsuste ÜP kohase informatsiooniga ning sellele vastava järelduse/hinnanguga.
7. Eelnõu ptk 7.4 on sätestatud: <i>Samuti on lubatud planeeringu elluviimisel elektrituuliku täpse asukoha selgumisel moodustada planeeringujärgsest krundist erinev katastriüksus.</i> Juhime tähelepanu, et planeeringujärgsest krundist erinevat katastriüksust on võimalik moodustada vaid juhul, kui ehitusõigus ei muutu. Sellest tulenevalt palume sõnastust täiendada. Juhime tähelepanu, et krunt on planeeringuga määratud maa-ala, millele antakse ehitusõigus, seega peab see jääma planeeringualale. Palume ala 3 planeeringuala piir üle vaadata ning vajadusel planeeringuala suurendada.	Ettepanekuga arvestatud ja planeeringu seletuskirja ptk 7.2 täiendatud. Ettepanekuga arvestatud.

8. Volikogu otsuste eelnõudes on märgitud, et lähtuvalt PlanS § 109 lõikest 3 võib asukoha eelvaliku otsusega kehtestada planeeringualal või selle osal ajutise ehituskeelu, lähtudes PlanS §-s 110 sätestatust. Juhime tähelepanu, et PlanS § 110 lõike 1 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise korraldaja kehtestada kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu detailse lahenduse koostamise ajaks planeeringualal või selle osal ajutise planeerimis- ja ehituskeelu, kui koostatava planeeringuga kavatakse muuta planeeringuala kohta varem kehtestatud ehitusõigust. Kuna eriplaneering soovitakse kehtestada eelvaliku otsuse alusel 4 (volikogu eelnõude punktid 2), siis ei ole ajutise planeerimis- ja ehituskeelu seadmise punkt asjakohane.	Teadmiseks võetud.
9. PlanS § 95 1 lõike 1 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse üksus tuuleparki kavandava kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamisel loobuda detailse lahenduse koostamisest ja kehtestada planeeringu asukoha eelvaliku otsuse alusel, kui puuduvad välistavad tegurid tuulepargi edasiseks kavandamiseks projekteerimistingimustega ning asukoha eelvaliku otsuses on toodud projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused. Palume eeltoodut arvestades eriplaneeringu asukoha eelvaliku vastuvõtmise volikogu otsuse eelnõud täiendada ning tuua kaalutlused ja põhjendused, mille alusel on jõutud järeldusele, et detailse lahenduse koostamisest on võimalik loobuda ja eriplaneering kehtestada asukoha eelvaliku otsuse alusel. Siinjuures juhime omavalitsuse tähelepanu sellele, et Riigikohus on välja toonud planeeringute kui ulatusliku kaalutlusruumiga otsuste motiveerimise suure tähtsuse. Kui motivatsioon esitatakse selle mahukuse tõttu mõnes teises dokumendis, peavad haldusaktis olema ära toodud vähemalt põhimotiivid⁵.	Ettepanekuga arvestatakse ja volikogu otsuste eelnõudes tuuakse välja kaalutlused ja põhjendused, mille alusel on jõutud järeldusele, et detailse lahenduse koostamisest on võimalik loobuda ja eriplaneering kehtestada asukoha eelvaliku otsuse alusel.
10. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku vastuvõtmise volikogu otsuste eelnõudes esitatud vaidlustamisviide halduskohtusse ja haldusmenetluse seaduse alusel vaide esitamisele ei ole asjakohane, kuna eriplaneeringu asukoha eelvaliku vastuvõtmise otsus ei ole haldusakt haldusmenetluse seaduse tähenduses. Palume vaidlustamisviide eelnõudest välja jätta	Teadmiseks võetud.
11. Dokumendi ptk-is 13 on kirjas, et KSH teeb ettepaneku kohalikul omavalitsusel kaaluda positsioonide Koljala 12 ning Varja DP kumulatiivset mõju väärtusliku maastiku terviklikkusele ja ulatusele. Samuti	Ettepanekuga arvestatud ja planeeringulahenduses arvestatud KSH ettepanekuga, mistõttu likvideeritud tuu-

⁵ RKHKo [3-3-1-39-07](#)

soovib KSH nihutada Koljala 13 positsiooni tuulik sh tuuliku labade projektsioon, väljapoole väärtuslikku maastikku. Palume eeltoodust tingituna hinnata kumulatiivset mõju väärtuslikule maastikule. Samuti juhime tähelepanu, et kehtestatud Lüganuse valla üldplaneeringu ptk-is 6.2.1 on määratud kasutustingimused väärtuslike maastike säilitamiseks ja väärtuste suurendamiseks. Märgitud on, et tuuleparkide kavandamine on võimalik Lüganuse–Purtse väärtuslikul maastikul tuuleparkide arendamiseks põhimõtteliselt sobiva ala piirides. Palume planeeringulahendus viia kooskõlla kehtiva üldplaneeringuga.	likupositsioon Koljala 12 väärtusliku maastiku alalt. Samuti on nihutatud tuulikupositsiooni Koljala 13 põhimõttelist asukohta ja sellega seondult korregeeritud hoonestusala piire, et see ei ulatuks väärtuslikule maastikule. Selgitame, et kumulatiivseid mõjusid on KSH aruandes hinnatud. Arusaadavuse parandamiseks on teksti täpsustatud ja täiendatud.
12. Juhime tähelepanu, et planeeringuga tuleb luua eeldused kasutajasõbraliku ning turvalise elukeskkonna olemasoluks ja säilitamiseks. Samuti peab planeeringu põhilahendus tagama planeeringuga kavandatu elluviimisel lahenduse tervikliku toimimise (PlanS § 8; PlanS § 6 p 14). Sellest tulenevalt palume hinnata müra kumulatiivset mõju teiste asjakohaste planeeringutega sh koostamisel olevate planeeringutega, milles võimalikud positsioonide asukohad on teada, enne käesoleva planeeringu kehtestamist. Sealjuures on oluline hinnata ka erinevate planeeringute koostöõ rohelise võrgustiku toimimisele.	Teadmiseks võetud ja selgitame, et müra kumulatiivse mõju hindamisel käsitleti koostöõ alade 2a ja 2b läheduses asuvate olemasolevate Purtse tuulikutega (10 tuulikud). Piirkonnas asuvate teiste tuuleparkide käimasolevate planeeringutega ei ole käesoleva aruande koostamisel detailselt arvestatud, kuna käimasolevad planeeringud ei ole veel jõudnud etappi (nt planeeringu vastuvõtmine), mille korral oleks teada konkreetne lahendus ning planeeritavate tegevuste (tuulikute rajamine) realiseeritavus. Juhul, kui mõni piirkonna tuuleparkide planeering jõuab käesoleva planeeringu menetlemise ajal fikseeritud lahenduseni (nt planeeringu vastuvõtmine), tuleb käesoleva planeeringu puhul võimaliku müra koostöõga arvestada ning vajadusel planeeringulahendust või planeeringus toodud tingimusi täpsustada, tagamaks asjakohaste müraalaste nõuete täitmine ka koostöõ esinemise korral. KSH aruannet on täiendatud erinevate planeeringute koostöõ hinnanguga rohelisele võrgustikule.
13. Arvestades planeerimisseaduses kaasamisele sätestatud nõudeid (§ 112 lg 2 ja 3), palume kohalikul omavalitsusel tagada, et eriplaneeringu koostamisse oleksid kaasatud kõik isikud, kelle õigusi võib planeering puudutada ja isikud, kes on avaldanud soovi olla eelvaliku tegemisse kaasatud. Palume kaasata	Teadmiseks võetud, planeerimisseaduses kaasamisele sätestatud nõudeid järgitakse.

menetlusse kõik tuulikute püstitamiseks sobivatele aladele ja nendest kuni 3 km kaugusele jäävate kinnistute omanikud (kavandatakse üle 250 m kõrgusi tuulikuid). Samuti palume kaasata isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või eriplaneeringu elluviimise vastu, sealhulgas valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu.

26. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Kirja nr ja kuupäev: 13.06.2025 nr 6-1/33-91

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Juhime tähelepanu, et üldplaneeringute ja kohaliku omavalitsuse eriplaneeringute puhul esitab maareformi seaduse § 31 lõikes 2 sätestatud maa ning Maa- ja Ruumiameti hallatavate maaüksuste osas seisukoha planeeringule Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.	Teadmiseks võetud, vastamistähtaega pikendatakse.
Võttes aluseks haldusmenetluse seaduse § 41 palume vastamise tähtaega pikendada kuni 25.06.2025 seoses täiendava menetlusaja vajadusega	

Kirja nr ja kuupäev: 26.06.2025 nr 6-1/33-119

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Juhime tähelepanu, et kui elektrituulik ei rajata Piirivälja, Tuisumetsa ja Nurga kinnisasjale, aga nendele ulatuvad elektrituuliku labad, siis nende alusele pinnale (elektrituuliku labade projektsioon horisontaaltasapinnal) on vajalik seada servituut. Kui aga elektrituulik asub (täpsemalt tuulik nr Koljala RMK 9) või elektrituulikuid nihutatakse hoonestusalal nii, et see jääb Piirivälja, Tuisumetsa või Nurga kinnisasjale, siis ei ole võimalik eriplaneeringut ellu viia servituudi seadmisega. Elektrituuliku rajamiseks, omamiseks, käitamiseks ja kõikide nimetatud tegevustega seonduvate tööde teostamiseks Piirivälja, Tuisumetsa ja Nurga kinnisasjal on vajalik lahendada maakasutusõigus, mis toimub hoonestusõiguse seadmisega. Riigimaa kasutada andmine hoonestusõiguse alusel toimub vastavalt riigivaraseadusele avalikul enampakkumisel.	Teadmiseks võetud.
Hoonestusõigus ei ole servituut. Kuna servituut ja hoonestusõigus on piiratud asjaõigused, siis palume eriplaneeringus muuta eeltoodud lauset järgmiselt: planeeringulahendus on võimalik ellu viia ka piiratud asjaõiguste seadmise läbi.	Ettepanekuga arvestatud ja planeeringu seletuskirja ptk 4.3 täiendatud.

Kuigi juurdepääsuteede puhul on tegemist põhimõtteliste illustreerivate asukohtadega, siis märgime ära, et Pii-rivälja kinnisasjal on juurdepääsutee näidatud põhja-lõuna suunalisena kinnisasja keskele, sellist lahendust peame kinnisasja kasutamist liialt kitsendavaks, sest tegemist on põllumajandusmaaga. Oleme seisukohal, et juurdepääsutee tuleks kavandada kinnisasja idapiiri lähedusse.	Ettepanekuga arvestatud ja planeeringu seletuskirja ptk 8.2 täiendatud lausega „Projekteerimisel teede asukohtade täpsustamisel põllu- ja rohumaa soovitatavalt kaaluda tee projekteerimist põllu- ja rohumaa serva või olemasoleva säiliva kraavi äärde vältimaks põllu- ja rohumaa killustamist ning tagamaks põllumajandusmaa võimalikult suur kasutus ka tulevikus“
Märgime, et kinnisasjadele, mille riigivara valitseja on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning volitatud asutus Maa- ja Ruumiamet teede, platside, tehnovõrgu või rajatise rajamiseks, omamiseks, valdamiseks ja kõikide nimetatud tegevustega seonduvate tööde teostamiseks, on vajalik lahendada maakasutusõigus. Servituudi seadmise küsimus lahendatakse eraldiseisva menetlusega tingimusel, et ehitamine kavandatud asukohta on õiguslikult lubatud. Kuna tuuleparke kavandatakse edasi projekteerimistingimustega, siis palume kinnisasjade, mille riigivara valitseja on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning volitatud asutus Maa- ja Ruumiamet puhul projekteerimistingimuste menetlusse kaasata Maa- ja Ruumiamet.	Ettepanekuga arvestatud ja planeeringu seletuskirja ptk 7 täiendatud.

27. Eraisik Natalia G.

Kirja nr ja kuupäev: 13.06.2025 nr 6-1/33-87

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Ma ei nõustu paigaldamisega elamispinna lähedale.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

28. Eraisik Arne K.

Kirja nr ja kuupäev: 14.06.2025 nr 6-1/33-92

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Tere Mitte mingil juhul ei tohiks ehitada tuulepark . inimesed ja loomad isegi mutid ja ussid.surevad sellest	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest.

29. Mereoja Kämping OÜ

Kirja nr ja kuupäev: 15.06.2025 nr 6-1/33-99

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Oleme loonud Uuskõrtsi kinnistule Kõrkkülas 14 aastaga Mereoja Kämpingu, mis on tänaseks Euroopas mitmeid mainekaid auhindu võitnud ja tunnustust pälvinud. Oleme kogu Euroopas väga hinnatud puhkusekoht pakku-des majutust matkaautodega ja telkidega reisivatele inimestele, samuti pakume majutust glämping telkides ja kämpingmajades. Kinnistu sai valitud vaikust, looduslähedust ja merega piirnevust silmas pidades. Tänaseks selgub, et seoses planeeritava tuulepargiga ala 2a on meie kulutatud hindamatu aeg ja investeering ca 1 miljon eurot määratud mahakandmisele? Ei saa kuidagi nõustuda sellise planeeringuga! Planeeringu järgi asuvad lähimad tuulikud meie telkimisalt ca 1 200 meetri kaugusel ja kõrguvad ca 270 meetri kõrgusele. Keegi ei ole meiega arvestanud ega kohapeal käinud. Kas keegi Teist kujutaks reaalselt ette telkimist tuulikust sellisel kaugusel? Kaardirakendusest selgub, et terve Uuskõrtsi kinnistu jääks 2 000 meetri tsooni tuulikute vaadatuna, mis on ilmselgelt absurdne ja tapaks meie poolt pakutava majutuse teenused. Planeeringuala piirist kuni Uuskõrtsi kinnistuni on vahemaa ca 40 meetrit, mis ilmselgelt takistab turismile suu-natud teenuste laiendamist ja meie poolt pakutava teenuse tarbimist. KHS ist selgub, et üle poole meie kinnistut (soodsa tuule korral aga kogu kinnistu) jääks müratasemega ca 35-38 dB ööpäevaringselt. Sellele lisandub veel ilmselgelt madalsageduslik müra. Ei kujuta küll ette kuidas saaks sellis-tes tingimustes nautida puhkamist ja telgis/matkaautos magamist. Lisaks selgub vaadates KHS, et Uuskõrtsi kinnistu jääks varjutatuks 15-200 tundi aastas olenevalt asukohast kin-nistul. KHS ist selgub, et terve Uuskõrtsi kinnistu jääks visuaalse mõju vaatevälja, milleks on KHS andmetel 4 km. Ei tundu just meeldiv koht loodust, vaikust ja rahu armastavale puhkajale, kus täna veel jalutavad igapäevaselt kitsed, põdrad, rebased, jäneseid, ilves ja teised väiksemad loomad. Kokkuvõttes - ei nõustu kuidagi planeeritava tuulepargiga alal 2a!	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Vastavalt KSH raames teostatud müra leviku modellee-rimisele jääb Uuskõrtsi kinnistu (sihtotstarbega 50% maatulundusmaa ja 50% ärimaa) ca 33...38 dB mürata-seme vahemikku, sh on arvutuslik müratase ranniku-poolses kämpingute piirkonnas vahemikus 33...36 dB (valdavalt vahemikus 33...35 dB). Kuna tuulikute tööta-misega kaasneva müra arvutamisel eeldati täisvõimsu-sega töötamist ööpäevaringselt, siis kirjeldavad toodud mürataseme väärtused võimalikku müraolukorda nii päeval kui ka öösel (lisaks on arvestatud võimaliku määramatusega + 2 dB). Seega on kämpingute piirkon-nas suures osas tagatud ka I kategooria (puhke- ja vir-gestusala) müratundlike alade öisele normtasemele (35 dB) vastavad tingimused (mis on rangeimad mü-raalases seadusandluses toodud normid tööstuslikule mürale), kuigi kinnistu sihtotstarve hetkel nii ranget lä-henemist ei nõua ning otsese normina ei saa raken-dada rangemat väärtust kui 40 dB (öösel). Varjutamise osas töötatakse välja detailsed meetmed (tööaja piirangud varjutamist põhjustavatele tuuliku-tele), mis tagavad, et lähimates elamupiirkondades ei ületata lubatud varjutamise kestust aastas. Varjutamise piirangute väljatöötamisel on lisaks eluhoonetele või-malik arvestada ka kämpingute paiknemist. KSH raames teostatud varjutamise modelleerimise põhjal saab välja tuua, et antud piirkonnas (Uuskõrtsi

	kinnistul) saab varjutamist esineda ainult talveperioodil (vahemikus nov-veebr) ja ainult keskpäeval ning pärastlõunasel ajal (vahemikus 11-15, eri päevadel pisut erineval ajal). Suveperioodil ja õhtusel ajal antud piikonas varjutamist esineda ei saa. Kuna talveperioodil on pilviste ilmade esinemise tõenäosus suurem, siis on ka talveperioodil vaadeldaval kinnistul hinnanguline reaalne varjutamise esinemise aeg pigem väike.
--	---

30. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järevalve Amet

Kirja nr ja kuupäev: 16.06.2025 nr 6-1/33-101

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Aruande eelnõu ptk-s 3.1.8 on märgitud, et „Eesti Raudtee AS raadioside vajalik levikukoridor järgib raudtee ida-lääne-suunalist lineaarset kulgemist ning lähim planeeritav tuulik asub olemasolevast raudtee trassist ca 2,3 km kaugusel põhja suunas, ei ole põhjust eeldada, et planeeritavad tuulikud võiksid Eesti Raudtee AS raadiosidet tuntavalt häirida“. TTJA on seisukohal, et tuulikud ei tohi põhjustada rongiliikluse häirimist ning planeeringu menetlusse on asjakohane kaasata ka aktsiaselts Eesti Raudtee.	Ettepanekuga arvestatud ja planeeringu seletuskirja ptk 4.13 lisatud lause: Eelvaliku alale 1 kavandatud tuulikud ei tohi põhjustada rongiliikluse häirimist (Sonda raudteejaam). AS-ga Eesti Raudtee on KSH ja planeeringu koostamisel koostööd tehtud. AS-lt Eesti Raudtee laekunud vastuskirjad on leitavad planeeringu lisade kaustas.

31. Viru-Nigula Vallavalitsus

Kirja nr ja kuupäev: 16.06.2025 nr 6-1/33-102

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
---------------	-----------------------------------

Kirja kohta esitati 12.06.2025 Viru-Nigula vallavalitsusele selgitustaotlus. Selgitustaotluses tunnevad Viru-Nigula valla ja Lüganuse valla piiril elavad inimesed muret tuulikualade pärast, mis jäävad väga lähedale nii valla piirile, kui nende kinnistutele. Selgitustaotluses palutakse Viru-Nigula Vallavolikogu ja Viru-Nigula Vallavalitsuse kirjalikkuseisukohta. Kuna järgmine Viru-Nigula Vallavolikogu istung toimub 17.06.2025 ja Viru-Nigula Vallavalitsuse istung toimub 19.06.2025, siis ei ole võimalik ja asjakohane esitada Lüganuse Vallavalitsusele seisukohta enne, kui Viru-Nigula Vallavolikogu ja ka Vallavalitsus on andnud seisukohta laekunud selgitustaotluse osas. Lähtuvalt eeltoodust palub Viru-Nigula vallavalitsus kirjale vastamise tähtaja pikendamist kuni 30.06.2025	Teadmiseks võetud, vastamistähtaega pikendatakse.
---	--

Kirja nr ja kuupäev: 25.06.2025 nr 6-1/33-120

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Ala 3 kohta ei avalda vallavalitsus arvamust, kuna ala asub kaugel valla piirist ning eeldatavalt tuulegeneraatorite poolt põhjustatud mõju Viru-Nigula vallale puudub. Alade 1 ja 2b lähimad puutepunktid valla piirist on vastavalt 650 m ja 1500 m. Ala 2a piirneb aga vahetult Viru-Nigula valla piiriga ning lähima plaanitava tuulegeneraatori asukoht on kavandatud ca 100 m kaugusele valla piirist. 12.06.2025 esitasid seitse Viru-Nigula valla maaomanikku, kelle maaüksused piirnevad alaga 2a Viru-Nigula Vallavolikogule ja Viru-Nigula Vallavalitsusele selgitustaotluse, milles küsisid valla juhtkonna seisukohta ja hinnangut Lüganuse valla KOV EP osas. Samuti tunti huvi, milliseid meetmeid on valla juhtkonnal kavas rakendada, et oma valla elanike huvisid kaitsta ja toetada. Selgitustaotlusele alla kirjutanud, kelle kinnistud jäävad planeeritavatest tuulikupositsioonidest kuni 3 kilomeetri kaugusele on väga mures oma kodude ja tervise pärast, sest tuulikute rajamine nii lähedale elumajadele (1 km Lüganuse üldplaneeringus) muudab elukvaliteedi oluliselt halvemaks ja tekitab küsimusi, kas selles piirkonnas on turvaline ja tervislik elada. Kinnistute omanikud ja piirkonna elanikud ei nõustu olukorraga, kus naabervalla tuulepark on nende elukohale nii lähedal. Viru-Nigula Vallavalitsus arutas 19.05.2025 toimunud istungil Lüganuse valla KOV EP eelvaliku otsuse eelnõus kavandatut, piiriäärsete maaomanike selgitustaotlust ning kujundas järgmised seisukohad:	Teadmiseks võetud. Eestis ei ole kehtestatud õigusnormi, mis sätestaks tuulikute minimaalse lubatud kauguse elamumaadest ja elamutest. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale, sealhulgas madalsagedusliku müra, infraheli, varjutamisega kaasnevate häiringute, sotsiaalsete vajaduste ja vara mõjutamise aspekte. Seetõttu on ebamõistlik rakendada Viru-Nigula Vallavalitsuse esitatud tingimust, paigutades tuulikud minimaalselt 1 km kaugusele valla piirist, olukorras kus ala 2a külgneb tuuleenergeetikaalaga koostatavas Viru-Nigula valla üldplaneeringus (planeeringu seletuskiri ptk 3). Ettepanekuga ei arvestatud.

1. Kohalike omavalitsuste üldplaneeringutes sätestatud minimaalseid tuulegeneraatorite kaugusi elukondlikest hoonetest (Lüganuse valla üldplaneeringus 1 km) ei ole õiguspärane rakendada valdade vahelise piiri üleselt. Juhul, kui täna nõustuksime naabervalla tuulegeneraatori asukohaga näiteks valla piirist 100 m kaugusel, seaksime automaatselt piirangu piiriäärsetele kinnistutele elamu ehitamiseks. Selline olukord riivaks otseselt maaomanike põhiõigusi arendada oma kinnistul ehitus-, majandus- ja elukondlikku tegevust.
2. Tuulegeneraatorite asukoha kavandamisel valla piirinaabruses tuleb lähtuda üldkehtestatud tuulegeneraatorite mõju ulatusest ning arvestades piiriäärsete maaomanike ja elanike põhiõigustega, peaksid tuulegeneraatorite asukohad piirinaabruses olema kavandatud minimaalselt 1 km kaugusele valla piirist.

Palume ülaltoodud seisukohaga arvestada edaspidistes Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide KOV EP detailplaneeringu(te) menetlemises.

32. Eraisik Erkki K.

Kirja nr ja kuupäev: 16.06.2025 nr 6-1/33-100

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Käesoleva kirja ja sellele lisatud materjalides esitatud informatsioon on vastuoluline tähtaegade osas. Materjaliga tutvumine ja ettepanekute esitamise aeg on liiga lühike argumenteeritud ja pädeva ettepaneku koostamiseks. . Esitatu ei ole vastuvõetav, sest nad halvendavad märkimisväärselt minu ja lähikondlaste toimetulekut ja investeeringuid pärandvarasse, sugupõlvede pikkuseid emotsionaalseid traditsioone, mis seovad mind selle koha kaudu oma esivanemate ja traditsioonilise eluviisidega. Lisaks ei ole ette pandud kooskõlas varasemate planeeringute ja üldotstarbega. Kuna meie jaoks on negatiivne mõju liiga suur, siis ei toeta me selle unikaalse koosluse täiendavat risustamist	Täname Teid arvamuse esitamise tähtajaga tekkinud segadusele tähelepanu juhtimast. Kinnitame, et maaomanike poolt materjalidele arvamuse esitamise tähtaeg on 10.07.2025. Täpsustav lause on lisatud ka Lüganuse valla kodulehele: https://www.lyganuse.ee/evecon-ou-ja-enery-estonia-ou-tuulepargid. Teadmiseks võetud.

33. Eraisik Jana S.

Kirja nr ja kuupäev: 16.06.2025 nr 6-1/33-105

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
---------------	-----------------------------------

Palun täpsustada arvamuse esitamiseks antud tähtaegu. Info on vastuoluline, antud kirjas seisab arvamuse esitamise tähtaeg 10.07 samas viidatud linkidega tutvudes nähtub, et vastamise tähtaeg on juba täna (6 päeva, peale kirja saatmist). Tegemist on mahukate andmetega ja väga suure rajatisega, mille mõju ja ulatust tuleb vallal väga põhjalikult hinnata ning ennekõike tuleb seista kohaliku looduse, elanike ja ettevõtjate eest. Olen kategooriliselt vastu kõige Tallinn -Narva maantee poolsele asukohale, mille mõju alasse jääb otseselt Liimala küla, mis on tihedalt asustatud ja püsielukohtadega arenev elu piirkond. Teiseks on kogu planeeritud piirkond elurikka loodusega, koduks paljudele looma ja linnuliikidele, sh asub piirkonnas merikotka elutsemisala. Kõikide muude detailidega ja esitatud andmetega soovin tutvuda mõistlikku aja jooksul, mistõttu palun pikendada arvamuse kujundamiseks antud tähtaegu vähemalt 1. septembrini 2025. Tegemist ei ole 5 või 6 tuulikuga, vaid äärmiselt suure projektiga, tuulikute kõrgus on ligiähedane pealinna teletornile, mis peaks iga siin paikselt elava inimese panema mõtlema, et milline saab olema piirkonna tulevik ning kelle huve selline investeering teenib ja mida võidavad sellest valla elanikud ja loodus.	Olete Lüganuse Vallavalitsusele 16.06.2025 esitanud e-kirja, milles palute täpsustada arvamuse esitamiseks antud tähtaega ja pikendada arvamuse kujundamiseks antud tähtaega vähemalt 1. septembrini 2025. Täname Teid saadetud kirja eest ja arvamuse esitamise tähtajaga tekkinud segadusele tähelepanu juhtimast. Kinnitame, et maaomanike poolt materjalidele arvamuse esitamise tähtaeg on 10.07.2025. Täpsustav lause on lisatud ka Lüganuse valla kodulehele: https://www.lyganuse.ee/evecon-ou-ja-enery-estonia-ou-tuulepargid. Oma kirjas palute pikendada arvamuse kujundamiseks antud tähtaega vähemalt 1. septembrini 2025. aastal. Lüganuse Vallavalitsuse hinnangul on pakutud tähtaeg ebamõistlikult pikk ja häirib planeerimismenetluse efektiivset läbi viimist. Pikendame Teie arvamuse esitamise tähtaega esialgsest kuupäevast arvestatuna 30 päeva võrra ehk kuni 11. augustini 2025. aastal. Täiendavalt selgitame, et Teil on planeerimisseaduse § 106 ja § 107 alusel järgnevas etapis ehk avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu läbiviimisel võimalik veelkord planeeringu kohta arvamust avaldada. Avalik väljapanek on kestusega vähemalt 30 päeva, millele järgneb 45 päeva jooksul pärast avaliku väljapaneku lõppu avalik arutelu.
---	---

Kirja nr ja kuupäev: 16.06.2025 nr 6-1/33-107

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Tere veelkord, täpsustan et konkreetne vastuseis on esialgu eriplaneeringus tähistatud a2 alale, see on elamu-piirkonnale selgelt liiga lähedal ja mõjutab otseselt igapäevast elu ja rahu, seda nii kogemuste põhjal kaugemal	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

asetsevate tuulikute (poole väiksemate) läheduses elavate inimestelt saadud tagasisidest, aga ka põhimõttest, et tuulepargi otsene mõjuala ei saa ega tohi ulatuda otseselt kellegi elupiirkonda.

34. Eraisik Peeter N.

Kirja nr ja kuupäev: 16.06.2025 nr 6-1/33-109

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Mina, Peeter N., abikaasa Liivi N. ja tütre, oleme Liimala külas maa kinnistut omavana kategooriliselt vastu sellesse piirkonda ehitajavale tuulepargile.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

35. Eraisik Natalja G.

Kirja nr ja kuupäev: 17.06.2025 nr 6-1/33-111

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
/Vallavalitsusele edastatud kirjas sisu puudub/	

36. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Kirja nr ja kuupäev: 18.06.2025 nr 6-1/33-115

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Siinjuures juhime tähelepanu, et põllumaa mõiste ei ole üheselt mõistetav ehk millist maad on põllumaa all mõeldud. Põllumajandusmaa on maatulundusmaa sihtotstarbega maaüksuse koosseisus olev haritav maa ja looduslik rohumaa. Palume põllumaa mõiste arusaadavalt defineerida. Dokumendis on põllumajandusmaad/põllumaad käsitletud eelkõige põllumajandusmaastiku ja keskkonnakaitsestisest aspektist, kuid ei ole hinnatud mõjusid, mis võivad kaasneda põllumajandusmaa ja selle mullastiku hävimisega. Lisaks tuleks hindajal analüüsida, kas tuulikute asukohavalikul tükelduvad põllumajandusmaa massiivid, kas selle tulemusena võivad need ka põllumajanduslikust kasutusest välja minna ning kas seetõttu võivad esineda ka majanduslikud tagajärjed põllumajandustootjale ning sellest tulenevalt omakorda toidujulgeolekule. Tulenevalt eeltoodust palume KSH hindajal täiendada KSH aruannet	Teadmiseks võetud Kattuvus põllumaadega esineb alade 2a ja 2b puhul, aladele 1 ja 3 tuulepargi rajamine põllumaadade kasutust märkimisväärselt ei muuda. KSH aruannet täiendatakse hinnanguga põllumaadade kasutuse muutumise osas. Planeeringu seletuskirja ptk 8.2 täiendatud lausega „Projekteerimisel teede asukohtade täpsustamisel põllu- ja rohumaa soovitatavalt kaaluda tee projekteerimist põllu- ja rohumaa serva või olemasoleva säiliva kraavi äärde vältimaks põllu- ja rohumaa killustamist ning tagamaks põllumajandusmaa võimalikult suur kasutus ka tulevikus“

37. S.A.CITO OÜ

Kirja nr ja kuupäev: 26.06.2025 nr 6-1/33-121

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Saadame enda seisukohta teemas oleva küsimuse osas Ei soovi ,et elamut ümbritseks kolmest suunast tuulikud. On aastaid kehv kogemus olles tuuliku lähedal (tekitav müra) ei ole tervisele midagi head teinud. Naabervallas on inimesed ära kolinud tuulikute lähedusest (tuulikud madalamad ja mitte nii võimsad 3MW) Riigi poolt paika pandud kompensatsioon ei kompenseeri tervisele tekitatud kahju.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas käsitleti müratemaatikat. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeerimisel tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele. Hetkel ei ole alust arvata, et riiklikud juhendmaterjalid ning kehtestatud normtasemed ei oleks asjakohased. Müra mõju hindamiseks kasutatud meetodika ja normid on aktsepteeritud ka Eesti pädevate asutuste (nt Terviseamet, Keskkonnaamet) poolt.

38. Eraisik Monika B.

Kirja nr ja kuupäev: 30.06.2025 nr 6-1/33-122

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Ma ei soovi mingeid tuulikuid oma maale ja ka lähedusse mitte.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

39. Lüganuse Vallavolikogu liige Jevgeni Korniltsev

Kirja nr ja kuupäev: 05.07.2025 nr 6-1/33-127

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
„Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide KOV EP asukoha eelvaliku otsuse eelnõule ja KSH esimese etapi aruandel“ tabelis 2-1 on tuulikute asukohavalikul rakendatavate tegurite puhul puhvri kaugus 750 m hoone välisseinast. Kokkuleppel elu- ja/või ühiskondlike hoonete omanikega välistav ala hoonest kuni 500 m, kui on tatatud välisõhus leviva müra normtasemed. Müra normtaseme määramisel kasutatakse Keskkonnaministri	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Eestis ei ole kehtestatud õigusnormi, mis sätestaks tuulikute minimaalse lubatud kauguse elamumaadest ja elamutest. Keskkonnamõju strateegilise hindamise

16.12.2016 määrust nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ https://www.riigiteataja.ee/akt/127052020002?leiaKehtiv Tuginedes ülalnimetatud määruse § 2 järgmistele lõigetele: (3) Kuuldeläve helirõhk p_0 käesoleva määruse tähenduses on kõrvaga tajutav minimaalne helirõhk, $p_0 = 20 \mu\text{Pa}$. (4) Helirõhutase, mis iseloomustab mürataset L_p käesoleva määruse tähenduses on helirõhu ja kuuldeläve helirõhu suhte kahekümnekordne kümnendlogaritm, mõõdetakse detsibellides (dB). (5) Helirõhutase korregeeritud väärtus käesoleva määruse tähenduses on helirõhutase, mille mõõtmisel on kasutatud asjakohaste standardite nõuetele vastavaid sagedusfiltreid A ja C ja mida tähistatakse vastavalt L_{pA} ja L_{pC}. (6) Ekvivalentne helirõhutase $L_{pA,eq,T}$ või $L_{pC,eq,T}$ käesoleva määruse tähenduses on helirõhutase teatud ajavahemikul, mille mõõtmisel kasutatakse A- või C-korrektsooni ja mida mõõdetakse detsibellides (dB). Vastavalt Keskkonnaameti 02.11.2023 keskkonnamüra juhendile on müra hindamisel väga oluline roll sagedus-korrektsoonil, mille eesmärk on imiteerida kuulmise tundlikkust erineva kõrgusega helide puhul. Põhiliselt kasutatakse A-korrektsooni, mis on „sobilik kompromiss“, tehniline reduktsioon kõrva kuulmistundlikkusele erinevatel sagedustel suhteliselt vaiksete, umbes 35-45 dB helide puhul. Keskkonnamüra hinnatakse praktikas pea alati Asageduskorrektsooni kaudu. A-korregeeritud helirõhutase levinum nimetus on müratase. C korrektsooni kasutatakse madalsagedusliku müra korral (nt elektrituulikud). https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/202311/Juhend__m%C3%BCra_avalik_2023.pdf Eelpoolnimetatud määruse lisa 1 „Müra normtasemed“ on toodud väärtus $L_{pA,eq,T}$. Keskkonnamõju strateegilises hindamises määratakse tuulikute võimalikke asukohti, kuid siinkohal, ei ole asjakohane kasutada $L_{pA,eq,T}$ väärtuseid, vaid tuleb hinnata $L_{pC,eq,T}$ väärtuseid, mille kohta praegu puuduvad referentsväärtused. Selle asemel on tuginetud soovituslikele andmetele, mis on kehtestatud Sotsiaalministri 04.03.2002 määruse nr 42 „Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid“ lisa 1 https://www.riigiteataja.ee/akt/1291/2202/0047/myra_tabel.pdf#. Kalduvus helirõhu taseme tõusule tuuleturbiini konstruktsiooni ja võimsuse suurenemisel, on vältimatu teadaolevate füüsika reeglite kohaselt. Tulevikus on seire loogiline alus infrahelisignaali spektri üksikasjalik analüüs labade pöörlemise harmoonilise spektri põhjal, rootori disaini ja tehniliste omaduste alusel. Teadlaste rühm (G. Saccorotti, D. Piccinini, L. Cauchie, I. Fiori) viis läbi rea uuringuid tuulepargi kohta. Selle tulemusena saavutasid autorid sõltuvused, et mõned individuaalse sagedusriba sagedused 1,7 Hz on intensiivsemad ja need on selgelt tuvastavad 11 km kaugusel. Seega ei saa KSH-s viidata ainult ühele tööle (Crichton, F., Chapman, S., Cundy, T., Petrie, K.J.. The Link between Health Complaints and Wind Turbines:	(KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale, sealhulgas madalsagedusliku müra, infraheli, varjutamisega kaasnevate häiringute, sotsiaalsete vajaduste ja vara mõjutamise aspekte. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest, sh 2025. a Kliimaministeeriumi tuulikute mõju hindamise juhendist, milles on toodud ka põhjalikud selgitused müra ning infraheli võimaliku mõju kohta. Seega ei põhine infraheli hinnang ainult ühe uuringu tulemustele. Lisaks aruandes toodud hinnangutele ning viidatud uuringutele on täiendavalt võimalik müra- ning infraheli temaatikaga tutvuda Kliimaministeeriumi kodulehel avaldatud juhendmaterjali alusel (https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2025-03/Tuuleparkide%20keskkonnam%C3%B5ju%20hindamise%20juhend.pdf). KSH aruandes anti hinnang ka madalsagedusliku müra ning infraheli võimaliku mõju osas, kuid kõige normilähedasem on siiski just inimese kuulmistundlikkust arvestav A-korregeeritud tase, mille alusel on teatud tuulikutele määratud ka öised tööaja piirangud. Samas tuleb teadvustada, et ka normtasemele vastav mõju (nt müra) on elanike jaoks tajutav ehk normtaseme tagamine ei tähenda, et mõju puudub täielikult ning tuulikute töötamisega kaasneb müra ei ole kuulda. Aruandes on ühtlasi välja toodud, et tuulikute töötamisega kaasneb teatud määral ka infraheli, mis võib olla mõõteseadmetega tuvastatav mitme kilomeetri kaugusel. Samas jäävad infraheli tasemed oluliselt väiksemaks asjakohastest normtasemetest ning seda kinnitavad ka 2024-2025 a. Eesti suurimates tuuleparkides (Saarde vallas Saarde tuulepargis ja Põhja-Pärnumaa vallas Sopi-Tootsi tuulepargis) teostatud mõõtmised.
---	--

Support for the Nocebo Expectations Hypothesis. Frontiers in Public Health. 2014), mis ütleb, et teaduslikult ei ole tõestatud tuulikute poolt põhjustatud infrahelil esineks inimese tervisele negatiivset mõju, sest puuduvad infraheli piirväärtused inimesele ja loodusele. Tuginedes Ukraina Sumy Riikliku Ülikooli teadlaste L.D Pljatsuk, I.A Trunova artiklile „Импульсный инфразвуковой сигнал, производимый ветроэнергетической установкой. Принципы оценки“, mis ütleb, et tuulikute infraheli tõenäolise ohu astet ja seda mõjutegurit keskkonnale alles uuritakse, kuid hetkel jääb see siiski veel määramatuks. Mistõttu sellise teguri seadusandlik reguleerimine tehnogeense mõjuna on raske. Tugenedes infole dokumendist „Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide KOV EP asukoha eelvaliku otsuse eelnõule ja KSH esimese etapi aruandele“ kus kirjas, et puhvri ulatuse määramine tugineb: a) asjaolule, et õigusaktides vastavad puhvrid puuduvad, mistõttu on see igas planeeringus sisustatav kaalutlus; b) määratud puhvritega on võimalik tagada oluliste häiringute leevendamine; c) vastavad puhvrid on Eesti praktikas juba kasutusel (nt naabervalla Viru-Nigula koostatavas üldplaneeringus); d) puhvrid võimaldavad õiguspäraselt analüüsida kõiki potentsiaalseid positsioone arvestades aina karmimate erinevate ametkondade ja trassivaldajate poolt seatavate piirangutega Ettepanek: tuulikute arendajate poolt läbi viia mitmeaastane uuring ja modelleerimine sõltumatu teadusbaasi alusel eesmärgiga hinnata madalsagedusliku müra mõju inimestele ja loodusele. Uuringu tulemused kasutada selles ja edaspidistes tuulikute arendustes. Uuring peab aitama seadusandluse väljatöötamiseks, selleks et vältida olukordasid, kus õigusaktides vastavad puhvrid puuduvad.	Kavandatava tuulepargi puhul ei ole arendajal võimalik läbi viia mitmeaastast madalsagedusliku müra seireuuringut, küll aga on hilisema seire teostamise soovitus välja toodud KSH aruandes. Olukorras, kus riik on avaldanud värske juhendmaterjali tuulikute mõju (sh madalsageduslik müra ja infraheli) hindamiseks, ei ole iga eraldiseisva arendusprojekti raames otstarbekas ja vajalik pikaajaliste teadusuuringute teostamine. Küll aga tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele. Hetkel ei ole alust arvata, et riiklikud juhendmaterjalid ning kehtestatud normtase-med ei oleks asjakohased. Müra mõju hindamiseks kasutatud meetodika ja normid on aktsepteeritud ka Eesti pädevate asutuste (nt Terviseamet, Keskkonnaamet) poolt. Ettepanekutega ei arvestatud.
---	--

40. Eraisik Anatoli T.

Kirja nr ja kuupäev: 07.07.2025 nr 6-1/33-129

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Mina olen vastu tuuleparkide. Aitab	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

41. Eraisik Margit S.

Kirja nr ja kuupäev: 08.07.2025 nr 6-1/33-132

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Koljala küla, XX kinnistu omanikud ei ole nõus tuulepargi rajamisega Koljala külla. Seal lähedal on niigi neid juba üksjagu ja kui need päris maja taha tekkima hakkavad on see ikka väga hirmuäratav	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

42. Eraisik Paul K.

Kirja nr ja kuupäev: 08.07.2025 nr 6-1/33-135

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Olen selle vastu.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

43. Eraisik Raimo V.

Kirja nr ja kuupäev: 08.07.2025 nr 6-1/33-134

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Ei ole nõus eriplaneeringuga tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu püstitamiseks minule kuuluva kinnistu kõrvale.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

44. Alulinna külaselts MTÜ

Kirja nr ja kuupäev: 09.07.2025 nr 6-1/33-137

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Alulinna Külaselts MTÜ, kes esindab Aa ja Moldova küla elanike huve, leiab, et meie külade maadele kavandatud tuulepargid ohustavad külade tulevikku. On selge oht, et tööstusmaastikuks muudetud külast hakkavad inimesed lahkuma ja peatub senine protsess, kus tühjaks jäänud majapidamisi ostavad elamiseks uued omanikud. Aa ja Moldova külad surevad seetõttu välja. Seega on küla elanikud vastu kõikidele tuulegeneraatoritele, mis on planeeritud Kohtla-Nõmme ja Aa vahelisse metsamassiivi ja sellest põhja poole.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

Leiame, et senistes dokumentides pole piisavalt käsitletud planeeritavate 300 m kõrguste tuugenite mõjusid kohalikule kogukonnale ja maastikele. Kahemõõtmeliste planeerimiskaartide põhjal on võimatu hinnata hiigeltuulikute tegelikku visuaalset mõju. Kindlasti tuleks teha tuuleparkidest 3D mudelid, nagu seda on tehtud näiteks Hiiumaale planeeritud parkide puhul. On aga selge, et Tallinna teletorni või Eiffeli torni kõrguste, seejuures veel pidevalt liikuvate tiivikutega rajatiste koht ei ole inimasustuse vahetus läheduses. Selliseid elektritootmise objekte ehitatakse mujal maailmas ikkagi kaugemale merre.	KSH aruandes on kavandatavate tuulikute visuaalset mõju hinnatud elukeskkonnale (lähedalasuvad külad ja suuremad tiheasustusalad), väärtuslikele maastikele ning kultuuriväärtuslikele objektidele, sh koostatud visualiseeringud.
Lisaks pöörame tähelepanu, et Kohtla-Nõmme ja Aa vaheline metsamassiiv on vastavalt Ida-Virumaa maakonnaplaneeringule oluline rohevõrgustiku osa, mille tükeldamine tuugenite platside, aga eriti teenindusteedega pole mõistlik.	Kavandatava tuulepargi ala 3 eelvalikualal on kogu arendusala maastikud valdavalt väga tugevalt inimese poolt mõjutatud – metsad on intensiivselt majandatud ja vanemaid metsatükke leidub vaid üksikute fragmentidena, alal on põllumajandusmaastikud, ala on kaetud tiheda teede ja kraavide võrgustikuga ning inimpelglike ja häirimistundlike liikide jaoks elupaiku napib. Kavandavad objektid on paigutatud nii, et säiliks vähesed alal asuvad kõrge loodusväärtusega alad. Lisaks tagatakse metsloomade vaba liikumine tuulepargi territooriumil. Eelnevast lähtuvalt ei ole tuulepargi rajamisel piirkonna looduskaitsele väärtusele ja ökosüsteemide seisundile olulist mõju oodata.
Ka pole planeeringus arvestatud tuugenite mõjudega Ida-Viru väärtuslikele maastikutele. Viimasel juhul peab silmas pidama, et Ida-Viru tasase pinnamoe juures jäävad 300 m kõrgused generaatorid silmapiirile visuaalselt domineerima palju laiemal alal kui Aa ja Moldova. Meenutame, et Tallinna teletornigi on näha kümnete kilomeetrite kaugusele, seejuures pole teletornil liikuvaid osi. Seega - siia planeeritavate hiigelgeneraatorite mõju võib ulatuda üle mitme maakonna.	KSH raames on hinnatud visuaalset mõju muuhulgas ka väärtuslikele maastikele. Lisaks koostati visualiseeringud ka Moldova ja Aa küla vaatesuundadest (aruande Lisa 11. „Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide mõju Lüganuse valla väärtuslikele maastikele“, vaatekohad 9 ja 10).
Peale selle on Aa ja Moldova küla elanikud mures külade lähiste rajatavate tuulegeneraatorite vundamentide mõjuga kohalikule põhjaveele. Põhjavee küsimust pole seni meieni jõudnud planeerimisdokumentides piisavalt käsitletud.	KSH aruandess on mõju põhjaveele käsitletud ptk-s 3.3.2. KSH hinnangul ei ole ette näha püsiva ebasoodsa mõju avaldumist põhjaveele, sh joogiveekaevudele. Teatav mõju põhjaveele võib avalduda tuulepargi ehitamise ajal, kuid see on ajutine. Kuna kavandatavad

	tuulikud jäävad lähimatest registreeritud joogiveekae- vudest vähemalt 500 m kaugusele, siis ebasoodsat mõju suurkaevude veekvaliteedile ette näha ei ole.
Ärevaks teeb külaelanikke kotkapesa hävitamine. Kuni juurduse lõppemise ja süüdlaste välja selgitamiseni jääb üles kahtlus, et looduskaitsealuse merikotka elupaiga hävitamise taga on tuulepargi arendajad, kes tahavad selle teoga näidata, et nad ei peatu oma plaanide elluviimisel millegi ees. Me ei ole vallavalitsuselt saanud sel- get signaali, et kohalikud elanikud oleksid arendajate omavoli eest kaitstud.	Merikotka pesapuu juhtumi uurimisega tegeleb Kesk- konnaamet. Vallavalitsusel puudub selle kohta täpsem info. Keskkonnaamet on planeeringu ja KSH koostamise protsessi kaasatud.
Eriti murelikuks teeb külarahvast meie kanti planeeritavate tuuleparkide, tuumajaama, biotoodete tehase ja Haljala-Kukruse 2x2 maantee koosmõju. Seda teemat ei ole käsitletud ükski valla planeering ega dokument. Kõiki objekte võetakse planeeringuprotsessis üksikprojektina, kuid kohalikud elanikud peavad lõppkokkuvõttes taluma kõikide ettevõtete ja tegemiste ühismõju	KSH aruandes on võimaliku kumulatiivse mõjuga on va- jalikul määral arvestatud ning aruandes on välja toodud asjakohane kumulatiivne mõju. KSH aruanne ei ole leidnud VKG biotoodete tehasega avalduvat negatiivset kumulatiivset mõju. Haljala-Kuk- ruse 2x2 ristlõikega maantee, lähedalasuvate tuulepar- kide ning tuumajaama planeeringud on lahenduse väl- jatöötamisega algusjärgus, mistõttu on keeruline hin- nata kavandtava tegevuse olemust ja paiknemist. Seega pole ka käesolevas KSH aruandes antud teema- sid hinnatud.

45. Eraisik Maarika M.

Kirja nr ja kuupäev: 09.07.2025 nr 6-1/33-142

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Minu arvamus on selline, et Uljaste piirkond peaks olema kõikidest tegevustest puutumata. Kas inimkäsi peab igale poole minema, et oma kasu saada. Midagi võiks ka puutumata olla. Ei usu mina nendesse tuulikute ka- sumlikusesse ja mina olen nende vastu.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

46. Eraisik Janek M.

Kirja nr ja kuupäev: 09.07.2025 nr 6-1/33-140

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
---------------	-----------------------------------

Kui sellest asjast on Kiviõli linnale ja minule kasu siis miks mitte.Siiamaani on virumaa olnud vaid lüpsi-lehm.Suurlinna härrad ja proudad võiks omale selgeks teha,et kõik ei mahu Tallinna.Elu peab käima ka väikestes asulates	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.
--	--

47. Erasisik Liisi J.

Kirja nr ja kuupäev: 09.07.2025 nr 6-1/33-139

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Ma soovin kindlasti arvamust avaldada, ent kuna minu elukaaslane sai just hiljuti infarkti, siis perekondlikel põhjustel ei ole mul olnud võimalik selle teemaga piisavalt süvitsi tegeleda.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

48. Erasisik Krista V.

Kirja nr ja kuupäev: 10.07.2025 nr 6-1/33-148

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Olen kategooriliselt Lüganuse valda tuuleparkide ehitamise vastu. Tegelde kõigepealt olemasolevate probleemidega, nagu näiteks Kiviõli kombinaadi õhusaastega. Elan kombinaadile üsna lähedal ja suits on alailma meie suunas, inimeste tervis ei lähe aga kellelegi korda. Maailmas on tuulikute paigaldamisest juba loobunud, ju siis ikka põhjusega, meie leiutame aga jälle jalgratast. Vaevalt seda energiat ka eriti rohelineks saab nimetada. Tahaks ka inimväärselt elada! See lubatud makstav kompensatsioon ei korva kaasnevaid kahjusid.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

49. Erasisik Marje N.

Kirja nr ja kuupäev: 10.07.2025 nr 6-1/33-152

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Vastan oma arvamuse tuuleveskide kohta, olen 100 % nende vastu. Ei soovi oma sünnikodu lähedale mingeid müra tekitavaid ehitusi. Käin seal tihti puhkamas ja soovin rahu.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

50. Erasisik Aleksandr G.

Kirja nr ja kuupäev: 10.07.2025 nr 6-1/33-151

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Ma olen vastu	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

51. Erasisik Olga G.

Kirja nr ja kuupäev: 10.07.2025 nr 6-1/33-150

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Olen kategooriliselt vastu. Eelkõige ökosüsteemile sh inimorganismile mõjude pärast, mis ei ole piisavalt uuritud dünaamikas. Pean seda ohtlikuks minu tervisele.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas käsitleti müratemaatikat. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeerimisel tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele. Hetkel ei ole alust arvata, et riiklikud juhendmaterjalid ning kehtestatud normtasemed ei oleks asjakohased. Müra mõju hindamiseks kasutatud metoodika ja normid on aktsepteeritud ka Eesti pädevate asutuste (nt Terviseamet, Keskkonnaamet) poolt.

52. Erasisik Enno T.

Kirja nr ja kuupäev: 10.07.2025 nr 6-1/33-156

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Avaldan oma arvamuse planeeritavate tuuleparkide osas. Nii suurte tuulikute koht ei ole küll inimasustuse läheduses, eriti arvestades kohalike elanike vastumeelsust. Meil on ümbruses tuulegeneraatoreid juba piisavalt. Suund peaks olema juhivatavatele võimsustele mitte ebastabiilsele juhuelektrile. Sellises mastaabis tuuleenergeetika arendamine ei ole mõistlik.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

53.Kiviluks AS

Kirja nr ja kuupäev: 10.07.2025 nr 6-1/33-149

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Leiame, et tuulepargi rajamine planeeritud kujul ei ole sobiv järgmistel põhjustel: • Meie Keskkonnaluba lubab töötada ainult tööpäevadel (E–R). Tuulepargid seevastu töötavad ööpäevaringselt ja ka nädalavahetustel, tekitades müra ning vibratsiooni ajal, mil meie tegevus on peatatud. Selline vastuolu võib mõjutada läheduses asuvaid kogukondi ning põhjustada olukorra, kus meie karjääritegevust käsitletakse põhjendamatult keskkonnahäirena, kuigi see toimub lubatud ajal.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Kuna tuulikud töötavad ööpäevaringselt saab tuulikute puhul määravaks öine müraolukord, sest öised müra normtasemed on rangemad. Päevasel ajal on lubatud oluliselt kõrgemad müratasemed (nii tuulikute kui ka karjääride tegevuse puhul) ning päevaste normtasemete ületamist tuulikute lisandumine eelduslikult kaasa ei too.
• Lõhketööde ja purustamise ohutus võib olla mõjutatud tuulegeneraatorite tekitatavatest vibratsioonidest ja madalsageduslikust mürast, millel võivad olla ettearvamatud tagajärjed lõhkamistöid kavandades ja läbi viies.	Võrreldes lõhketöödega kaasneva müra- ja vibratsiooniga tekib tuulikute töötamisega minimaalne vibratsioon, mis ei too mitmesaja meetri kaugusel asuva tööstusala (karjääri) kasutamisele kaasa eritingimusi või piiranguid.
• Tuulegeneraatorite poolt muudetud õhuvoolude ja mikrokliimatiliste tingimuste võimalik mõju kivipurustuse ja tolmu hajumise protsessidele ei ole teada ega hinnatud.	Võimalik mõju saasteainete hajumisele on eelduslikult tagasihoidlik. Karjääride keskkonnalubade taotlemisel tuleb arvutuslikult näidata, et tegevusega kaasnevad saastetasemed vastavad seadusandluses ette nähtud piirväärtustele ning seda ka ebasoodsates hajumistingimustes. Tuulikute rajamine ja töötamine võib teatud määral mõjutada konkreetse päeva olusid, kuid ei too tõenäoliselt kaasa saasteainete kontsentratsioonide märkimisväärsed muutusi maapinnalähedases õhukihis.
• Tuuleparkide ööpäevaringne töörežiim võib hakata takistama või piirama karjääri tegevust ka tööpäevadel, kui hakatakse seirama mõjupiirkondi või kehtestatakse tuuleparki silmas pidades piiranguid meie tegevusloale.	Tuulepargi rajamisel ei ole lubatud kaasa tuua piiranguid varasemalt antud tegevuslubadega ettevõtetele.

Karjäär on keskkonnaloa alusel tegutsev tootmisüksus, mille tegevus peab jääma prioriteetseks, arvestades tema juba kehtivat õiguskaitset. Sellest tulenevalt palume: 1. Läbi viia põhjalik mõjuanalüüs tuuleparkide ja meie karjääritegevuse vastastikuse mõju kohta, sh töörežiimide sobivus ja keskkonnakoostöö. 2. Kaaluda tuulepargi asukoha muutmist, et vältida võimalikke konflikte kehtiva tootmistevõimega.	Täname ettepanekute eest, kuid leiame, et tuulepargi rajamine ei too kaasa täiendavaid piiranguid kehtiva keskkonnaloa alusel tegutsevale karjäärile. Ettepanekutele ei arvestatud.
---	--

54. Bona Invest OÜ ja MTÜ Kinnisvara Kaitseks

Kirja nr ja kuupäev: 10.07.2025 nr 6-1/33-154

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
1. MÕJU KINNISVARA VÄÄRTUSELE JA VÕIMALIK RAHVASTIKU VÄHENEMINE Leiame, et planeeritav tuuletööstus kahjustab igal juhul elukondliku kinnisvara väärtust. Tuulegeneraatorid toodavad müra ja visuaalset reostust. Seega väheneb üürnike huvi korterite uurimise vastu. Potentsiaalselt tähendab see kahju ka vallale, sest uued inimesed ei ole huvitatud enam Lüganuse valda kolimisest ning isegi olemasolevad valla elanikud soovivad tuuletööstuse korral vallast lahkuda (eelkõige lastega pered oma laste tervise kaitseks). Leiame, et see on oluline valik vallale, kas ta seab esikohale tuuletööstuse arendajate ärihuvid (millega valdavalt ei kaasne isegi uusi töökohti) või tänaste valla elanike huvid. Olen kokku puutunud hüpoteesiga, et tuuletööstusega kaasnevad uued töökohad. Juhin tähelepanu, et selle kohta puuduvad igasugused tõendid ja tegu on hetkel vaid soovmõtlemisega. Tuuletööstuse parkide ehitajad vajavad spetsiaalset kompetentsi ja on tõenäoliselt väljaspoolt valda, samuti hooldajad. Seega tuuleparkidega seoses valda kohapeale tõenäoliselt töökohti ei tule. Ka Tootsi-Sopi tuulepargi ehitamisel olid jutud, et valda rajatakse seoses soodsa elektriga uusi töökohti. Tuulepark on olnud avatud ligi 12 kuud, mulle teadaolevalt ei ole kaasnud ühtegi uut investeeringut Tootsi ega uusi töökohti. Võttes aluseks Tootsi näite, on olemas tõendeid hoopis alevi hääbumisest. Inimesed soovivad Tootsist lahkuda ja kortereid müüa, kuid üldine huvi Tootsi korterite ostmise vastu on tugevas langustrendis. Tegin analüüsi kinnisvaraportaali https://www.kv.ee/ ja Maa- ja Ruumiameti Kinnisvara tehingute statistika andmebaasi https://www.maaamet.ee/kinnisvara/htraru/ alusel.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Tuulepargi mõju hindamisel kinnisvara hindadele on vajalik sisukate ja kaugeleulatuvate hinnangute tegemisel mitmeaastast vaadeldavat ajaperioodi. Kuivõrd kinnisvara hind ja turudünaamika sõltub väga paljudest asjaoludest (vähenev rahvastik, töökohtade kadumine jm), ei ole väikse andmehulga pealt võimalik eristada ühe teguri (tuulik) põhjendatud seost. KSHs on mõju hindamisel toetunud teaduskirjandusele. Lisame, et tuuleparke ja kinnisvara turuväärtust käsitlev artikkel on avaldatud ka Keskkonnaportaalis ja on leitav aadressil: https://keskkonnaportaali.ee/et/teemad/taastuvenergia/tuuleenergia/koduomanikud-ei-pea-tuuleparkide-laheduses-eluaseme-vaartuse

Lisan Tootsi tehingute andmed enne tuulepargi avamist, kui valla elanikele oli jagatud uhkeid lubadusi paranevast elu-olust ja pärast tuulepargi reaalset avamist august 2024. Perioodil jaanuar 2023- juuli 2024 on toimunud ühes kuus keskmiselt 3,1 tehingut Tootsi korteritega, alates august 2024 on toimunud tehinguid keskmiselt 1,7 korterit kuus. Tehingute aktiivsuse vahe on ligi kahekordne ja suures langustrendis. Samas portaalis kv.ee oli mais 2025 Tootsis müügis 33 korterit. Samal ajal lähikonnas isegi suuremates asulates Toris ja Vändras on müügis oluliselt vähem kortereid, vastavalt Vändras 11 ja Toris 3 (Väljavõtted Lisades 1-3). Selline nõudluse ja pakkumise vahekord näitab selgelt, et Tootsi soovitakse kortereid müüa, kuid ostjaid ei leidu. Selline olukord viib oluliselt alla kinnisvara väärtuse ning muudab Tootsi elanikud nõ . sunnismaiseks, sest korterit müümata ei ole võimalik ka mujal piirkonnas uut kodu osta. Tootsi korterite oluline hinnalangus on juba toimunud. Perioodil jaanuar 2023- juuli 2024 on keskmine korterite hind olnud 421,78 eurot ja mediaanhind 442,36 eurot, perioodil august 2024- aprill 2025 (tuulepargi toimimise periood) on keskmine korterite hind olnud 330.57 eurot ja mediaanhind 301,38 eurot (Väljavõtted Kinnisvara tehingute statistika andmebaasist Lisad 4-5). Keskmine hind on tehingute aritmeetiline keskmine, milleks on tunnuse kõikide väärtuste summa ja objektide arvu jagatis. Mediaan on arv, millest suuremaid ja väiksemaid väärtusi on variatsioonireas ühepalju. Seega on langus olnud keskmise hinna osas 21,63% ja mediaanhinna osas lausa 31,87%. Kas Lüganuse vallavalitsus ja volikogu soovib sellist kinnisvara väärtuse langustrendi ka oma valda? Ka Eesti Omanike Keskliit on taunival seisukohal tuuleparkide osas. Eestisse planeeritavad tuulepargid mõjutavad negatiivselt maapiirkondade ehitismälestiste ja seal elavate inimeste olukorda, leiab Eesti Omanike Keskliit. Tuuleparkide arendused võtavad paljudelt arendamiseks ja kasutamiseks vajalikud tingimused ning riiklik kaitse muudetakse farsiks.	
2. STRATEEGILISED DOKUMENDID JA ÕIGUSAKTIDE NÕUDED Metsa ja põllualadele tuuleparkide rajamine otsese vastuolus taastuvenergia direktiiviga 2018/2001 (vt eelkõige preambula ja artikkel 29). Refereerin:	2.1 Väide, et tuuleparkide rajamine metsa- ja põllumaadele oleks „otseses vastuolus“ taastuvenergia direktiiviga 2018/2001, on väär. Direktiiv ei sätesta sellist keeldu, vaid seab üldised keskkonnavalused

„taastuvatest energiaallikatest toodetud energia“ või „taastuenergia“ – taastuvatest mittefossiilsetest allikatest pärit energia, nimelt tuuleenergia, päikeseenergia (päikese soojusenergia ja fotogalvaaniline päikeseenergia), geotermiline energia, ümbritseva keskkonna energia, loodete, lainete ja muu ookeanenergia, hüdroenergia ning biomassist, prügilagaasist, reoveepuhasti gaasist ja biogaasist toodetud energia; (19) Taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia tuleks kasutusele võtta võimalikult väikeste kuludega tarbijatele ja maksumaksjatele. Liikmesriigid peaksid toetuskavade väljatöötamisel ja toetuse eraldamisel püüdma L 328/84 ET Euroopa Liidu Teataja 21.12.2018 (1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1099/2008 energiastatistika kohta (ELT L 304, 14.11.2008, lk 1) (2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. septembri 2001. aasta direktiiv 2001/77/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia kasutamise edendamise kohta elektrienergia siseturul (EÜT L 283, 27.10.2001, lk 33). (3) Euroopa parlamendi ja nõukogu 8. mai 2003. aasta direktiiv 2003/30/EÜ, millega edendatakse biokütuste ja muude taastuvkütuste kasutamist transpordisektoris (ELT L 123, 17.5.2003, lk 42). kasutuselevõttuga seotud süsteemi üldkulused minimeerida, tehes samas jõupingutusi CO₂-heite vähendamiseks, eesmärgiga saavutada hiljemalt 2050. aastaks vähese CO₂-heitega majandus. Paljudel juhtudel on turupõhised mehhanismid, nagu hankemenetlus, osutunud konkurentsipõhistel turgudel toetuskulude vähendamise tõhusateks vahenditeks. Erijuhtudel ei pruugi aga hankemenetlus tingimata viia tõhusa hinna leidmiseni. Kulutõhususe tagamiseks ja üldiste toetuskulude minimeerimiseks võib seetõttu osutada vajalikuks tasakaalustatud erandite kaalumise. Eelkõige tuleks liikmesriikidel lubada teha hankemenetluse ja otseturunduse kasutamise suhtes erandeid väikesemahuliste käitiste ja näidisprojektide puhul, et võtta arvesse nende piiratud suutlikkust. Kuna komisjon hindab taastuenergia toetuse kokkusobivust siseturuga igal üksikjuhul eraldi, peaksid sellised erandid olema kooskõlas komisjoni värskeimates keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suunistes sätestatud asjaomaste künnistega. Suunistes aastateks 2014–2020 on nendeks künnisteks hankemenetluste ja otseturunduse kasutamise suhtes tehtavate erandite korral vastavalt 1 MW (ja tuuleenergia puhul 6 MW või kuus tootmisüksust) ning 500 kW (ja tuuleenergia puhul 3 MW või kolm tootmisüksust). Hankemenetluste tö-	põhimõtted, mida tuleb täita iga taastuenergia liigi puhul koos mõjuhindamise ja riiklike planeeringutega. 2.2 Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ toob välja Eesti head tuulepotentsiaali (lk 41), samuti on planeeringus kirjas, et suuremate maismaatuulikuparkide rajamiseks on eriti palju võimalusi Ida-Virumaa vanadel kae- vandaladel. Samas tuleb arvestada, et “Eesti 2030+” planeeringu energiateemaline osa on tänaseks suuresti aegunud – seda nii turu- kui tehnoloogiaarengu, geopoliitika ja ka siseriiklike strateegiate valguses. Kuigi see dokument sätestab mitmed olulised ruumilise planeerimise põhimõtted, ei ole see enam adekvaatne alus tänaste energeetikaotsuste tegemiseks. 2.3 Ei nõustu väitega, et tuuletööstuse rajamine läheb vastuollu Lügänu valla arengukava prioriteetidega. Lügänu valla kehtiv arengukava (Lügänu valla arengukava 2024-2035, vastu võetud Lügänu Vallavolikogu poolt 31.10.2024 määrusega nr 80) näeb mh ette järgmiste meetmete rakendamist: M4: Taristu ja avalik ruum – soojamajanduse arengukava uuendamine ja taastuenergiaallikate kasutuselevõtt (nt kaugkütte puhul põlevkivist loobumine ja taastuenergiade üleminek). M6: Keskkond - eesmärk säilitada ja arendada keskkonnasõbralikku tööstust ja edendada ringmajandust. M5: Ettevõtlus ja turism - valmisolek uute tootmisüksuste arendamiseks, sh taastuenergeetikaga seotud tegevused.
---	--

hususe suurendamiseks, et viia üldised toetuskulud miinimumini, peaksid hankemenetlused olema mittediskrimineerival viisil avatud põhimõtteliselt kõigile elektritootjatele, kes toodavad elektrienergiat taastuvatest energiaallikatest. Liikmesriigid võivad oma toetuskavade väljatöötamisel piirata hankemenetluste kohaldamist konkreetsete tehnoloogiatega, kui see on vajalik selleks, et vältida mitteoptimaalseid tulemusi võrkude piirangute ja stabiilsuse, süsteemi lõimimise kulude, energiaallikate jaotuse mitmekesistamise vajaduse ning tehnoloogiaga kaasnevate pikaajaliste võimaluste osas. (98)Maad ei tohiks muuta sobivaks biokütuste, vedelate biokütuste ja biomasskütuste põllumajandusliku tooraine tootmiseks, kui maakasutuse muutmise käigus toimuvat süsinikuvaru vähenemist ei saa kliimamuutustega võitlemise kiireloomulisust arvesse võttes mõistliku ajavahemiku jooksul kompenseerida biokütuste, vedelate biokütuste ja biomasskütuste tootmisest ning kasutamisest tuleneva kasvuhoonegaaside heitkoguste vähenedamisega. Sellega väldiksid ettevõtjad tarbetuid ja koormavaid uuringuid ning sellist suure süsinikuvaruga maa kasutuse muutmist, mis osutuks biokütuste vedelate biokütuste ja biomasskütuste põllumajandusliku tooraine viljelemiseks ebasobivaks. Ülemaailmse süsinikuvaru ülevaated osutavad, et sellesse kategooriasse tuleks lisada märgalad ja püsivalt metsaga kaetud alad, mille võrade liitus on üle 30 %. (103) Metsa ülestöötamine energia tootmiseks on kasvanud ja eeldatavasti kasvab jätkuvalt, mille tulemusena on suurenenud toorainete import kolmandatest riikidest ning nende toorainete tootmine liidus. Tuleks tagada, et raie oleks säästev. Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne näeb selgelt ette, et tuuleparke võib rajada kaevanadusaladele , kasutuseta aladele ja merre. Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne näeb selgelt ette, et tuuleparke võib rajada kaevanadusaladele , kasutuseta aladele ja merre. Metsa- ja põllualadele tuuleparke ei rajata! https://www.riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2024-12/planeering-eesti-2030-ksh-aruanne.pdf Paraku OÜ Hendrikson & Ko eriplaneering u lähteseisukohtades ja KSH programmis on viidanud Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ nõuetele puudulikult ja ülaltoodud tingimusi ei ole üldse kajastanud. Toon selguse huvides väljavõtted (tumedaga kohad on pöörduja rõhutused): Lk 5:	
---	--

Üleminek laialdasele taastuenergia kasutamisele on Eestis juba toimiv trend (mida toetavad nii valitsuse kui ka Euroopa Liidu kliimapoliitika ja maaelupoliitika). Puidu kasutamiseks koostootmisjaamades on kasvuruum piiratud (ressursipuudusel). **Suundumus tuuleenergia laialdaseks kasutamiseks on seni olnud väga arendajate ärihuvidekeskne – arendajate kavades ette nähtav installeeritud generaatorivõimsuste kogumaht ületab tunduvalt Eesti prognoositud vajaduse.**

Samal ajal on taotletavatele meretuuleparkidele puudu planeeringud või ehitusõigus. Riik on siin alustanud samme koordineeritud planeerimise tagamiseks (koostamisel on nelja maakonna teemaplaneering maismaal). Tulevikus on tõenäoline, et tuuleparkide rajamine nii endistele kaevandatud aladele kui ka rannikumerre, mis kohati võimendab konflikte ruumikasutuses.

LK 28

Eesti olud (hajaasustus, lindude rändeteed ja pesitsuspaigad, väärtuslikud maastikud, tehnilise taristu puudused – nõrgad liinid) ei toeta suurte ja kompaktsete tuulikuparkide rajamist väljaspool kaevandatud alasid ja merd. Ka meres asuvate tuulikuparkide puhul tuleb arvestada konfliktidega näiteks looduskaitse huvidega, samuti on otsesed rajamiskulud keskmiselt mõnevõrra suuremad. **Samas ei ole probleemitu ka väikeste mõnest tuulikust koosnevate parkide rajamine – nõ visuaalsed kahjud maastiku muutumisest ja võimalikud häiringud elumupiirkondades on suhteliselt suured võrreldes inimesele kasutatavaks muudetav energiahulgaga.** Visuaalsete muutustega võivad inimesed küll ajapikku harjuda. Peamiselt territooriumi metsasusega seotud ala üldine karedus vähendab tuuleenergia kasutatavust rannikust eemal.

Pigem on meil võimalik väikeste/keskmiste tuulikuparkide rajamine (10-30 tuulikut), mis

- a) hajutavad energiatootmist ja toodangu ajalist kõikumist; b) on vastavuses põhimõttega hajutatud tootmisest; c) vastavad integreeritud lahenduste põhimõttele (suurt ei ole võimalik nii lihtsalt integreerida); d) toetavad kohaliku kogukonna ja kohaliku kapitali kaasamist energiamajandusse (suurparkide investeeringumahukuse tõttu on seal kohalik osalus olematu).

Tuulikute toodang on seotud tarbimisgraafikuga (tippkoormus) nii, et tuulikute toodang on suurim talvekuudel mil ka tarbimine on suurim (ja seega pigem tuulikute toodang vähendab puudujääki tippkoormuse ajal, ent see on juhusliku iseloomuga). Planeeringus on jõutud otstarbekaima lahenduseni - **maismaal tuleb tuuleparkide loomiseks kasutada eelkõige endiseid kaevandusalasid, muid kasutusest välja langenud alasid ning kohti, mis võimaldavad tuuleenergia kasutamist integreeritud lahendustes ning vähendavad ruumikasutuse konflikte.**

Valla arengukava kohaselt on Visioon aastaks 2028

Lüganuse vald on Eesti seikluspuhkuse lipulaev ja rahvusvaheliselt tuntud sportimispiirkond. Vald on edukas näide kaasaegse tööstuse, turismi ning turvalise ja inimsõbraliku elukeskkonna kombinatsioonist. Siin on uenduslikud ja tõhusalt korraldatud avalikud teenused. Lüganuse vald on Virumaa süda! Soovitud seisundi kirjeldus: Lüganuse vallas on loodud hea keskkond nii tegutsevatele tööstustele, uutele arendajatele, turismiettevõtjatele, kohalikele elanikele kui ka turistidele. Piirkonna tööstusettevõtted tegutsevad keskkonna suhtes vastutustundlikult ning panustavad kahjude vähendamisesse ja leevendamisesse. Valla elanike keskkonnateadlikkus on tõusnud. Valla korraldatud taristu soodustab ettevõtluse (sh turismi) ning atraktiivse ja turvalise elukeskkonna arengut. Vald on teistele omavalitsustele eeskujuks tasakaalustatud elukeskkonna arendamisel. Eesmärgi täitmist toetatakse läbi järgenvate meetmete (vt ka p 2.2): • Taristu ja avaliku ruumi arendamine • Ettevõtluse ja turismi arendamine • Keskkonna arendamine Tuuletööstuse rajamine läheb vastuollu arengukava prioriteetidega, korraga ei saa ellu viia vastuolulisi eesmäärke. Kui Lüganuse vald lubab rajada valda ohtralt tuuleparke, väheneb elanikel, eelkõige noortel soov sellises piirkonnas elada, turismiettevõtetel tekib raskusi arendada turismi jne Planeerimisotsuste tegemisel peab kohalik omavalitsus arvesse võtma valla strateegilisi dokumente ning vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 2 on valla juhtimisel kohustus lähtuda vallaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest. NB! Mitte ei ole prioriteediks väljastpoolt valda pärit tuulikute arendajate ärihuvid!	
3. AVALIKKUSE KAASAMINE Planeerimiseseaduse avalik arutelu peaks olema sisuline, mitte formaalne menetlus. Riigi poolt juhised kaasamiseks: Regionaalne/ruumiline planeerimine peab olema demokraatlik, kõikehaarav, funktsionaalne ning pikaajalisele orienteeritud https://planeerimine.ee/wp-content/uploads/2024-04-09_Kaasamineplaneerimismenetluses_Kadi-Kaisa_Kaljuveer.pdf Isegi suure kogemusega (sõltumatud) planeerimiseksperdid leiavad, et see mis täna toimub planeeringutega, ohustab õigusriigi toimimist: https://www.err.ee/1609678454/kaur-lass-oigusriik-tugineb-teadlike-valikute-tegemisele	Planeerimisprotessiga, sh uuringute koostamisega ja dokumentatsiooni kooskõlastustega on seotud ainult sõltumatud eksperdid, kelle hinnangud ja otsused on avalikud. Otsuseid ei tehta arendajate huvides vaid lähtutakse seadustest ja normidest. Käesoleva eriplaneeringu puhul lähtutakse avalikkuse kaasamisel kehtivatest seadustest, mis tähendab, et avalikud arutelud toimuvad mitmes asukohas eriplaneeringu erinevates etappides. Teadaolevalt on eripla-

Vald peaks korraldama ka sisulise arutelu avalikkuses, kus on dialoogis arendajatega sõltumatud spetsialistid ja teadlased (mitte isikud, kes juba teevad koostööd arendajatega). Avaliku huvi raames rahva arvamusega arvestamist toonitab ka õigusteadlane Aleksei Kelli. Samuti õiguskantsler Ülle Madise. https://arvamus.postimees.ee/8232097/aleksei-kelli-kui-oiguskantsleri-seisukohalt-ei-ole-rahva-arvamus-avalik-huvi-siis-mis-on https://arvamus.postimees.ee/8232463/ulle-madise-inimeste-ja-loodusega-arvestamine-ontuulikute-rajamisel-kohustuslik	neeringust huvitatud osapooled (st arendajad) korraldanud koosolekuid ka eraviisiliselt st lisaks seaduses nõutule.
4. KSH PEALISKAUDNE KSH programm ei sisalda piisavalt lähteandmeid, et selle alusel üldse saaks edasist analüüsi läbi viia. Samuti ei selgita KSH kaasnevat olulist mõju inimeste tervisele, sotsiaalmajanduslikke aspekte, mõju taristule, rohevõrgustikele, loomadele, taimestikule, tuulepargist endast tingitud kliimamuutustele, tuulepargi rajamiseks raadatava metsa CO2 sidumise kao analüüsi vs tuuleparkide kliimat toetavat mõju. Arvamuse avaldaja hinnangul on väga oluline tuuleparkide mõju kinnisvarale. Vastupidiselt KSH programmis toodule esineb Eesti näitel kinnisvarale väga oluline mõju.	Ei nõustu. KSH programmis toodi välja valdkonnad, mille puhul on oluline hinnata kavandatava tegevusega kaasnevat otsest ja kaudset mõju ning anda tegevusloa andjale teavet kavandatavaks tegevuseks sobivaima lahendusvariandi valikuks. KSH aruande koostamisel kasutati lähteandmetena nii protsessi käigus läbiviidud kui ka varasemaid uuringuid, samuti andmebaasides registreeritud infot. KSH aruandes on kõiki nimetatud teemasid käsitletud ja vajadusel toodud ka leevendavad meetmed, millega arvestada planeeringu elluviimisel. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele.
5. TÄIENDAVALD ETTEPANEKUD 1) Muuta kaugusi elukondlikust kinnisvarast korrelatsioonis tuulepargi võimsusega Viitame siinjuures Tallinna Tehnikaülikooli teadlaste arvamusle (lisatud kiri 2010 aastast). Tallinna Tehnikaülikooli elektroenergeetika instituut on pöördunud Sotsiaalministeeriumi poole ettepanekuga seoses elektrituulikute negatiivse mõjuga kohalike elanike tervisele. Kuna Eestis puuduvad uuringud tuulikuparkide mõjust inimesele, peab TTÜ õigeks lähtuda maailmas läbiviidud uuringutest ja kehtestada Eestis tuulikuparkide minimaalsed vahekaugused eluhooneteni ja/või elamumaani vastavalt:	5.1. Eestis ei ole kehtestatud õigusnormi, mis sätestaks tuulikute minimaalse lubatud kauguse elamumaadest ja elamutest. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale, sealhulgas madalsagedusliku müra ja infraheli. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest, sh 2025. a Kliimaministeeriumi tuulikute mõju hindamise juhendist.

0,5 MW kuni 2 MW tuuliku minimaalne vahekaugus 2 km, 3 MW min. vahekaugus 3 km, 5 MW min. vahekaugus 4 km ja 6 MW min. vahekaugus 4,5 km. Nende seisukoha aluseks ja põhjenduseks on TTÜ viidanud uuringule: „Noise radiation from wind turbines installed near homes: effects on health. By Barbara J Frey, BA, MA and Peter J Hadden, BSc, FRICS“ (2007) ja „Summary of recent research on adverse health effects of wind turbines (by Keith Stelling, MA, MNIMH, Dip Phyt, MCPP (England))“ (2009), mis käsitlevad erinevaid meditsiinilaseid uuringuid ja audio- ja visuaalsete häiringute mõju inimorganismile. Kokkuvõtvalt soovib uuring, et tööstuslike elektrituulikute ja elamute vahel peaks olema vähemalt 2 kilomeetrine ohutu puhvertsoon juhul kui elektrituulik on 2 MW või suurema võimsusega. 2) Vald peaks nõudma arendajatelt äriplaane, et kontrollida, kas arendajad üldse on suutelised projekti ellu viima. Vastasel juhul võivad tuulepargid ja a da ehitamisel pooleli või tuulepargi pankrotistumisel ei ole tuulepargi arendajad enam suutelised tuuleparki utiliseerima ja see võib ja a da valla enda kuluks. Vald peab arendajate äriplaanides hindama ka ehituskulude juures, kas on arvesse võetud kaasneva infrastruktuuri loomise kulusid (teed, liinid jne) ning ehitusega kaasnevate võimalike kahjuhüvitiste kulusid (teede rikkumine raskeveokitega jne), vallale lubatud soodustusi jms. Juhul, kui need summad ei kajastu äriplaanis ja ilmnevad hiljem, siis on suur tõenäosus arendaja pankrotistumiseks ning sellisel juhul on risk ,et ehitamine jääb pooleli või jäävad juba rajatud tuulikud seisma ning vald peab ise kandma tuulikute demonteerimise ja utiliseerimise kulud. Juhin tähelepanu tuulepargi pankrotistumise reaalsele ohule suure välismaa arendaja näitel: https://majandus.postimees.ee/7910690/rootsi-suurim-tuulepark-lahebsaneerimisele-energiakriis-teeniti-ule-100-miljoni-euro-kahjumit 3) Vald peaks arendajatelt nõudma ka tuulikute demonteerimise ja utiliseerimise kulude läbipaistvat esitlemist, eelkõige hinnapakumiste analüüsi ja võimalike tööde teostajate usaldusväärsuse hindamise teel. Selleks, et arendajal oleks utiliseerimiseks reserve, tuleb vallal arendajale ehitamise tingimustes ette na ha ka vastava summa deposti maksmine. Vähemalt 50% summast peaks tagama kohene makse või garantiikiri krediitiasutusest ning ülejäänud maksed deposti võivad olla iga-aastased (kuid sõltumatud kasumist, sest kui tuulepark on kahjumlik, tuleb utiliseerimine ikkagi teostada). Samuti peaks utiliseerimise hinnapakumistest selguma, kas ja kuidas toimub vundamentide eemaldamine. Mida kõrgem tuulik, seda suurem on vundament ja tohutu kogus betooni valatakse maale. Ehitise lammutamisega tuleks taasta endine olukord, st taasta haljastus. Kui vundament alles jääb, ei ole see võimalik.	Planeerimisel tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele. Hetkel ei ole alust arvata, et riiklikud juhendmaterjalid ning kehtestatud normtasemed ei oleks asjakohased. Mõra ja varjutamise mõju hindamiseks kasutatud metoodika ja normid on aktsepteeritud ka Eesti pädevate asutuste (nt Terviseamet, Keskkonnaamet) poolt. Ettepanekuga ei arvestatud. 5.2. Äriplaani perspektiivikuse hindamise kohustuse seadmine on vallavalitsuse kompetentse ületav ning tekitab tarbetu ressursikulu. Äriplaani hindab ennekõike finantsasutus projekti rahastamise etapis. Ettepanekuga ei arvestatud. 5.3. Tuulikute utiliseerimisega kaasnevate tingimuste seadmine valla poolt on ebavajalik. Tuulikud on tootmisvara, millel on väärtus (sealhulgas ka demonteeritud seadmetel) ning mis pankroti korral müüakse uuele omanikule. Ettepanekuga ei arvestatud.
---	--

Tootsi tuulepargis on vundamendid hiiglaslikud, lisan foto ajakirjandusest ja sinna on läinud üle 3700 koormatäie betooni (mul puuduvad andmed tonnides). Palun pöörake tähelepanu mastaapidele arvestades vundamendil tegutsevate inimeste suurst. Täpsed vundamendi mõõtmed mul puuduvad, kuid need tuleks välja uurida arendajatelt. Tegu on tohutu sekkumisega looduskeskkonda, mida ei tohiks teha kergekäeliselt ja lihtsalt loosungite ja hoogsa taastuvenergeetika turundusandmete alusel. Meenutan, et loosungeid ja plaanimajandust oli palju just nõukogude ajal ja kuhu see tegelikkuses viis? https://www.ehitusuudised.ee/uudised/2024/01/31/sopi-tootsis-on-ehitustood-joudnudtuulikute-paigaldamiseni • Foto: Enefit Green • Sopi-Tootsi tuulepargi vundamentide ehitus https://www.err.ee/1609240620/sopi-tootsi-tuulepargis-on-tuulikute-paigaldamiseksvajalikud-eeltood-tehtud „Tuulikute vundamentide rajamiseks on kulunud ligi 3700 autokoormatäit betooni. Tihe raskveokite liiklus on aga põhjustanud kohalikele ka muret ja rahulolematust. "Inimeste rahulik elu siin, Tootsis või mujal piirkonnas, kust need kallurid läbi on sõitnud, on häiritud. Inimesed ei julge liikuda tee ääres, kuna veoste arv on äärmiselt suur olnud. Teed lagunevad, teed on sopased, tolmuhihi all. Need on need probleemid, mis on esile kerkinud," selgitas Põhja-Pärnumaa vallavanem Madis Koit.“	
4) Nõuan kõigi võimalike keskkonnauuringute tegemist maksimaalses mahus, et kaitsta valla praeguste elanike ja ettevõtjate huve. Seoses elukondliku kinnisvara üürimisega on murekoht näiteks puhta põhjavee kättesaadavus. Teiseks on suureks riskiks uuringud, mis näitavad tuulikulabadest mikroplasti , sh BPA (Bisphenol A) eraldumist. Saarde ja Tootsi tuulepargis tuleb läbi viia pinnaseuuringud, kas pinnasesse on tekkinud mikroplasti ja muid keemilisi aineid ning teadlased peavad hindama sellega seonduvat ohtu põhjaveele.	4. Planeeringu ja KSH menetluse jooksul ei ole ükski protsessis osalenud asutus viidanud täiendavate uuringute vajadusele. KSHs on mõju hindamisel toetunud teaduskirjandusele. Tuulikulabadest eralduva mikroplasti tekkimist on käsitletud nt järgmises artiklis: Mishnaevsky, L., Jr., Tempelis, A., Belahurau, Y., & Frost-Jensen Johansen, N. (2024). <i>Microplastics emission from eroding wind turbine blades: Preliminary estimations of volume. Energies</i>, 17, 6260). Uuringuga leiti, et tuuliku labadest eraldub mikroplasti kogustes, mis on oluliselt väiksemad nt rehvide kulumisel tekkivatest kogused, kusjuures maismaa tuulikute puhul on kulumine väiksem võrreldes meretuuleparkidega: maismaal 30 kuni 540 g/a laba kohta, merel 80

	kuni 1000 g/a laba kohta. Tuulikulabade polüuretaan-kattes bisfenool A-d ei kasutata, mistõttu BPA eraldumine tavalistes tingimustes on ebatõenäoline. Tuulikutest pärineva mikroplasti jõudmine joogiveeks kasutatavatesse põhjaveekihtidesse on KSH hinnangul ebatõenäoline. Ettepanekuga ei arvestatud.
5) Kuna tuulikute eelvaliku alad jäävad metsapiirkondadesse, on kõrgendatud tuleoht metsadele. Meedias on kajastatud nii välismaal kui ka Eestis tuuleparkides aset leidnud tulekahjusid. https://www.ohhtuleht.ee/672585/video-virumaal-poles-maha-kolm-miljonit-eurot-maksnud-tuulegeneraator https://www.firetrace.com/wind-turbine-fire https://www.bbc.com/news/articles/c0rq4yqe4z4o Arendajatele tuleb planeeringus ette näha, et iga tuulepargi asukohta tuleb rajada piisava kogusega veereservuaarid. Need peaks olema kinnised mahutid, sest esiteks kui tuulepargi alla peaks toimuma reostus (õlileke vms) ja see satub lahtisesse veekogusse, on koheselt ohus kogu ümbruskonna põhjavesi ning teiseks ei tohiks vesi jääda, et tagada vee kättesaadavus ka talvel. Isegi kui tuuliku mahapõlemine on arendajale aktsepteeritav äririsk, on vesi vajalik ümberkaudse piirkonna (metsa) kustutamiseks. Lisaks on meedias tähelepanu juhitud selle, et tuulegeneraatori enda kustutamine on väga keeruline trafoõli tõttu. https://www.ohhtuleht.ee/786441/mis-saab-kui-tuulegeneraator-suttib-polema Seega põlev tuulegeneraator on õlilekke tõttu samuti väga suur keskkonnarisk põhjaveele (vt eelmine punkt). On vaja selgust, kuidas sellist keskkonnariski maandada nõrga kaitstusega põhjavee alal. Ainuüksi mingist juhendist ei ole siin abi nagu KSH programmis on pealiskaudselt viidatud. Päästeamet on seisukohal, vajalikud on ka statsionaarsed kustutussüsteemid tuulegeneraatorites.	5.5 Planeering on koostatud ja ehitusprojektid tuleb koostada vastavalt kehtivatele õigusaktidele, normidele ja nõuetele. Samuti on planeeringu seletuskirjas nõue, et tuulepargi valmimisel tuleb teha koostööd Päästeametiga ja koostada plaanid erinevate ohu- ja/või avariolukordade lahendamiseks. Päästeamet on kooskõlastanud planeeringu koos KSH-ga ilma täiendavaid märkusi tegemata. Ettepanekuga ei arvestatud.
6) Ühtlasi leian, et tuleb rakendada EL poolt vastu võetud ettevaatusprintsipi https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:I32042 11 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52000DC0001	Ettevaatusprintsipi rakendamine on oluline osa nii Euroopa Liidu keskkonnaõigusest kui ka vastutustundlikust planeerimisest. Tuuleenergeetika projektide puhul tähendab see, et enne rajamist tehakse põhjalik

Kuna tegu on uudse tehnoloogilise lahendusega, eriti kui kavatsetakse rajada lausa kuni 290 m tuulegeneraatoreid, siis on vajalikud enne rajamist põhjalikud uuringud ka tehnilise lahenduse ohutuse osas. Ettevaatuspõhimõtte on ametlikult sätestatud ELi aluslepingutes keskkonnakaitse osana (sh ohtlike kemikaalide, pestitsiidide ja saasteainete reguleerimisel). Ka mujal maailmas (Saksamaal, Soomes jne) inimesed kurdavad sarnaste terviseprobleemide üle nagu nüüd rahvas Saardes ja Tootsis. Ravimite korral tuleb tootjal tõendada toodete ohutust. Ka siin peaks hoopis arendajad tõendama tuuletööstuse tehnoloogia ohutust, mitte vastupidi. Inimeste kaebustesse ei tohi suhtuda kergekäeliselt ja üleolevalt.	keskkonnamõjude strateegiline hindamine – sh hinnatakse mõju inimeste tervisele, mürale ja varjutusele, samuti looduskeskonnale ja visuaalsele mõjule. Käesoleva planeeringuga planeeritavate tuulikute tehnoloogiline lahendus ei ole uudne, st 290 m kõrguseid tuuliku on tänaseks rajatud ka teistesse Euroopa Liidu riikidesse ja mujale maailmas. Ettepanekuga ei arvestatud.
12) Tuulegeneraatorite kõrguse osas tuleb igal juhul arvesse võtta kohalike elanike arvamust. Säilitamaks looduslikku keskkonda ja vaateid (st et tuulikud ei kõrguks metsa kohal ja muudaks seniseid vaateid), olen ka ise seisukohal, et maksimaalne kõrgus võiks tuulegeneraatoritel olla 50 m ja maksimaalne võimsus 1MW.	Kaasaegsed tuulikud on sageli kõrgemad ja võimsamad kui 50 m / 1 MW, mis tähendab, et nende efektiivsus on suurem ning sama elektri hulga tootmiseks on vaja rajada vähem tuuliku. Seega võib kõrgemate, kuid väiksema arvu tuulikute rajamine tegelikult vähendada nii maastikupilti kui ka keskkonda koormavat mõju.
6. TEADUSLIKUD UURINGUD, MILLEGA ARVESTADA EDASISES MENETLUSES a) https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2210670722006126 Uuring, kuidas infraheli levib ja mõju inimese kognitiivsetele võimetele Väljavõtted tõlkest (pöörduja rõhutused tumedaga): Kuuldav heli muutub kauguse suurenedes ühtlaselt vaiksemaks, kaotades energiat õhku ja takistustesse ning hajudes oma energiat, kui see laieneb suurematesse ruumidesse. See ei kehti infraheli kohta, mis võib teatud kaugustel valjemaks minna. Kuna see on tasapinnaline laine, mitte sfääriline laine, mis on keskendunud allikale, ei kannata see geomeetrilisi efekte, mis on seotud helilainete hajumisega ruumides, mille maht suureneb kauguse ruuduga. Seetõttu on heli rõhu taseme vähenemine kauguse ruudu pöördvõrdelise suurenemisega umbkaudne kuuldava heli puhul, kuid infraheli puhul see ei kehti. Infraheli omab väga pikki laineid, mis ei interakteeru väikeste objektidega, ja kaotab väga vähe energiat kauguse suurenedes. Näiteks 1 Hz heli on katseliselt mõõdetud, et see imendub 0,003 dB/100 km võrreldes 100 Hz heliga, mis imendub 30 dB/100 km (McComas jt, 2018). Etna vulkaani purse 2016. aastal on sageli toodud näiteks infraheli püsivusest suurte kauguste taha; seda tuvastati 1200 km kaugusel helirõhu tasemega, mis oli 20% selle väärtusest 5 km kaugusel (Bedard ja Georges, 2000; Marchetti jt, 2019). Infraheli käitumist on raske uurida, kuna enamus tavalisi mikrofone ei suuda tuvastada helisagedusi, mis jäävad alla umbes 20 Hz, mistõttu tuleb kasutada mikrobaaromeetreid (CCA, 2015). Infraheli ülekandmine suurte	Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale, sealhulgas madalsagedusliku müra ja infraheli võimaliku mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest, sh 2025. a Kliimaministeeriumi tuulikute mõju hindamise juhendist, milles on toodud ka põhjalikud selgitud müra ning infraheli võimaliku mõju kohta. Lisaks aruandes toodud hinnangutele ning viidatud uuringutele on täiendavalt võimalik müra- ning infraheli temaatikaga tutvuda Kliimaministeeriumi kodulehel avaldatud juhendmaterjali alusel (https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2025-03/Tuuleparkide%20keskkonnam%C3%B5ju%20hindamise%20juhend.pdf). KSH aruandes anti hinnang ka madalsagedusliku müra (mille puhul ei kasutata A-korrektsooni) ning infraheli võimaliku mõju osas, kuid kõige normilähedasem on

kauguste taha on hästi teada ja sellele on loodud globaalne monitooringusüsteem (IMS), mis koosneb 60 jaa-mast, kasutades mikrobaaromeetri ahelat plahvatuste tuvastamiseks ÜRO põhjaliku tuumakatse keelu lepingu (CTBT) raames (Bedard ja Georges, 2000; Sutherland ja Bass, 2004; Le Pichon, Blanc ja Hauchecorne, 2010). Teine probleem on see, et heli monitooringu seadmed kasutavad sageli "A-hindamisprotsessi", mis rõhutab sa-gedusi, millele inimkõrv on kõige tundlikum. See toob kaasa 1000 kuni 7000 Hz heli ülekaalu, 20 kuni 1000 Hz heli alahindamise ja kõigi helide, mis jäävad alla 20 Hz, täieliku filtreerimise. Sellest hoolimata kasutatakse A-hindamist endiselt keskkonnamüra mõõtmiseks ja see on alus infraheli olemasolu väidete tõrjumiseks (Boretti, Ordys ja Al Zubaidy, 2018). Tuulegeneraatorite infraheli on mõõdetud kuni 90 km kaugusele allikast ja plahvatuslik infraheli on mõõdetud kuni 2 000 km kaugusele (Keith, Daigle ja Stinson, 2018). Infrahelil on eriline võime tungida hoonetesse läbi seinte, uste ja aknaraamide või avatud aukude. Mõelge heli liikumisele läbi diafragma, nagu pörand, sein või akna pinna. Kokkuvõttes on infraheli käitumine hoonekeskkonnas väga erinev kuuldava heli käitumisest. See suudab levida tohutuid vahemaid, tungida struktuuridesse, suhelda hoonete komponentidega ja muuta oma energiat kuulda-vaks b) https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022460X16305612 tuulikute müra ja infra-heli levik c) https://www.researchgate.net/publication/352953916_Negative_effect_of_highlevel_inf-rasound_on_human_myocardial_contractility_Invitro_controlled_experiment Uuring, et infraheli mõju-tab südame tööd d) https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S016041202100043X#tblfn5 Infraheli ja unehäirete seos e) https://docs.wind-watch.org/Leading-Edge-erosion-and-pollution-from-wind-turbineblades_5_july_English.pdf Uuring tõdeb: An estimated annual emission of microplastics of approx. 62 kg per year per turbine. And 20 tur-bines more than 1.2 tonnes each year and 31 tonnes over 25 years. Tõlge: Hinnanguline aastane mikroplasti heitkogus on umbes 62 kg aastas turbiini kohta. Ja 20 turbiini üle 1,2 tonni aastas ja 31 tonni 25 aasta jooksul.	siiski just inimese kuulmistundlikkust arvestav A-korri-geeritud tase, mille alusel on teatud tuulikutele määra-tud ka öised tööaja piirangud. Ühtlasi on ka KSH aruandes välja toodud, et madalsage-duslik müra (sh infraheli) levib kaugemale (samuti levib efektiivsemalt siseruumidesse) kui kesk- ja kõrgsage-duslik heli. Samuti on aruandes välja toodud, et inten-siivne infraheli võib olla inimese tervisele ohtlik, kuid uuringud näitavad, et tuulikud ei põhjusta ohtlikul tase-mel infraheli teket. Seega ei esine KSH aruandes vas-tuolu viidatud uuringutele. Samas tuleb teadvustada, et ka normtasemele vastav mõju (nt müra) on elanike jaoks tajutav ehk norma-sume tagamine ei tähenda, et mõju puudub täielikult ning tuulikute töötamisega kaasnev müra ei ole kuuldav. Aruandes on ühtlasi välja toodud, et tuulikute töötami-sega kaasneb teatud määral ka infraheli, mis võib olla mõõteseadmetega tuvastatav mitme kilomeetri kaugu-sel. Samas jäävad infraheli tasemed oluliselt väikse-maks asjakohastest normtasemetest ning seda kinnita-vad ka 2024-2025 a. Eesti suurimates tuuleparkides (Saarde vallas Saarde tuulepargis ja Põhja-Pärnumaa vallas Sopi-Tootsi tuulepargis) teostatud mõõtmised. Planeerimisel tuleb tagada vastavus kehtivatele õigu-saktidele ning juhendmaterjalidele. Hetkel ei ole alust arvata, et riiklikud juhendmaterjalid ning kehtestatud normtasemed ei oleks asjakohased. Müra mõju hinda-miseks kasutatud meetodika ja normid on aktsepteeri-tud ka Eesti pädevate asutuste (nt Terviseamet, Kes-konnaamet) poolt. Mikroplasti koguste osas ei saa artiklit „Leading Edge erosion and pollution from wind turbine blades“ pi-
---	--

Seoses mikroplasti suure eraldumise riskiga tuleks Saarde ja Tootsi tuulepargis läbi viia pinnaseuuringud, kas pinnasesse on tekkinud mikroplasti ja muid keemilisi aineid ning teadlased peavad hindama sellega seonduvat ohtu põhjaveele. Tuulegeneraatorite kõrguse osas tuleb arvesse võtta kohalike elanike arvamust. Säilitamiseks looduslikku kesk-konda ja vaateid (st et tuulikud ei kõrguks metsa kohal ja muudaks seniseid vaateid), tuleks valla poolt piirata tuulikute kõrgust selliselt, et maksimaalne kõrgus võiks tuulegeneraatoritel olla 50 m ja maksimaalne võimsus 1-2 MW, et vähendada müra (sh infraheli riske).	dada usaldusväärseks teaduslikuks allikaks, kuna artik-lis puudub kirjeldus, millise meetodiga selline massikao hinnangud tuletati. Ettepanekuga ei arvestatud. Mikroplasti kohta vaata ka vastus p5.4 juures.
--	---

55. Eraisik Svetlana K.

Kirja nr ja kuupäev: 10.06.2025 nr 6-1/33-66

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Soovin esitada oma vastuväite kavandatava planeeringu suhtes. Minu kinnistu asub alla 3 km kaugusel kavandatavast tuulikualast ning pean projekti sobimatuks järgnevatel põhjustel: 1. Tuulikute müra ja vibratsioon võivad mõjutada minu ja minu pere tervist, põhjustades ebamugavust, unehäireid ja muid terviseprobleeme. 2. Kõrged tuulikud (kuni 300 meetrit) muudavad oluliselt piirkonna visuaalset ilmet ning häirivad rahulikku ja looduslähedast elukeskkonda, mida ma hindan väga. 3. Projekt võib kahjustada kohaliku looduse ja linnustiku elupaiku ning nende liikumisteid. Palun arvestada minu vastuväidet edasises menetluses ning kaaluda alternatiivseid lahendusi.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas müra, visuaalset mõju ja varjutamisega kaasnevaid häiringuid. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele.

56. Eraisik Ingrid A.

Kirja nr ja kuupäev: 10.06.2025 nr 6-1/33-68

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Olete juba kõik ära otsutanud ja siis saadate tagantjärele rahvale e-kirju. Minu arvanus on see, et Sonda külale on kavandatavad tuulikud ikka liiga lähedal(1 km ei ole piisav kaugus).Olen isiklikult väga tundlik igasugusele mürale ja vibratsioonile(öösiti häirib kaevanduse müra).Kahju et Lüganuse Vallas enam vaikust ja rahu nautida ei saa. Teete kõik et inimesed kannataksid ja minema läheks. Koosolekute toimumise info palun saata edaspidi elanike mailidele või siis postkastidesse. Tegite seda ilmselgelt liiga hilja.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas müra ja vibratsiooni võimalikk

	mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuu-ringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele.
--	---

57. Eraisik Paul K.

Kirja nr ja kuupäev: 10.06.2025 nr 6-1/33-69

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Olen igasuguste tuuleparkide vastu, nii nagu on selle vastu kogu eesti. Mul on kaks väikest last alla 5 aastased, ning endal on mul haige süda, seega ei soovi enda maa lähedusse ühtegi tuulikut mis tekitavad madalsagedus müra.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas madalsagedusliku müra võimalikku mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuu-ringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele.

58. Eraisik Aleksandra P.

Kirja nr ja kuupäev: 11.06.2025 nr 6-1/33-73

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
1. Проект уже утвердили.(на сколько я понимаю) Tõlge: 1. Projekt on juba kinnitatud (nii palju kui ma aru saan).	Selgitame, mis etapis on käesoleva eriplaneeringu ja KSH menetlus. Nimelt on eriplaneeringu planeeringulahenduse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne hetkel kooskõlastamise ja arvamuse avaldamise menetlusetapis. Laekunud seisukohtade kohaselt täiendatakse vajadusel planeeringudokumente. Seejärel viiakse läbi planeeringudokumentide avalik väljapanek ning toimuvad avalikud arutelud. Avalikul väljapanekul ja aruteludel laekunud seisukohtade alusel täiendatakse vajadusel planeeringudokumente.

	Täiendatud planeeringudokumentid esitatakse minist-rile heakskiitmiseks, misjärel suunatakse planeering Lü-ganuse Vallavolikogule kehtestamiseks. See tähendab, et projekt ei ole veel kinnitatud (kehtestatud).
2. Подписи уже поставили. Тогда что может измениться для меня или других жителей? Счета изменяться на электро или дорогу сделают около моего дома с разметками на парковке и т д? Это к примеру написано. Tõlge: 2. Allkirjad on juba pandud. Mis siis saab muutuda minu ja teiste elanike jaoks? Kas arved muutuvad elektri eest või tehakse minu maja juurde tee koos parkimiskohtade märgistusega jne? See oli toodud näitena.	Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuuli-kutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdselt. Maks-tava tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konk-reetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia ma-hust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastas on üle 250 m tuulikute puhul kuni 3 km kaugusel asuva elu-ruumi kohta 6-kordne alamtöötasu määr.

59. Eraisik Valetina K.

Kirja nr ja kuupäev: 12.06.2025 nr 6-1/33-77

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Meil oleme odava elektri poolt, kui see nii on. Ja 3 ka kodust on normaalne. Need turbiinud on kahjulikud, maja lähedal on lasteaed	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuuli-kutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdselt. Maks-tava tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konk-reetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia ma-hust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastas on üle 250 m tuulikute puhul kõigile elamu omanikele, kes on an-tud elamusse sisse kirjutatud ja asuvad kuni 3 km kau-gusel, 6-kordne alamtöötasu määr. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja ini-mesele, sealhulgas käsitleti müra võimalikku mõju.

	Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele.
--	--

60. Eraisik Irina P.

Kirja nr ja kuupäev: 13.06.2025 nr 6-1/33-86

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Mina, Irina P., elanik aadressil X Kiviõli, avaldan kategoorilist vastuseisu ettevõtete Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ kavandatavate tuuleparkide ehitamisele minu kodu ja Lüganuse valla asulate lähedusse. Pean seda projekti vastuvõetamatuks ohuks inimeste tervisele, keskkonnale ja piirkonna sotsiaal-majanduslikule heaolule.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.
### 1. Ohu inimese tervisele Rahvusvahelised uuringud (sh WHO ja Euroopa eksperdid) kinnitavad, et tuulikud: - Tekitavad infrakära (alla 20 Hz), põhjustades kroonilisi peavalusid, uneprobleeme, depressiooni ja südame-veresoonkonna haigusi. - Loodavad mürakeskkonda (kuni 45 dB isegi 1,5 km kaugusel), muutes elamise nende lähedal võimatuks. - Põhjustavad "varjutriibu efekti" (labade varjud), mis tekitab nägemisvähimust, stressi ja epilepsiahooge tundlikel inimestel. Küsimus: Miks võimud ignoreerivad neid riske, kui Soomes ja Rootsis on sellised projektid keelatud 10 km raadiuses elamupiirkondadest?	Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas müra ja varjutamise võimalikku mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest, sh 2025. a Kliiministeriumi tuulikute mõju hindamise juhendist, milles on toodud ka põhjalikud selgitused võimalike mõjude kohta. Samuti on juhendis välja toodud näited teiste riikide praktika kohta, kuid 10 km piirangut ei ole teadaolevalt Soome ja Rootsi praktikas üleriiklikult kehtestatud. Planeeringute raames tuleb eelkõige tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele. Hetkel ei ole alust arvata, et riiklikud juhendmaterjalid ning kehtestatud normtasemed ei oleks asjakohased. Mõju hindamiseks kasutatud meetodika ja normid on aktsepteeritud ka Eesti pädevate asutuste (nt Terviseamet, Keskkonnaamet) poolt.
### 2. Ida-Virumaa sihipärane hävitamine Just venekeelse piirkonna valimine 50 tööstusliku tuuliku jaoks (kõrgus 300 m = 90-korruseline maja!) tähendab: - Keskkonnamõju rassismi: Võimud ohustavad teadlikult Ida-Viru-	Tuuleenergeetika planeeringuid on algatatud üle Eesti ning väga mahukaid tuuleenergeetika projekte planeeritakse muuhulgas ka Pärnumaal ning Läänemaal. Eelnimetatud maakondadesse planeeritavad võimsused

maa elanikke, teades, et protestid surutakse keelebarjääri ja poliitilise diskrimineerimise tõttu maha. - Majanduslik saboteerimine: Tuulepargid hävitavad piirkonna turismiattraktiivsuse (müra, visuaalne reostus), põhjustavad kinnisvarahindade langust ja rahvastiku lahkumist. Küsimus: Miks sama projekte ei kaaluta näiteks Haapsalu või Saaremaa jaoks, kus elab eestlaste enamus?	ületavad mitmekordselt Ida-Virumaale planeeritavad võimsused. Rohkem infot Eestis arendusjärgus olevate tuuleenergeetika projektide osas leiab alljärgneval veebiaadressil: https://keskkonnaportaal.ee/et/tuuleenergeetika-voimsus-eestis
### 3. Korruptsioonikomponent - Ettevõtted Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ saavad miljoneid eurotoetusi Lüganuse elanike tervise arvel. - "Avalikud arutelud" on fiktsioon: otsused on juba käigukägarates vastu võetud, 30-päevane protestide esitamise tähtaeg rikub EL direktiivi 2001/42/EÜ avaliku osaluse kohta. 2 - Tuulepargid rikuvad EL direktiivi 2018/2001, mis nõuab kohalike kogukondade arvamuse arvestamist.	Juhime tähelepanu, et käesoleva eriplaneeringu lähte- seisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm on läbinud avalikustamised 26.08- 24.09.2024 ja täiendavalt 13.01-11.02.2025 ning avaliku arutelud 29.10.2024 ja 25.02.2025. Eelnimetatud ajaraamides on võimalus olnud kohalikel elanikel ning teistel huvitatud osapooltel arvamust avaldada ning kü- simusi esitada. Samuti on puudutatud isikutel võimalus hetkel avaldada arvamust kooskõlastamise ja arvamuse avaldamise menetlusetapis. Lisaks leiab eeldavalt sügi- sel aset asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegi- lise hindamise (KSH) aruande avalik väljapanek ning avalikud arutelud.
### Nõuded: 1. Tühistada koheselt otsus nr 181 alates 25.04.2024. 2. Läbi viia sõltumatu ekspertiis rahvusvaheliste ekspertidega (ilma "roheline" energialobi sidemeteta). 3. Viia tuulepargid asustamata aladele (nt merealadele või Lääne-Eestisse).	Ei arvestatud. Selgitame, et planeeringuprotsessi käigus analüüsiti tuulikute rajamise võimalikkust Lüganuse valda ja töötati välja lahendus, mis vastaks kehtivatele normidele ning millega kaasnevaid negatiivseid mõju- sid oleks võimalik leevendada. Lüganuse vallale ei ole antud volitusi kogu Eesti energeetikaküsimuste lahenda- miseks, sh meretuuleparkide kavandamiseks. Antud eriplaneeringulahenduse osas tehakse kaalutlusotsu- sed tuginedes nii eriplaneeringu dokumentides toodud teabele kui muudes asjassepuutuvates dokumentides toodud infole, eelkõige aga tuginedes Eesti Vabariigi seadustele.
Kui mu nõudeid eiratakse, olen sunnitud pöörduma: - Euroopa Inimõiguste Kohtu (konventsiooni artiklid 2 ja 8 – õigus elule ja eraelule); - OBSE (Ida-Virumaa elanikkonna diskrimineerimine); - Eesti ja EL meedia (korruptsiooniskeemi paljastamine).	Teadmiseks võetud.

61. Eraisik Heidi R-K.

Kirja nr ja kuupäev: 15.06.2025 nr 6-1/33-93

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
X1 ja X2 kinnistud on plaanitava tuulikupargi rajamisega nõus antud kohta, kui nendele kinnistute omanikele kes jäävad mõjuala sisse tehakse odavamad elektri hinnad ja need jäävad sellisele tasemele vähemalt seni kuni tuulikupark on töös. Kindlasti peavad kinnistute omanikud saama iga aastast hüvitist, sest tuulikud teevad häält ja võivad tekitada kahju keskkonnale, kuna Kiiveri kinnistul asub väike mesila 8 perega ning korjemaa jääb tuulikute piirkonda ning suured labad ja müra mis sellega kaasneb, häirib ja hävitab mesilasi, mesilaspered on kallid ja tuulikute tõttu nendest kindlasti loobuda ja ilma jääda ei soovi, seega kompensatsioonid peavad olema, et saaks kahjud korvata.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuulikutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdselt. Maksitava tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konkreetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia mahust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastast on üle 250 m tuulikute puhul kuni 3 km kaugusel asuva eluruumi kohta 6-kordne alamtöötasu määr.
Peale selle ei ole kindel kuidas mõjutavad tuulikud põhjavett, kui vesi peaks sellest mõjutada saama, siis sellega peaks tegelema tuulikute firma(d), et inimestel on kindlus, et nad ei jää sellega üksi. Usume, et kui on määratud kompensatsioonid, soodsam elekter, vee olemasolu ja et majad jäävad püsti ning ei saa kahjustada, siis inimesed on nõus plaanitavate parkidega.	Keskkonnamõjude hindamise tulemusena järeldati, et tuulepargi rajamisel ei ole ette näha ebasoodsat mõju puurkaevude veekvaliteedile (tuulikute vundamentide rajamiseks ei ole teadaolevalt vajalik põhjaveetaseme alandamine). Veeseaduse § 88 kohaselt korraldab puhta joogivee kättesaadavuse oma territooriumil KOV. Vajadusel saab KOV ehitusloa andmisel määrata tingimuse, et kui on selge ja tõendatud, et piirkonna kaevude veekvaliteet on halvenenud just tuulepargi rajamise tõttu, siis lasub hüvitamise (nt uue kaevu rajamine) kohustus tuulepargi arendajal.

62. Eraisik Kevin P.

Kirja nr ja kuupäev: 15.06.2025 nr 6-1/33-94

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
---------------	-----------------------------------

Olen X talu pärija ning minu kinnistu jääb kuni 3 km kaugusele kavandatavast tuulepargist. Soovin siinkohal esitada oma arvamuse ning teha järgmised ettepanekud seoses Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ poolt kavandatava KOV eriplaneeringu eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruandega:	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.
1. Mõra ja infraheli mõju Palun esitada minu kinnistu asukohas eeldatavad müratasemed (päevane ja öine), samuti modelleeritud infraheli leviku hinnangud. Soovin selget kinnitust, et müratase ei ületa Eesti Vabariigis kehtivaid piirväärtusi ning et müra mõju arvestatakse planeeringu edasises koostamises.	Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas käsitleti müra ja infraheli võimalikku mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele. Vastavalt KSH raames teostatud müra leviku modelleerimisel jääb Paavo kinnistu (maatulundusmaa) 34...38 dB mürataseme vahemikku, sh eluhoone juures on arvutuslik müratase vahemikus 34...35 dB. Kuna tuulikute töötamisega kaasneva müra arvutamisel eeldati täisvõimsusega töötamist ööpäevaringselt, siis kirjeldavad toodud mürataseme väärtused võimalikku müraolukorda nii päeval kui ka öösel. Infraheli osas detailseid arvutusi ei teostatud, kuna juhendmaterjalide (nt Kliimaministeeriumi 2025. a tuulikute mõju hindamise juhend) põhjal on infraheli võimalik mõju tagasihoidlik ning määravaks saab kuuldavas spektris esineva müra mõju, mille osas on KSH raames teostatud ka modelleerimised. Hetkel ei ole alust arvata, et riiklikud juhendmaterjalid ning kehtestatud normtasemed ei oleks asjakohased. Müra (sh infraheli) mõju hindamiseks kasutatud meetodika ja normid on aktsepteeritud ka Eesti pädevate asutuste (nt Terviseamet, Keskkonnaamet) poolt. Müraolukorda täpsustatakse ehitusloa menetluse raames. Samuti on planeeringus välja toodud ka hilisema seire ehk müratasemete nõutele vastavuse kontrolli tingimus.

2. Visuaalne mõju ja maastik Tuulikute kõrgus (kuni 300 m) võib oluliselt mõjutada vaateid ja maastikku. Palun edastada visualiseeringud minu kinnistult nähtavuse osas, sh võimalusel koos hinnanguga nähtavuse ulatusele aasta erinevatel aegadel (lehtedega vs lehtedeta aeg).	KSH raames on hinnatud visuaalset mõju erinevatest küladest ja vaatesuundadest, sh koostati visualiseeringud ka Paavo kinnistuga piirnevast Liimala külast (aruande Lisa 11. „Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide mõju Lüganuse valla väärtuslikele maastikele“, vaatekoht 8). On tõsi, et erinevatel aastaegadel on nähtavus erinev, kuid KSH raames valiti visualiseeringute koostamiseks erinevatele küladele iseloomulikud piirkonnad, kust avanevad just avatud vaated. Lokaalselt (olenevalt konkreetse kinnistu iseloomust, sh haljastusest) võivad seega tuulikud olla ka vähem nähtavad ja vaates vähem domineerivad.
3. Kinnisvara väärtus Soovin teada, kas Lüganuse vald või arendajad kaaluvad kompensatsioonimeetmeid kinnisvaraomanikele, kelle vara väärtus võib tuulikute rajamise tõttu langeda.	Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuulikutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdselt. Maksitava tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konkreetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia mahust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastast on üle 250 m tuulikute puhul kuni 3 km kaugusel asuva eluruumi kohta 6-kordne alamtöötasu määr. Täiendava meetmena pakub Enery Estonia OÜ kodumajapidamistele, mis asuvad alade 1, 2a ja 2b lähimast tuulikust kuni 1,5 km kaugusel, kuni 10 000 kWh/aastas tasuta elektrit tuulepargi tööperioodi ajal.
4. Loodus- ja elukeskkond Palun kinnitada, et edasiste uuringute käigus hinnatakse põhjalikult mõju lindudele, nahkhiirtele, kohalikule loodusele ja ökoloogiale ning välistatakse planeeringualade sattumine olulistele rändeteedele või kaitsealadele.	Käesoleva eriplaneeringu raames on loodusuuringud juba läbi viidud, mis on olnud aluseks mõju hindamisel looduskeskkonnale, sh lindudele, nahkhiirtele jt. Eelnimetatud mõjupeatükid on leitavad Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõus ptk 3.2. Mõju looduskeskkonnale.
5. Kaasamine ja teavitamine	Teadmiseks võetud.

Soovin olla menetlusse kaasatud ka edaspidi ja palun mulle edastada teavitused tulevastest avalikest aruteludest, otsustest ja uuringute tulemustest.

Kirja nr ja kuupäev: 17.06.2025 nr 6-1/33-113

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Tutvusin analüüsiga. Olen kategooriliselt vastu!	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

63. Eraisik Henri P.

Kirja nr ja kuupäev: 15.06.2025 nr 6-1/33-95

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
1. Ekslikud kuupäevad arvamuste esitamiseks - algses kirjas on, et arvamuste esitamise tähtaeg on 10.07.2025. Valla kodulehel on tähtaeg juba 16.juuni. Põhjusel, et kuupäevad on ekslikud, siis teen ettepaneku teil arvamuste esitamise kohta uus kiri saata õige kuupäevaga ja anda 30 päeva tutvumiseks. Väär info kuupäevade osas tekitab segadust ei jää inimestele piisavalt dokumentidega ning tutvumiseks mõjudega tutvumiseks.	Täname Teid arvamuse esitamise tähtajaga tekkinud segadusele tähelepanu juhtimast. Selgitame, et maaomanike poolt materjalidele arvamuse esitamise tähtaeg on 10.07.2025. Täpsustav lause lisati ka Lüganuse valla kodulehele: https://www.lyganuse.ee/evecon-ou-ja-enery-estonia-ou-tuulepargid .
2. 50 tuulikut on metsik arv!!! ja selle mõju nii keskkonnale kui ka inimeste tervisele ei ole piisavalt uuritud ega lahti kirjutatud - KOV peaks tuulepargi mõjud väga rangelt järgi uurima, et tuulepark ei hakkaks kiirendama inimeste väljarännet vallast ning äritegevuse hääbumist antud piirkonnas. 3. Üldiselt tuleb järjest rohkem teaduslikku infot, et tuuleenergia ei tasu end ära, on ebastabiilne ja läheduses elavatele inimeste tervisele kahjulik. Seni kuni pole uuringuid tuulepargi mõjude kohta inimeste tervisele ja kohalikule äritegevusele ning pole nende tulemuste analüüsi kohalikele avaldatud, siis olen antud tuulepargi rajamise vastu.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele.

64. Eraisik Annika E.

Kirja nr ja kuupäev: 15.06.2025 nr 6-1/33-97

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
---------------	-----------------------------------

1. Vastavalt Kliimaministeeriumi kirjale nr 7-15/24/2345-2-10 ei soovi Kliimaministeerium olla kaasatud käesoleva KOV EP protsessi. Miks? Miks ei soovi nii tähtis juhtivministeerium Kliimaministeerium olla kaasatus kohalike inimeste kodused ja loodust muutva ja hävitava protsessi juures? Kliimaministeeriumi esindaja peab olema alati kohal, palun teha vastav märge.	Täname arvamuse eest! Antud küsimuse osas palume pöörduda Kliimaministeeriumi poole.
2. Alljärgnevaid organisatsioone ja asutusi teavitatakse e-kirjaga protsessist. Miks on nii tähtsad organisatsioonid kaasatud vaid e-kirjaga? Et kui külahhvaga tuleb koosolek, siis saadetakse kiri ainult? Ümber maja vuhiseb 147 300m tuulikut ja mina saan nende asutustega suhelda kirja teel? Ei sobi see mulle, palun lisada need organisatsioonid koosolekutele inimeksemplaris osalema. Palun kaasata need ametid ja ametkonnad ja ka külaseltsid protsessi esindajatega. KSHs on nimetatud järgmisi: Iseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus Riigimetsa Majandamise Keskus Naaberomavalitsused: Viru-Nigula vald, Vinni vald, Kohtla-Järve linn, Alutaguse vald, Toila vald Tehnovõrkude ja - rajatiste valdajad: Elektrilevi OÜ, Elering AS Telia Eesti AS, Elisa Eesti AS, Tele2 Eesti AS Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon (ETA) Eesti Taastuvenergia Koda Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) Eestimaa Looduse Fond Eesti Ornitoloogiaühing Lügane valla külaseltsid	Avaliku arutelu teavituskirjad on edastatud ka kõikidele koostöö tegijatele ja kaastavatele osapooltele.
3. Varja Windfarm OÜ VKG Wind OÜ Alexela rePower OÜ TMV Green OÜ Enefit Green AS Enery Estonia OÜ Evecon OÜ Irbeni OÜ Kiviõli Keemiatööstuse OÜ Sustainable Investments OÜ Tartu Hoiulaenuühistu Kus nende pargid asuvad? Kas on vallal ühtset kaarti kuhu on kantud kõik planeeringud? Kui ei ole, siis palun kodulehele üles panna.	Antud nimekiri puudutab piirkonnas tuuleparki omavaid kui ka planeerivaid ettevõtteid. Kõik Lügane vallas leitavad tuuleparkide planeeringute planeeringualad on leitavad Lügane valla geoportaalist: https://experience.arcgis.com/experience/c5a7dbb2c84858bd19b35888423f13/?draft=true&org=kivioliiv&org=kivioliiv
4. 15.06.2025 ajakirjandust ja teadlaste sõnavõtte jälgides on Eesti riigi ja maakondade planeeringud jäänud ajale jalgu. See tuuleparkide planeering viitab nendele vananenud planeeringute põhimõtetele. Soovitan Lügane Vallavalitsusel järgida ühiuskonnas ja rahva hulgas toimuvaid protsesse, vallavalitsuse ülesanne ka põhiseaduse kohaselt on oma vallaelanike eest seismine, mitte arendajate huvide eest seismine. See tuuleparkide rägastik on ilmne näide omavalitsuse valedel teel olemisest, pöörake tagasi, sügisel on valimised kah	Teadmiseks võetud.
5. Kus Lügane vallavalitsuse arvates inimesed elama hakkavad? Või kus üleüldse inimesed Eestis ellu jäävad? Tuulepargid. Uus maantee trass. Kaitsetööstuspark. Biotoodete tootmiskompleks. Aseri fosforiidikaevandus jne ... Allpool valik KSH kaartidest.	Käesolev eriplaneering ei reguleeri Eesti eluasemefondi paiknemist.

• Koostatav riigitee 1 Haljala ja Kukruse vahelise teelõigu 2+2 ristlõikega maantee riigi eriplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine • Koostatav kaitsetööstuspargi riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamine • Koostatavad Varja tuulikupargi planeeringualade nr 1-3 detailplaneeringud ja keskkonnamõju strateegilise hindamine • VKG AS biotoodete tootmiskompleksi Eriplaneering.	
6. Koostatavad Varja tuulikupargi planeeringualade nr 1-3 detailplaneeringud ja keskkonnamõju strateegilise hindamine. Mitu Varja küla Ida-Virumaal on, et neid tuuleparke 3 erinevat on? Kaart näitab, et ainult üks ja pargid „Varja 1“, „Varja2“, „Varja3“ on teineteisest ja Varja külast väga kaugel ja külade on ju seal teiste nimedega. Mis toimub?	Varja tuulikupargi detailplaneeringute koostamisest huvitatud isikuks on Varja Windfarm OÜ. Täpsem info antud detailplaneeringute kohta on leitav: https://www.lyganuse.ee/varja-tuulikupark-alad-1-2-3
7. Mis asi on VKG tööstusjäätmete prügila? Mida seal ladustama hakatakse? Kõrgus sellel prügilal on kõrgust 175 ja mahtu ja kõrgust suurendatakse 250 m peale. Mis asi see on? Kas see tuulikute labade ringlemist segama ei hakka?	VKG tööstusjäätmete prügila eriplaneeringut puudutav info on leitav: https://www.lyganuse.ee/vkg-toostusjaatmete-prugila
8. „Purtse teemaplaneering“. Ja X talu (noolega). Mis teema on?	Purtse teemaplaneering kaotas kehtivuse uue Lüganuse valla üldplaneeringu kehtestamisega.
9. Mida te siis PÄRISELT planeerite? Kas fosforiidimaardlaid või tuulikuid? Turismi? Sadamat? Tuubi Soome? Enery Estonia OÜ kodulehel on „Kõrkküla vaateplatvorm“. Mille vaatamiseks? Kas see mitte ei ole meie energiapuudusele kadunud ühenduskaabli maale tuleku koht? EstLink 2 kadunud asukoht? 2021 Eesti Geoloogiateenistuse uurimustöö „Maardlate ja maavarade perspektiiv- ning levialade taastuvenergeetika taristu rajamise analüüs. Kirde- ja Kesk-Eesti“ käsitletud tuulepargi alade suhtes“	Planeeringu eesmärgiks on leida tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu püstitamiseks sobivad asukohad Lüganuse vallas. Põhjalikum informatsioon on leitav keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu sissejuhatuses lk 7.
10. Millal te Lüganuse valla kontoris Kiviõlis ehk vallamajas PÄRISELT kõigi elusolendite ehk siis inimeste, lindude-loomade eest seisma hakkate?	Omavalitsus korraldab seadusjärgset sotsiaalabi ja -teenuseid, vanurite hoolekannet, noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, ruumilist planeerimist, valla- või linnasisest ühistransporti ning valla teede ja linnatänavate korrashoidu. Ruumilise planeerimise protsessis, milleks antud planeering praegu ka on, teeb Lüganuse Vallavalitsus koostööd valdkonnas tegelevate ametite ja teenustega. Samuti on algusest peale protsessi kaasatud mitmed organisatsioonid, kelle peamiseks missiooniks on keskkonna- ja looduse kaitse tagamine avalikes huvides.

11. Üle X talu Lüganuse vallas Purtse-Matka külas toimub igal kevadel ja sügisel piiriülene ehk rahvusvaheline lindude rändekoridor, mis läbib tuulikute alla planeeritud KÕIKi tuuleparkide planeeringualasid (vt arendajate nimekirja eespool). Lõuna-Euroopast ja Aafrokast diagonaalselt läbi ja üle Eesti ja Soome lahe Siberisse. Kas ornitoloogid ei ole seda märganud? Kas must-toonekurg on röövlind või ikka meie riigi kõige kaitstum linnuliik? Kas ikka tuulikutiiva otsa värvimine mustaks aitab? KSH on ebausutav ja tundub, et võltsitud andmetega.	KSH protsessi raames on kõikidel käesoleva eriplaneeringu aladel viidud läbi linnustiku uuringud, kus käsitletakse kõiki kaitsekorralduslikult olulisi liike. Kõnealuse piirkonna linnustiku uuringud on koostanud MTÜ Eesti Ornitoloogiaühing. Uuringute raames toimus ka suurte raopesade (sh must-toonekure pesad) otsimine ja käsitleti lindude rändega seonduvat. Must-toonekurge linnustiku uuringute tulemusel planeeringualal ei ole ning tuulearendusel ei ole olulist ebasoodsat mõju lindude rändele. Uuringute tulemused kajastuvad KSH aruandes. Nii käesoleva KSH raames koostatud linnustiku uuringutes kui ka KSH aruande linnustiku peatükis on viidatud teaduslikule uuringu, mille kohaselt võib tuulikulaba (osaline) värvimine mustaks vähendada linnuliikide hukkumissagedust u 70%.
12. X talu Purtse-matkas on tuulikust piisaval kaugusel, et omanikule kompenseerida tuulikutaluvus. Xi talu teie kaartidel mõjutatud isikuna märgitud ei ole. Lambert 1997	Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuulikutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdselt. Makstava tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konkreetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia mahust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastas on üle 250 m tuulikute puhul kuni 3 km kaugusel asuva eluruumi kohta 6-kordne alamtöötasu määr. Täiendava meetmena pakub Enery Estonia OÜ kodumajapidamistele, mis asuvad alade 1, 2a ja 2b lähimast tuulikust kuni 1,5 km kaugusel, kuni 10 000 kWh/aastas tasuta elektrit tuulepargi tööperioodi ajal.
Ja ühtlasi annan teada, et Lüganuse valla Purtse-Matka X talu omanik Annika E. on vägagi elus ja kuuldused minu surmast ei vasta tõele. Samuti ei ole vajadust teil kinnistu suhtes järgida 1997 aasta juhust: „Väljasõit“, ma ei välju. Kõik edaspidised kirjad, teated ja kompensatsioonid palun saata kahel kahes eksemplaris kahele aadressidele:	Teadmiseks võetud. Meie hinnangul on menetluslikult ebamõistlik edastada edaspidised teated kahes eksemplaris kahele aadressile ning palume valida ühe teadete edastamise viisi.

65. Eraisik Raul O.

Kirja nr ja kuupäev: 15.06.2025 nr 6-1/33-98

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Seoses Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide eriplaneeringuga. Vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusega nr.97 23.03.2022.aastast Haljala-Kukuruse 2+2 ristlõikega maantee trassikoridori valiku arutelude jätkumisega, mina ei koostöölasta Lüganuse Vallavalitsuse poolt algatatud eriplaneeringus (Lüganuse Vallavolikogu 25.04.2024 otsus nr 181) määratud tuulikute asukohtasid. Kuni pole kindlaks tehtud Haljala-Kukuruse 2+2 trassi koridori lõplik asukoht, palun peatada Lüganuse Vallavolikogu 25.04.2024 otsusega nr 181 algatatud menetlus.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Ettepanekuga ei arvestatud. Haljala-Kukuruse 2+2 ristlõikega maantee trassikoridori riigi eriplaneering ei ole välistav käesoleva tuuleparkide eriplaneeringu osas.

66. Eraisik Lidia K.

Kirja nr ja kuupäev: 16.06.2025 nr 6-1/33-110

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Mina, Lidia K. olen tuulepargi rajamise vastu.Niigi kaevandatakse siin elumajade kõrval,vesi kaevudest läunud,nüüd veel tuulepark,see liiast.Esiteks liiga lähedal külale ja teiseks vibratsioon.Ei soovi!	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas käsitleti müra ja vibratsiooni võimalikku mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele.

67. Eraisik Juta S.

Kirja nr ja kuupäev: 16.06.2025 nr 6-1/33-108

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
olen täielikult tuulepargi rajamise vastu. On leitud, et inimestel võib olla rohkem stressi ja unehäireid kui tuulegeneraatori müra ületab öösi 40 detsibelli ja see omakorda suurendab südame-veresoonkonna ja metaboolsete haiguste riski.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas käsitleti müra võimalikku mõju.

	Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Müra osas lähtuti planeeringulahenduse väljatöötamisel just rangeimast elamutele kehtivast normist ehk öisest sihtväärtusest 40 dB. Planeeringute koostamise ja elluviimise raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele.
--	--

68. Erasisik Julia B.

Kirja nr ja kuupäev: 16.06.2025 nr 6-1/33-114

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Minu arvamus on, et olen selle vastu, sest tuuleelektrijaamad kahjustavad keskkonda.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas käsitleti müra ja vibratsiooni võimalikku mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele.

69. Erasisik Vladimir R.

Kirja nr ja kuupäev: 18.06.2025 nr 6-1/33-116

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
1. Mul on kinnisvara ühistus X ja kui ma Errale helistan, siis see tihtipeale läbi ei lähe. Ilmselt segavad tuulegeneraatorid, aga kõned Kiviylile on normaalsed. Püüdsin internetiühendust luua, aga signaal ei lähe läbi. Sooviksin vastust saada - kas probleemide kõrvaldamiseks on võimalik paigaldada sidetorn ja internet?	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Käesoleva eriplaneeringuga kavandatavate tuulikupositsioonide planeerimisel on koostööd tehtud sidetornide operaatoritega ja nende poolse infoga arvestatud. Käesoleva eriplaneeringu koostamise eesmärgiks

Kui tuul puhub meie suunas, on kuulda generaatorite tööd. Seda ei saa enam parandada, aga kas eba-mugavuste eest on võimalik hüvitist saada? Lugupidamisega. Palun vastake. <i>Здравствуйте! прочитал ваше письмо и появилось 2 вопроса. 1.у меня недвижимость в кооперативе X и когда произвожу звонок в сторону эрра то он частенько не проходит . видимо мешают ветрогенераторы а в кивыли звонки нормальные. 2. пробовал подключить интернет но сигнал не проходит. 3. хотелось получить ответ -имеется ли возможность установки вышки связи и интернета для устранения проблем? когда ветер в нашу сторону слышна работа генераторов . этоуже не исправь но возможна ли компенсация за неудобства?</i>	ei ole kavandatud tuulikuparkidega mitteseotud side-varustuse planeerimine. Nimetatud murega palume pöörduda sideteenuste operaatorite poole. Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuulikutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdselt. Maks-tava tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konk-reetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia ma-hust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastas on üle 250 m tuulikute puhul kuni 3 km kaugusel asuva eluruumi kohta 6-kordne alamtöötasu määr. Täiendava meetmena pakub Enery Estonia OÜ kodu-majapidamistele, mis asuvad alade 1, 2a ja 2b lähimast tuulikust kuni 1,5 km kaugusel, kuni 10 000 kWh/aastas tasuta elektrit tuulepargi tööperioodi ajal.
---	--

70. Eraisik Taivi O.

Kirja nr ja kuupäev: 19.06.2025 nr 6-1/33-118

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Oman kinnistut aadressil X, Sonda, Lüganuse vald. Mul on mõned küsimused seoses tuulikutega. 1) kui lähedale minu kinnistule jääb kõige lähem tuulik? Kirjas on välja toodud, et kuni 3 km. Kas see jääb 1,5 km või 0,5 km kaugusele?	Lähim tuulik paikneb viidatud kinnistust ca 1,6 km kau-gusel. Julgustame kasutama eriplaneeringu lahendust kajastavat kaardirakendust (https://dge.ee/maps/Enery-Evecon-KOV-EP/)t, kus on võimalik aadressiotsinguga leida vahemaa tuuliku ja soovitud katastriüksuse vahel.
2) kas seoses tuulikutega võib tekkida vajadus transpordimaale, mis jääb minu kinnistu lähedale?	Hetkel käesolev planeeringulahendus seda ette ei näe.

3) kas on teada, kui suur tuleb müra või kas tuleb päikesevarjutust, kui labad liiguvad?	Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas käsitleti müra ja varjutamise võimalikku mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele. Vastavalt KSH aruandele ei ole Sonda aleviku territooriumil ette näha ülenormatiivse müra ja varjutamise esinemist.
4) kas on tulemas võimalikke (ehitus)piiranguid kinnistutele, mis jäävad piirkonda?	Planeeringuga saab tingimusi (sh piiranguid) kehtestada vaid planeeringualale st planeeringuala piirist väljapoole piiranguid kehtestada ei saa. Perspektiivis on vajalik müratundlike ehitiste kavandamisel arvestada töötava tuulepargiga.
5) milline võib olla kinnisvara väärtuse langus, kui arvestada, et piirkonnas juba on kaevandus ja on algatatud ka riigiplaneering tuumajaamale asukoha leidmiseks? 25.02. kell 14 toimunud koosolekul ei saanud osaleda, kuna olin tööl. Kas ka nende koosolekute materjalid on kättesaadavad?	Keskkonnamõjude strateegilise hindamise aruandes on hinnatud varale avalduvat mõju mitmesuunaliseks (hääringust tulenevalt negatiivne, talumistasust tulenevalt osaliselt ka positiivne). Täpsemalt saab keskkonnamõjude strateegilise hindamise aruandes peatükiga tutvuda ptk 3.1.7.
Ja lisaks üks tähelepanek. Uuringu koostaja on välja toonud, et "Sonda raudtee kõrval on mitmeid lagunevaid ja silma riivavaid tööstushooneid". Arvan, et see lause ei puutu üldse tuulikute teemasse, samas on need hooned tõesti koledad, kuid leian, et siin on omavalitsusel tegemata töö, et ei ole survestatud kinnistu omanikku hoone lammutamiseks või kordategemiseks.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

71. Eraisikud Ene U., Argo P. ja Merle M.

Kirja nr ja kuupäev: 19.06.2025 nr 6-1/33-117

Arvamuse sisu

Lüganuse vallavalitsuse seisukoht

1. Palun lisada 3D visualiseering elamute alalt 3 km kauguselt tuulepargile H300 m tuulikud vs H6 m eramajad. Pimedas punaselt vilkuv tipuosa on valgusreostus ja varjutamise võimalikkus päeval ajal.	KSH aruandes on hinnatud visuaalset mõju ning koostatud visualiseeringud erinevatest piirkondadest ja erinevate vaatesuundadega.
2. „Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmis“ p.3.2.4. Varjutamine Tuulikute töötamisega kaasnev varjutamine võib tuulikupargi lähiümbruses olla olulise mõjuga, mistõttu tuleb planeerimise ning I etapi KSH raames läbi viia varjutamise mõju hindamine, koostades selleks varjutamise kaardid ning varjutamise kalendrid. Kas on tehtud varjutamise mõju hindamine?	Varjutamise mõju hindamine on leitav keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruandes ptk 3.1.4.
3. „Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmis“ p.3.2.7. Infrastruktuur, teedevõrk, mobiilside Selle praktika näitab, et tuulikud võivad põhjustada probleeme mobiilside kvaliteedis – tekitades nn surunud tsoone. Seetõttu on oluline leida tuulikute paigutuse planeerimisel koostöös võrguoperaatorite ja arendajatega sobiv mõjude leevendamise meetod – eelistatult ennetav, kuid vajalikud võivad olla ka asjakohased järeltegevused. Mõju olulisus on ebaselge, mistõttu on I etapi KSH-s vajalik mõjuhindamise läbiviimine ja eksperthinnangu koostamine. Millised saavad olema erinevate mobiilsidefirmade (Telia, Elisa, Tele 2) töö (mobiilside, koduinternet ja TV-teenused) mõjualas. Kas see eksperthinnang on tehtud, see peaks olema ennetav, mitte tehtud peale tuulikute valmimist.	Mobiilsidefirmadega on KSH ja planeeringu koostamisel koostööd tehtud. Kirjavahetus on toimunud Elisa, Tele 2, Telia ja AS-ga Connecto Eesti. Koostöö tulemusena sidemastide omanikud olemasolevate ja planeeritavate tuulikute suhtes ettekirjutusi ega piiranguid ette ei näinud. Kui pärast tuulepargi rajamist esinevad tuulikute mõju tõttu sidekvaliteedi probleemid, siis tuleb sobivad tehnilised lahendused välja selgitada iga konkreetse juhtumi puhul eraldi. Selliselt on teema käsitletud ka KSH aruande ptk-s 3.1.8. Mobiilsidefirmade vastuskirjad on leitavad planeeringu lisade kaustas.
4. „Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmis“ p.3.2.2. Müras Tuuleparkidest (ja üksikutuulikute) lähtuva müra mõju hindamisel ja tuulikutele sobiva asukoha määramisel lähtutaksegi praktikas reeglina kõige rangemast tundlike hoonete (eluhooned) nõudest ehk tööstusmüra öisest sihtväärtusest (II kategooria elamute puhul 40 dB). See tagab ööpäevaringselt naaberladel head akustilised tingimused. Maaomanikuga kokkuleppel võib olemasolevatel elamualadel lähtuda samas ka öisest piirväärtusest (45 dB), mis tagab rahuldavad tingimused. Piirväärtuse (45 dB) ületamist kaasa toovaid planeeringulahendusi ei ole üldjuhul soovitatav kavandada ka kokkuleppel müratundliku hoone omanikuga, kuna vastav lähene-mine võib ala kasutusele kaasa tuua täiendavaid piiranguid. Samuti ei ole nii välistatud ebasoodne mõju inimese tervisele. Täpne mõjuala ulatus sõltub konkreetsest tuulikute arvust ning paigutusest. Planeeringualade läheduses paiknevate elamualadele võimalikku avalduvat mõju hinnatakse edasise eriplaneeringu menetluse käigus.	Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas käsitleti müra võimalikku mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Müra osas lähtuti planeeringulahenduse väljatöötamisel keskkonnaministri 16.12.2016 määruses nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ toodud rangemast elamutele (II kategooria müratundlik ala) kehtivast normist ehk öisest tööstusmüra sihtväärtusest 40 dB (välisõhu normtase). Siseruumide müra normtasemed ($L_{pA,eq,T}$) on kehtestatud sotsiaalministri 04.03.2002 määrusega nr 42 „Müra

Kuidas arvestatakse kauguse ja müra suhet ning milline jääb müratase. Müra on probleemne suvisel ajal lahtise aknaga magades. Normis on soovituslik normtase öösel $L_{pA,eq,T} = 35$ dB, seda varianti „Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmis“ ei mainita. Normis on öised normtasemed $L_{pA,max} = 45$ dB on kehtestatud muutuva tasemega või lühiajaliselt toimivatele üksikutele müraallikatele, mille alla tuulikud ei käi.	normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid“, mille kohaselt eluhoonete elu- ja magamisruumides on tööstusaladelt (võrdsustatav tuulikutega) lähtuva müra puhul päevasel ajal lubatud 30 dB, öisel ajal 25 dB (nõue kehtib suletud akende korral). Planeeringute koostamise ja elluviimise raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele.
---	--

72. Erasisik Juhan V.

Kirja nr ja kuupäev: 04.07.2025 nr 6-1/33-125

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Käesoleva e-kirjaga avaldan oma muutmatus seisukohta ja ei nõustu kavandatava „Kolajala“ tuulikute paigaldamisega minu kinnistu vahetusse lähedusse. Kavandatud tuulik jääb minu kinnistu piirist kõigest 120 meetri kaugusele ja sellega on piiratud minu Liivaaru kinnistu mis tahes vaba kasutus. Mõistlik oleks leida tuulikutele uus asukoht, minimaalselt 700 -1000 meetri kaugusele kinnistu piiridest. Olen hoidnud Liivaaru kinnistul puistu puutumatusena, eesmärgiga sinna rajada endale elamu. Seoses sellega palun Lüganuse vallal alustada menetlust Liivaaru kinnistul maa sihtotstarbe muutmist - osaliselt elamumaaks. Samuti palun väljastada mulle projekteerimise tingimused, elamu projekteerimise alustamiseks. Plaanide kohaselt alustan ehitusprotsessiga koheselt peale vajalike lubade kinnitamist. Palun ühtlasi anda valla seisukoht - kas käesolev e-kiri on piisav maa sihtotstarbe muutmise menetluse- ja projekteerimisülesande koostamise algatamiseks? Vajadusel saadan eelviidatud sooviavalduste osas eraldi avaldused	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Lüganuse Vallavalitsus selgitas ettepaneku tegijale 21.07.2025 kirjaga nr 6-1/33-159, et Liivaaru kinnistu paikneb Lüganuse valla üldplaneeringu kohaselt potentsiaalselt tuuleenergeetika arendamiseks sobival alal. Üldplaneeringu seletuskirja järgi on vastava ala kasutusele võtmisel muul otstarbel vajalik koostada detailplaneering. Maakatastriseaduse § 18 lg 1 p 2 kohaselt katastriüksusele määratakse sihtotstarbe detailplaneeringu koostamise kohustuse korral kehtestatud detailplaneeringu alusel.

73. Erasisik Aime N.

Kirja nr ja kuupäev: 04.07.2025 nr 6-1/33-126

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
---------------	-----------------------------------

Soovin lisada arvamuse selle kohta, millist kasu lubab arendaja kohalikele inimestele. Arvestades, et näiteks meie X talu Vainu külas on ostetud üle-eelmisel sajandil, 1890. aastail, siis lubatav talumistasu 500 kuni 1000 eurot aastas ei ole kuidagi proportsionaalne selle talukoha mentaalse väärtuse kaotusega, kui 790 meetri kaugusele kerkib Tallinna teletorni kõrgune koletis. Kaotame sellise naabrusega nii vaimselt, hingeliselt kui materiaalselt. Peenraha elektri kasutamise eest ei huvita. Kui räägite talumistasust, siis alaku see 10 000 eurost aastas.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuulikutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdselt. Maksitava tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konkreetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia mahust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastas on üle 250 m tuulikute puhul kuni 3 km kaugusel asuva eluruumi kohta 6-kordne alamtöötasu määr.
--	--

74. Eraisik Peter O.

Kirja nr ja kuupäev: 06.07.2025 nr 6-1/33-128

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Saime Teie kirja seoses tuulegeneraatorite rajamisega Lüganuse valla territooriumile, vähemalt kolme kilomeetri kaugusele meile kuuluvast kinnisvarast. Kuna ettepaneku vastuvõtmist ei olnud kooskõlastatud nende kinnisvara omanikega, kelle lähedusse Te otsustasite veelgi suurendada tuulikute arvu, siis anname Teile teada, et juba olemasolevatest meile lähestikku asuvatest tuulegeneraatoritest on meil tekkinud negatiivseid tagajärgi. Me oleme veendunud, et Lüganuse vallas on olemas ehitusplatsid, mis asuvad elamupiirkondadest märksa kaugemal. Meie kinnisvara väärtus on oluliselt langenud, seoses sellega tekib küsimus: kas vald plaanib kompenseerida juba tekitatud kahju? Seetõttu on meie seisukoht selles küsimuses maksimaalselt negatiivne.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuulikutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdselt. Maksitava tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konkreetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia mahust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastas on üle 250 m tuulikute puhul kuni 3 km kaugusel asuva eluruumi kohta 6-kordne alamtöötasu määr.

75. Eraisik Alexandr E.

Kirja nr ja kuupäev: 07.07.2025 nr 6-1/33-131

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
---------------	-----------------------------------

<i>Я являюсь собственником земельного участка по адресу X, Saka küla, Toila vald. Выражаю Вам свое мнение по поводу проекта решения о предварительном выборе места размещения ветровых турбин EVECON OU и ENERY ESTONIA OU в рамках воздействия их на окружающую среду согласно ст.105(1) Закона о планировании.</i> Tõlge: Olen maatüki omanik aadressil X, Saka küla, Toila vald. Esitan oma arvamuse seoses eelnõuga, mis käsitleb EVECON OÜ ja ENERY ESTONIA OÜ tuulegeneraatorite paigaldamise asukoha esialgset valikut ja nende mõju keskkonnale vastavalt Planeerimisseaduse § 105 lõikele 1. <i>1.Поскольку вблизи моего земельного участка планируется размещение 6 ветровых турбин комплексно,номера 7-12 включительно, зона AA küla,моя оценка коснется только этих электромашин.</i> Tõlge: Kuna minu maatüki lähedusse on planeeritud kuue tuulegeneraatori (numbritega 7–12, kaasa arvatud) paigaldamine AA küla tsoonis, käsitleb minu hinnang ainult neid seadmeid. <i>2.Просил бы при проектировании учесть непосредственно близкое расположение ветропарка AA к ландшафтному заповеднику Ontika maastikukaitseala с объектом особой охраны Pangametsa Наличие такого объекта обязывает к согласованию.</i> Tõlge: Palun arvestada projekteerimisel AA tuulepargi vahetut lähedust Ontika maastikukaitsealadele, eelkõige erikaitse all olevale Pangametsa objektile. Sellise kaitstava objekti olemasolu nõuab kindlasti kooskõlastamist. <i>Руководствуясь ответом на мой запрос в Keskkonnainspeksioon/ Kristian Taro/nr. 12-1/17/1046-2 от 24.03.2017, обозримый минимальный срок расположения заповедника составляет по крайней мере 75 лет,до 23.03.2092 года.</i> Tõlge: Tuginedes Keskkonnainspeksiooni / Kristian Taro / vastusele minu päringule nr 12-1/17/1046-2 kuupäevaga 24.03.2017, on kaitseala olemasolu nähtav minimaalne kestus vähemalt 75 aastat, kuni 23.03.2092.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneering koos sinna juurde kuuluva KSH aruandega on muuhulgas esitatud Keskkonnaametile kooskõlastamiseks Ontika maastikukaitseala ja osaliselt maastikukaitsealaga kattuv Pangametsa loodusala jäävad eriplaneeringualast enam kui 2 km kaugusele väljapoole tuulearenduse mõjuala.
<i>3.Еще нюанс,мой участок Silmi, также участки Unemaа kat.32001:001:0109 и Parskamae kat.32001:001:0015, как и многие другие в округе,служат местами многолетней миграции крупных перелетных птиц (гусей, журавлей), их ночёвок,и поэтому не создадут ли новые ветрогенераторы проблем для сезонных перелетных птиц?</i>	KSH raames on tehtud linnustiku uuring, mis muu hulgas käsitleb ka lindude rännet. Oluline ebasoodne mõju lindude rändele puudub. Linnustiku uuringu tulemused kajastuvad KSH aruande peatükis 3.2.4.

Tõlge: Veel üks aspekt: minu maatükk Silmu, samuti kinnistud Unemaa (katastrinumber 32001:001:0109) ja Parskamae (katastrinumber 32001:001:0015), nagu ka paljud teised ümberkaudsed maatükid, on suurte ränd- lindude (hanede, sookurgede) pikaajalise rändeteekonna ja ööbimispaikade alad. Seetõttu tekib küsimus, kas uued tuulegeneraatorid ei kujuta endast ohtu nende hooajalistele rändele? <i>4.В остальном, графически смоделировав расположение ветровых турбин 7-12 зоны AA к/ла, дополнительных вопросов по проекту, с учётом розы ветров, не имею.</i> Tõlge: Muus osas, olles graafiliselt modelleerinud tuulegeneraatorite 7–12 paiknemist AA küla tsoonis ja arves- tades valitsevaid tuulesuundi, puuduvad mul täiendavad küsimused projekti osas. <i>5.До перехода к этапу рабочего проектирования прошу Вас принять мое мнение о воздействии строительства ветровых турбин на окружающую среду.</i> Tõlge: Enne tööprojekti koostamise faasi juurde asumist palun arvestada minu seisukohta tuulegeneraatorite ehituse keskkonnamõju kohta.	
--	--

76. Eraisik Maarika N.

Kirja nr ja kuupäev: 08.07.2025 nr 6-1/33-133

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Soovin avaldada oma seisukohta Lüganuse valla territooriumile kavandatava tuulepargi rajamise kohta. Mõistan, et taastuvenergia arendamine on oluline kogu Eesti jaoks, kuid pean vajalikuks rõhutada, et sellise ula- tusliku projekti elluviimisel tuleb arvestada ka kohalike elanike huvide ja heaoluga. Minu kodu asub piirkonnas, mille elukeskkonda kavandatav tuulepark otseselt mõjutab. Võimalik müra, maasti- kupildi muutumine ning muud kaasnevad häiringud on asjaolud, millega peame igapäevaselt arvestama. Seetõttu pean oluliseks, et projektist tuleneks ka meie perele ja teistele piirkonna elanikele otsest ja õiglast kasu. Minu ettepanek ja ootus on, et arendaja tagab tasuta elektri meie majapidamisele kogu tuulepargi tööea jooksul või sõlmib lepingulise kokkuleppe, mis kompenseerib elektrikulud täies mahus.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuuli- kutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdselt. Maks- tava tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konk- reetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia ma- hust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastast on üle 250 m tuulikute puhul kui 3 km kaugusel asuva eluruumi kohta 6-kordne alamtöötasu määr.

Leian, et see on õiglane ja põhjendatud meede, mis tasakaalustab projekti negatiivseid mõjusid meie elukeskkonnale. Palun minu ettepanekut arvesse võtta edasistes läbirääkimistes ja otsustes. Olen valmis arutama ka muid võimalikke lahendusi, mis tagaksid kohalikule kogukonnale märkimisväärse ja püsiva kasu.	Täiendava meetmena pakub Enery Estonia OÜ kodumajapidamistele, mis asuvad alade 1, 2a ja 2b lähimast tuulikust kuni 1,5 km kaugusel, kuni 10 000 kWh/aastas tasuta elektrit tuulepargi tööperioodi ajal.
--	---

77. Eraisik Moonika M.

Kirja nr ja kuupäev: 09.07.2025 nr 6-1/33-143

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Toetan igati Alulinna Külaseltsi MTÜ poolt Teile juba edastatud arvamuses toodud seisukohti, omalt poolt tahaksin rõhutada, et tõe poolest pole vallavalitsus üheski mulle esitatud dokumendis käsitlenud planeeritavate tuuleparkide, tuumajaama, biotoodete tehase ja Haljala-Kukruse 2x2 maantee koosmõju, kusjuures jääb minule kuuluv kinnistu kõikide nende planeeringute alasse. Vaadates tuulepargiala 3 asukohta (kusjuures on seda ala vahepeal muudetud võrreldes 2024.a tutvustatud asukohaga), siis tuulegeneraatorite 7, 8, 10 asukohad minu arust kattuvad Haljala-Kukruse 2+2 maanteelõigu eriplaneeringu lühimate trassialternatiivide võrdlustulemusel toodud 3b trassikoridori asukohaga, s.t välistakse võimalus planeerida ja ehitada tulevikus trass variandi 3b järgi. Samuti kattub planeeritav ala tuumajaama eriplaneeringu ettepanekus toodud ühe võimaliku asukohaga. Samuti on kavandatud generaatorid osaliselt maakonnaplaneeringu kohasele rohelise võrgustiku alale. Ja sellised vastuolusid on veelgi ning võib juba eelnevalt eeldada, millist negatiivset mõju avaldavad generaatorid minule ja minule kuuluvale kinnistule. Sellest lähtuvalt palun jätta ala 3 planeeringust välja.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Ala 3 eriplaneeringust välja jätmise ettepanekuga ei arvestatud. Juhime tähelepanu, et Transpordiameti ning Fermi Energia AS-iga on tehtud koostööd lahenduse välja töötamisel. Kumbki kriteerium ei ole välistav tuulepargi planeerimiseks.

78. Eraisik Anu N.

Kirja nr ja kuupäev: 09.07.2025 nr 6-1/33-141

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Toetan tuuleenergia arendamist Eestis. Kliimamuutused, kallinev elekter ja vajadus vähendada sõltuvust fossiilkütustest on piisavad põhjused, miks tuleb taastuvenergiasse investeerida. Kuid samas usun, et kasu tuuleparkidest peaks rohkem jõudma ka tavaliste inimeste, eriti kohalike kogukondadeni. Kui rajatakse uusi tuuleparke,	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

tuleks arvestada ka nendega, kes elavad nende läheduses. Tuulikud muudavad maastikku, võivad mõningal määral tekitada müra ning nende olemasolu mõjutab inimeste igapäevast elukeskkonda. Seetõttu pean õigeks, et tuuleparkide arendajad peaksid võimalusel pakkuma kohalikele elanikele võimalust saada toodetud energiat soodsama hinnaga. See oleks õiglane ja motiveeriv samm, mis muudaks tuulikud kohaliku elu lahutamatuks osaks, mitte lihtsalt "kellegi teise kasuks" töötavaks rajatiseks. See tugevdaks toetust ja looks selge seose: mida rohkem tuul puhub, seda rohkem võidavad ka kohalikud elanikud. Usun, et tuulikud on samm tulevikku. Nad aitavad meil liikuda puhtama ja sõltumatumana energiavarustuse poole. Kuid selleks, et nende kasu oleks võimalikult lai, tuleb kaasata ka kogukonnad ja pakkuda neile osa sellest hüvest – olgu see siis madalama elektrihinna, investeerimisvõimaluse või paremate kohalike teenuste näol. Kokkuvõttes: Mina, Anu N. (elukoht X, Kiviõli linn), toetan tuulikute ehitamist vastavalt plareenigule kui on võimalik soetada toodetud energiat soodsama hinnaga.	Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuulikutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdselt. Maksimaalne tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konkreetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia mahust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastas on üle 250 m tuulikute puhul kuni 3 km kaugusel asuva eluruumi kohta 6-kordne alamtöötasu määr.
---	--

79. Erasisik Kärt T.

Kirja nr ja kuupäev: 09.07.2025 nr 6-1/33-138

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Minule kuuluv X kinnistu (Purtse küla) katastritunnusega X on pindalaga 6,3 ha, millest 2,3 ha on väärtuslik haritav põllumaa, millele on iga-aastaselt külvatud teravili (põllumassiiv 66759182464). Püsirohumaa - 3,9 ha - pealt koristatakse igal aastal loomakasvatuseks vajalik hein. Kuna massiivid on hea juurdepääsuga ja annavad keskmisest rohkem toodangut, siis on nad igati põllumajanduslikuks tootmiseks sobivad ning olnud alates 2006. aastast püsivalt kasutuses. Massiivil 66759181194 on kohustuslik säilitatvate elementide arv. Minule kuuluv kinnistu on eelvalikuala ja planeeringuala 2a sees, kuigi otseselt sinna rajatise kavandatud ei ole. Seetõttu soovin, et X kinnistu arvatakse planeeringualast välja, kuna kinnistu pole seotud tuulepargi arendusega.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Ettepanekuga arvestatakse ning planeeringuala piire muudetakse järgnevas etapis. Selgitame, et X kinnistu kattub osaliselt eelvalikualaga 2a, kuid sinna ei ole planeeritud hoonestusala ega põhimõttelist tuuliku asukohta või seda teenindavat taristut.
Eraldi probleemina näen soovi muuta Sõreda oja vooluteekonda, mis võib mõjutada kraavitatud ala ja kogu allpool asuva Liimala küla väljakujunenud veerežiimi. Samuti tunnen muret tuulikute asukohast kolme kilomeetri raadiuses elavate inimeste tervise pärast, mida võib hakata mõjutama tuulikute tööga kaasnev müra.	KSH andis soovitusel Sõreda oja juhtida tuulikulabade alusel pinnal torusse, vooluteekonda otseselt muuta ei soovitata. Torulahenduse projekteerimisel tuleb arvestada, et see ei mõjutaks negatiivselt piirkonna niiskuse režiimi.

	Arvamus teadmiseks võetud ja KSH aruande ptk 3.3 täiendatud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas käsitleti müra võimalikku mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele.
--	---

80. Erasik Andrus P.

Kirja nr ja kuupäev: 09.07.2025 nr 6-1/33-144

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Olen Kestla külas X talu omanik (katastritunnus X). Mind mõjutab ala 2a ning lähim potentsiaalne tuulik tundub olevat Koljala 11 ca 1 km kaugusel. Olles tutvunud KSH I etapi tulemuse ning KOV otsuse eelnõuga, on minu seisukohad-küsimused alljärgnevad: 1. lisada minu talu mõõdukast kõrgemat visuaalset mõju kogevatele üksiktaludele analüüsi koostamisse, mis hindab olemasoleva haljastuse piisavust ning täiendava taimeistutuse vajadust	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Arvamusega on arvestatud, kuid märgime, et KSH aruande kohaselt kogevad kavandatavate tuulikute realiseerimisel Kestla küla ja seal paiknevad üksiktalud mõõdukast kõrgemat visuaalset mõju, mistõttu on tarvilik leevendusmeetmena analüüsi koostamine. KSH raames on hinnatud visuaalset mõju erinevatest küladest ja vaatesuundadest, sh koostati visualiseeringud ka Kestla külast (aruande Lisa 11. „Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide mõju Lüganuse valla väärtuslikele maastikele“, vaatekoht 7). KSH raames valiti visualiseeringute koostamiseks erinevatele küladele iseloomulikud piirkonnad, kust avanevad just avatud vaated. Lokaalselt (olenevalt konkreetse kinnistu iseloomust, sh haljastusest) võivad seega tuulikud olla ka vähem nähtavad ja vaates vähem domineerivad.

2. lisada minu talu Kestla külale keskenduvasse mõjuanalüüsi, mis leiab võimalikud asukohad täiendava haljastuse lisamiseks, eesmärgiga varjata küla ida- ja lääneosas vaateid kavandatavatele tuulikutele.	Arvamusega on arvestatud, kuid märgime, et KSH aruande kohaselt kogevad kavandatavate tuulikute realiseerimisel Kestla küla ja seal paiknevad üksiktalud mõõdukast kõrgemat visuaalset mõju, mistõttu on tarvilik leevendusmeetmena analüüsi koostamine.
3. kui lõplik tuuliku mudel teada, soovin teada millised on detailsed meetmed ja tingimused (nt tuulikute teatud ajal väljalülitamine jms), et tagada müra normtasemetele vastavus. Kas uuendatud müra modelleerimisega on risk müra normatasemete (sihtväärtus) ületamiseks minu kinnistu suhtes? Millised on meetmed?	Täiendavate meetmete rakendamise vajadus selgub ehitusloa menetluse raames teostatavate täiendavate modelleerimiste põhjal ning normtasemetena rakendatakse planeeringus fikseeritud nõudeid. Täiendavaks meetmeks saab olla peamiselt teatud tuulikute töökoormuse piiramine või tuulikute seiskamine ülenormatiivse mõju ilmnemisel (nt vajadusel öisel ajal). KSH raames käsitletud tuuliku mudeli korral ei esinenud vajadust huvipakkuva kinnistu juures nõuete tagamiseks täiendavate meetmete rakendamiseks, kuna nõuded olid tagatud.
4. soovin olla informeeritud millised on varjutamise täiendavad meetmed minu kinnistu suhtes	Täiendavate meetmete rakendamise vajadus selgub ehitusloa menetluse raames teostatavate täiendavate modelleerimiste põhjal.
5. Sõreda oja juhtimisel torusse või voolusängi muutmisel arvestada, et tagatakse piisava vooluhulga läbijuhtimine, sh ka ärajuhitava vee väljavool lähedalasuvatest karjääridest (Suurkõrtsi II karjäär asub minu maa peal ja maaomanikuna olen ma huvitatud selle karjääri toimivusest). Kavandatava tuulepargi arendus ei tohi mõjutada karjääri toimivust	Arvamusega arvestatud ja täiendatud ksh ptk 3.3.3
6. keskkonnatasude seaduses on kehtestatud tuulikute häiringutasu. Palun täpsustage mulle infot kas ala 2a tuulikute realiseerumise korral laieneb ka mulle kui eraomanikule häiringutasu maksmine? Mis on selle suurus (suurusjärg)?	Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuulikutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdseks. Maksitava tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konkreetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia mahust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastas on üle 250 m tuulikute puhul kuni 3 km kaugusel asuva eluruumi kohta 6-kordne alamtöötasu määr.

	Täiendava meetmena pakub Enery Estonia OÜ kodu- majapidamistele, mis asuvad alade 1, 2a ja 2b lähimast tuulikust kuni 1,5 km kaugusel, kuni 10 000 kWh/aastas tasuta elektrit tuulepargi tööperioodi ajal.
Ei ole selliste arenduste vastu, kuid soovin olla edaspidi rohkem informeeritud millised on mõjud minu kinnis- tule kui ala 2a peaks lõplikus otsuses valituks osutama.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud.

81. Eraisikud Signe R. ja Eimar A.

Kirja nr ja kuupäev: 09.07.2025 nr 6-1/33-145

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Oleme kategooriliselt vastu Lüganuse valla piirkondades 300-meetri kõrguste tuulegeneraatorite rajamisele oma kodu läheduses (Uljaste, Satsu, Varinurme ja Koljala külade territooriumil - ala 1) ning alljärgneva ka põhjendame oma seisukohta. Tuulikud, mis on mõeldud ookeanis kasutamiseks häirivad elukeskkonda ning nad on ohtlikud tervisele ja loodusele. 300-meetrised tuulikud, mis on nähtavad kümnete kilomeetrite kaugusele, on planeeritud looduskaitseala lähedusse, mis kahjustab loodusliku tasakaalu. Nendega seotud müra kahjustab loomi, linde ja inimeste tervist. Iga tuuliku püstitamiseks raadatakse umbes kaks hektarit metsa ning sellega kaasneb ulatusliku looduskooslustele kahjuliku taristu rajamine – teed, alajaamad, kõrgepingeliinid ja karjäärid. Planeeritud tuulikud on looduskaitsealade ja pärandmaastike läheduses, ohustades elurikkust ja keskkonnaseisundit. Tuulepargid mõjutavad ka inimeste tervist. Seni rajatud tuuleparkide lähedal elavad elanikud kurdavad müra ja infraheliga seotud sümptomeid, nagu unetus, ärevus ja peavalud. Eestis puuduvad sõltumatud uuringud, mis kinnitaksid hiigeltuulikute ohutust (müra, infraheli ja vibratsioonid ei ole inimeste tervisele ohtlikud). Pigem on teadaolevate allikate näitel on tuulikute levialas tekkinud müra ohtlik inimeste tervisele. Pidev madalsageduslik müra, infraheli ja valgusvilkumine kahjustavad tervist (unehäired, stress, ärevus, südamerütmihäired jms) ja sellest tulenevalt tuleks eelistada inimeste tervist arendajate ärilistele huvidele.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikupargi mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas käsitleti müra ja infraheli võimalikku mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele. Hetkel ei ole alust arvata, et riiklikud juhendmaterjalid ning kehtestatud normtasemed ei oleks asjakohased. Müra mõju hindamiseks kasutatud meetodika ja normid on aktsepteeritud ka Eesti pädevate asutuste (nt Terviseamet, Keskkonnaamet) poolt. Tuulikute utiliseerimist käsitlev peatükk on leitav keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes ptk 3.5. Tuuleparkidest kuni 2–3 km raadiuses sissekirjutust omavate eluruumide omanikele on ette nähtud tuulikutasu. Arendaja poolt makstav tasu jaguneb kohaliku

Samuti toimub ulatuslik looduse reostamine, sest tuulikute ehitamiseks vajalik materjal ei ole kaugeltki loodus-sõbralik. Näiteks, kuidas kasutatakse tulevikus maad, kuhu on valatud tonnide viisi betooni? Pöörlevate labade kulumine toob loodusesse plastreostust. Teadaolevalt on hiigeltuulikute eluiga piiratud ja nende demonteerimine kallis ning keskkonnakahjulik. Ühe tuuliku utiliseerimine maksab miljoneid eurosid ning tekib hulgaliselt ohtlikke jäätmeid, mida ei osata tänapäeva teadmiste juures veel taaskasutada. Kui arendaja peaks tulevikus misiganes põhjustel pankrotistuma või lihtsalt pildilt kaduma, jäävad utiliseerimiskohustused omavalitsuse ja kogukonna kanda.

Majanduslikult on tuuleenergia kasu siiani küsitav. Kinnisvara väärtus tuuleparkide vahetus läheduses langeb märkimisväärselt. Kuidas kompenseeritakse tuulikute tõttu tekkinud vara väärtuse langust? Tuuleenergia tootmine on ebastabiilne – tuulevaikuse korral seisavad tuulikud, külmaga vajavad nad isegi lisasoojustust. Eestis puudub piisav salvestusvõimekus, mistõttu suureneb sõltuvus välistest energiallikatest. Rohepöörde rahastus tuleb kõigi elektritarbijate arvelt, koormates proportsionaalselt rohkem väiksema sissetulekuga peresid, samas kui kasu saavad suurinvestorid ja rahvusvahelised kontsernid.

Välistada tuleks tuulikute rajamine tiheasustusega piirkondade, elamute, talude, puhkealade ja loodusväärtuslike alade vahetus läheduses. Tuulikutele tuleks leida asukoht, mis ei ole elamutele nii lähedal ja kaaluda teisi võimalikke paikkondi, mis ei asu elamute ja külade vahetus läheduses. Tagada, et tuulegeneraatorid paikneksid minimaalselt 10 km kaugusel tiheda inimasustusega asustatud aladelt. Samuti kaaluda tuulikute hajusamat paigutust väiksemas mahus. Kõige parem oleks üldse ära lõpetada Eesti tuulikutega üleküllastumine ning vältida ülikõrgete tuulikute rajamist. Paljudes riikides, suuri maa-alasid läbides, ei ole meil õnnestunud näha sellises koguses ja kõrguses tuuliku, mida hetkel Eestisse planeeritakse ehitada.

Kui need tuulikud oleksid kavandatud kohtadesse, kus nad ei häiri inimesi, ei moonuta maastikku ega kahjusta tervist, siis võiks tuuleenergia arendamine olla põhjendatud.

Tuuleparke ehitades seob Eesti end sõltuvusse juhimatust ja imporditud tehnoloogial põhinevast energia-tootmisest, mis ohustab energiajulgeolekut.

Kindlasti tuleks korraldada avalikud arutelud, kus saaksid osaleda kohalikud elanikud (Lüganuse valla ja sellega piirnevate valdade elanikud), omavalitsuse esindajad, sõltumatud keskkonna-, tervise- ja majandusekspertid, mitte üksnes projektide arendajad ja nende huvides tegutsevad konsultandid.

omavalitsuse ja kohalike elanike vahel võrdsest. Maks-tava tasu suurus sõltub elektri börsihinnast ja konkreetse tuulepargi poolt toodetud elektrienergia mahust. Hüve maksimaalne suurus ühes aastas on üle 250 m tuulikute puhul kuni 3 km kaugusel asuva eluruumi kohta 6-kordne alamtöötasu määr.

Täiendava meetmena pakub Enery Estonia OÜ kodumajapidamistele, mis asuvad alade 1, 2a ja 2b lähimast tuulikust kuni 1,5 km kaugusel, kuni 10 000 kWh/aastas tasuta elektrit tuulepargi tööperioodi ajal.

Tuulepargi mõju hindamisel kinnisvara hindadele on KSHs toetunud teaduskirjandusele.

Lisame, et tuuleparke ja kinnisvara turuväärtust käsitlev artikkel on avaldatud ka Keskkonnaportaalis ja on leitav aadressil: <https://keskkonnaportal.ee/et/tee-mad/taastuenergia/tuuleenergia/koduomanikud-ei-pea-tuuleparkide-laheduses-eluaseme-vaartuse>.

Juhime tähelepanu, et käesoleva eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm on läbinud avalikustamised 26.08-24.09.2024 ja täiendavalt 13.01-11.02.2025 ning avalikud arutelud 29.10.2024 ja 25.02.2025. Eelnimetatud ajaraamides on võimalus olnud kohalikel elanikel ja teistel huvitatud osapooltel arvamust avaldada ning küsimusi esitada. Samuti on puudutatud isikutel võimalus hetkel avaldada arvamust kooskõlastamise menetluse-tapis. Lisaks leiab eeldavalt sügisel aset asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande avalik väljapanek ning avalikud arutelud.

82.Eraisik Alla S.

Kirja nr ja kuupäev: 09.07.2025 nr 6-1/33-146

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Edastan teile oma arvamus – äärmiselt negatiivne nende ehituse suhtes: neil on müra mõju (+ vibratsioon ja infraheli); negatiivne mõju elusloodusele; elektri-, raadio- ja televisioonihäired. Lisaks on neil pikk tasuvusaeg. Ja veel küsimus – kuidas ja kuhu oma aja ära elanud tuulikud utiliseeritakse?	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnati põhjalikult tuulikutuuliku mõju keskkonnale ja inimesele, sealhulgas käsitleti müra, vibratsiooni ja infraheli võimalikku mõju. Mõju hindamisel lähtuti asjakohastest teadusuuringutest, normtasemetest ning juhendmaterjalidest. Planeeringute raames tuleb tagada vastavus kehtivatele õigusaktidele ning juhendmaterjalidele. Tuulikute utiliseerimist käsitlev peatükk on leitav keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõus, lk 180-181. Kokkuvõtvalt on suur osa tuuliku komponendid taaskäideldavad. Kõige keerulisem on taaskäidelda komposiitmaterjalidest tuulikulabasad, kuid taaskasutuse edendamiseks on viimastel aastatel algatatud mitmeid projekte, sh ka Euroopa Liidus.

83.Eraisik Kaupo T.

Kirja nr ja kuupäev: 10.07.2025 nr 6-1/33-153

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Oman kinnistuid Erra jõe ääres X2 (elamumaa, oman ehitusluba), X2 ja X3, mis on planeeritud elamute ehituseks. Lähim planeeritav tuulik on Koljala 7, mis asub lõuna suunas umbes 750 m kaugusel kinnistutest. Tuuliku kõrgus on 300 m, sellest tulenevalt on varjuvilkumise oht läbi pöörlevate labade, mis põhjustab peavalu ja keskendumisraskusi. Lahendus oleks tuuliku asukohta nihutada 300m lääne suunas ja probleeme ei tekiks.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Elamumaa sihtotstarbelise kinnistuga ja seal kehtiva detailplaneeringu lahendusega on eriplaneeringu lahenduses arvestatud ja Koljala 7 tuuliku hoonestusala

	määratud selliselt, et oleks tagatud minimaalselt 750 m vahemaa tuuliku ja võimaliku eluhoone välisseina vahel (lähtuvalt tuulikute asukohavalikul rakendatud tegurite puhvritele, mis on toodud KSH tabelis 1.1). Teised kaks nimetatud kinnistut on maatulundusmaa sihtotstarbelised. Ettepanekuga ei ole arvestatud. Tulenevalt taristust, looduskaitsest jm piirangutest on Koljala 7 tuuliku nihutamine võimalik vaid hoonestusala ulatuses, s.o umbes 70 m võrra. Varjutamise mõju hindamisel on arvestatud Kihva kinnistu ehitusloaga ning tuulepargi ehitusloa menetlemise etapis tuleb uuesti ja täpsemalt hinnata varjutamise võimalikku mõju ning vajadusel rakendada varjutamise vähendamise meetmeid (varjutamist põhjustava tuuliku seiskamine varjutamise ilmnemisel). Samas on vaadeldavas piirkonnas selgelt olulisem olemasolevate tuulikute varjutamisega kaasnev mõju.
--	---

84.Viru-Nigula valla Kõrkküla ja Kestla külade elanikud ja kinnistuomanikud

Kirja nr ja kuupäev: 08.08.2025 nr 6-1/33-163

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Viidates 10. juunil 2025 Lüganuse vallavalitsuse poolt saadetud e-kirjale ning avalikustatud dokumentidele seoses Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu (KOV EP) algatamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruandega, esitame järgmise avaliku arvamuse ja ametliku seisukoha. Meie, allakirjutanud, oleme Viru-Nigula valla Kõrkküla ja Kestla külade elanikud ja kinnistuomanikud, kelle elamud ja planeeritavad arendused jäävad otseselt kavandatava tuulepargi olulise mõju piirkonda. 1. Planeeritava tuulepargi asukoha vastuolu halduspiiride ja ehitusseadustikuga	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. 1.1. Kavandatud tuulikute kuni 3 km kaugusel paiknevate katastriüksuste omanikke on teavitatud käesoleva eriplaneeringu menetlusest ning neil on võimalus olnud avaldada arvamust. Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneering viiakse läbi vastavalt Planeerimisseaduses § 99 toodud

Kuigi tuulepark on kavandatud Lüganuse valla territooriumile, jääb selle oluline mõjuala Viru-Nigula valda, sealhulgas elumajade ja arendatavate kinnistute vahetusse lähedusse (valla piirist ca 100 m ja lähimast Viru-Nigula valla elumajast 800 m kaugusele). See tähendab, et: • Otsene mõju jääb naabervalda, kus elanikud ei saa planeeringu menetluses kaasa rääkida ega vallavolikogu otsustes osaleda; • Selline lähenemine ei ole kooskõlas Ehitusseadustiku 12 nõudega, mille kohaselt tuleb vältida mõjutatud isikutele ülemäärast kahju. Palume selget vastust, kuidas on arvestatud naabervalla elanike õigustega ja miks ei ole neid sisuliselt kaasatud, samuti pole kaasatud sisulisteks aruteludeks Viru-Nigula valda?	nõuetele, mis käsitlevad koostöö ja kaasamise korraldust. 1.2. Käesoleva eriplaneeringu menetlus on korraldatud Planeerimisseaduse alusel ja planeeringu koostamisel ja selle võimalikul hilisemal elluviimisel on aluseks kõik Eestis kehtivad õigusaktid sh seadused ja määrused. Seega arvestatakse planeerimisel ja sellele järgnevates protsessides ka Ehitusseadustikuga. Juhime tähelepanu, et käesoleva eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm on läbinud avalikustamised 26.08-24.09.2024 ja täiendavalt 13.01-11.02.2025 ning avalikud arutelud 29.10.2024 ja 25.02.2025. Eelnimetatud ajaruumides on võimalus olnud kohalikel elanikel ning teistel huvitatud osapooltel arvamust avaldada ning küsimusi esitada. Samuti on puudutatud isikutele võimalus hetkel avaldada arvamust kooskõlastamise menetlusetapis. Lisaks leiab eeldavalt sügisel aset asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande avalik väljapanek ning avalikud arutelud.
2. Vastutus ja riskid kõrgendatud ohtlike ehitiste puhul Planeeritavad kuni 300 m kõrgused tuulikud klassifitseeruvad kõrgendatud ohtlikkusega ehitisteks, mille puhul tuleb hinnata: • ohutus- ja varinguriske, • võimalikku mõju kolmandatele isikutele ja kõrvalkinnistutele. Küsimus: Kui tuulik kukub, kellele tekib kahju ja kes vastutab? Kas Lüganuse vald on valmis võtma vastutuse võimalike kahjude eest, mis võivad ilmned Viru-Nigula valla kinnistutel?	Teadaolevalt ei leidu Eesti seadusandluses terminit „kõrgendatud ohtlikkusega ehitis“, seega ei klassifitseerita tuulikuid kõrgendatud ohtlikkusega ehitisteks. Vastavalt Ehitusseadustikule peab ehitise ehitamine ja ehitise kasutamine ning ehitamisega seonduv muu tegevus olema ohutu. Ehitusseadustikus ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuete järgimise üle teostavad riiklikku järelevalvet erinevad asutused, sh

	kohaliku omavalitsuse üksused. Vastavalt Ehitusseadustiku § 130 lg 3 p 8 teostab tuulegeneraatorite ja tuuleparkide ohutuse kontrollimist Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. Elektrituuliku näol on tegemist tuulikutootja poolt välja töötatud ja valmistatud tervikliku lahendusega, mis on läbinud kõik vajalikud Euroopas nõutud sertifitseerimismenetlused ja ehituseksperteesid. Elektrituuliku eksploatatsioonil vastutab tuulikutootja, kellel on leping tuuliku omanikuga. Mõjud, mis võivad seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara või põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi, on hinnatud KSH-s.
3. Mõjude tükeldamine ja puudulik kumulatiivne hindamine Piirkonnas asub juba olemasolev Suurkõrtsi karjäär (kiviluks AS), mille mõjud elukeskkonnale on selged (ka tuulikute arendajal tuleb juba olemasolevate mõjudega arvestada). Nüüd on lisandumas samasse alasse tuulepark. On ilmne, et: • Keskkonnamõjusid hinnatakse eraldi, mitte koosmõjus • See tähendab mõjude tükeldamist, mis on vastuolus KSH põhimõtetega. Kas on koostatud või kavas koostada kumulatiivne hindamine, mis arvestab nii karjääri kui ka tuulepargi koosmõju elamupiirkonnale? Karjääris toimuvad lõhkamised, milline mõju on tuulikul ja lõhkamisel koos elamupiirkonnale?	Lähtuvalt kavandatava tegevuse iseloomust ei ole ette näha märkimisväärset igapäevast müra koosmõju tuulikute ja karjääris teostatavate tööde vahel. Karjääris teostatakse mürarohkeid tegevusi (sh lõhkamised) ainult päevasel tööajal. Tuulikud on aga ööpäevaringse töörežiimiga ning nende puhul saab määravaks vastavus öiste normtasemetele, mis on oluliselt rangemad kui päevased normid. Karjääris teadaolevalt öisel ajal töid ei teostata ning seega öine koosmõju puudub. Päevasel ajal on karjääride läheduses omakorda selgelt olulisem karjääris töötavate masinate müra ning tuulikute töötamisega kaasnev müra on teisejärguline ning ei muuda märkimisväärselt olukorda, kuna vastavalt KSH aruandele on päevased normtasemed tuulikute puhul tagatud suure varuga ning päevaste normtasemete ületamist tuulikute lisandumine eelduslikult kaasa ei too.
4. Pärandniidud ja kaitsealused liigid Planeeritav ala (nt katastriüksus 43701:001:0302, Koljala RMK 8) kattub EELIS-e registri andmetel järgmiste pärandkooslustega: • loopealne (6280*), puisniit (6530*), • lubjavaene aruniit (6270*), lubjarikas aruniit (6210).	Taimestiku uuringus on nimetatud elupaigatüüpe käsitletud ning kavandatava tegevuse mõju ei ole peetud neile oluliseks. Lisaks ei ole peetud vajalikuks seada meetmeid Natura elupaigatüüpide kaitseks. Enne ehi-

	tustöid viiakse kavandataval ehitusalal läbi täiendav taimestiku inventuur, mille käigus muu hulgas hinnatakse kaitstavate taimeliikide isendite ümberistutamise võimalikkust ja vajalikkust ning vajadusel korraldatakse koostöös Keskkonnaametiga taimede ümberasustamine.
Lisaks kulgeb samas piirkonnas Suur-konnakotka rändetee (allikas: lindude rändeatlas)— tegemist on väga ohustatud liigiga, kelle elupaiku ei tohi häirida. See on ka üks põhjustest, miks ei ole siiani vastu võetud Viru-Nigula valla üldplaneering, sest ka neile anti info, et selles piirkonnas on kotkapesad ja neid ei tohi häirida ning seetõttu tuleb selles piirkonnas tuulealasid vähendada.	KSH raames on koostatud linnustiku uuringud, kus muu hulgas on käsitletud väike-konnakotkast. Talle kavandatav tegevus olulist ebasoodsat mõju ei avalda. Suur-konnakotkast uuringute vaatluste käigus ei tuvastatud. Lähim väike-konnakotka ja suur-konnakotka segapaar pesitseb EELIS andmetel eriplaneeringualast pea 5 km kaugusel (lähim kavandatav tuulik pea 6 km kaugusel) kavandatava tegevuse mõjualast väljaspool.
Kõigele eelnevale lisaks saame välja tuua ka selle, et eelpool välja toodud katastril asub kolmanda kategooria kaitsealune taim nimega Pruunikas pesajuur (avastatud 23.05.2025, allikas: keskkonnaportaali ja kaart: Eelis, kirja nr: 7-1/25/1062). Kas on tehtud ka selles osas uuringuid, kuidas seda taime säilitada ja mitte loodust ja kaitse all olevat taime hävitada? Kuidas on nende koosluste ja liikide kaitse arvestatud ning kas Keskkonnaametilt/ornitoloogiaühingult on saadud hinnang/luba? Kui jah, siis palun see esitada. Kas viiakse läbi ka uuring mõjualas, ehk Viru-Nigula valla territooriumil, mis jääb tuulikute mõjualasse? Kui jah, siis millised uuringud läbi viiakse ja millal?	Pruunika pesajuure kasvukohas ei ole tegevusi kavandatud ning arendustegevus liigi kasvukohta seetõttu ei mõjuta. KSH aruande peatükki 3.2.2 on vastavalt täiendatud. Kõnealuse ala kohta on KSH raames MTÜ Eesti Ornitoloogiaühing koostanud linnustiku uuringu ning eriplaneering koos sinna juurde kuuluva KSH aruandega on saadetud Keskkonnaametile kooskõlastamiseks. Keskkonnaamet on tingimuslikult kooskõlastanud ala 1 13.06.2025 kirjaga nr 6-5/25/10002-3 ning alad 2a ja 2b 13.06.2025 kirjaga nr 6-5/25/10002-4. KSH koosseisus on Keskkonnaameti poolt kooskõlastatud KSH programmis välja toodud uuringud läbi viidud, täiendavaid KSH protsessi sisendit andvaid uuringuid ei ole kavandatud. KSH aruandes tehakse ettepanek linnustiku, nahkhiirte ja lendorava edaspidiseks seireks.
5. Kohustuslikud juhendid ja teaduslikud arvutusmodelid	Türi valla üldplaneeringus toodud tingimused on omavalitsuse kaalutlusotsuse tulemus ning üldplaneeringus

Kliimaministeeriumi välja antud keskkonnamõju hindamise juhend sisaldab täpseid valemite ja suuniseid järgmistele parameetrite hindamiseks: • müra (sh infraheli), • varjutus ja peegeldus, vibratsioon. Samuti on loodud juba valem (Türi valla üldplaneeringust leitud aga loodud üldsusele, mitte ainult sellele vallale), mis arvestab tuuliku kõrgust, labade pikkust ja võimsust, mille põhjal arvutatakse oletuslik minimaalne kaugus elamupiirkonnast. Palume vastust järgmistele küsimustele: • Kas arendajad ja Lügane vald on seda valemist kasutanud? Kui jah — kus see kajastub? Kui ei — miks mitte? • Kas on arvestatud paepinnase eripäradega, mis on piirkonnas valdavad (Kestla ja Kõrkküla)? Paekivi võimendab vibratsiooni ja heli levikut. • Kas on tehtud mõõdistusi või modelleeringuid, mis näitavad müra, vibratsiooni ja infraheli tegelikku levikut sellises pinnases? • Kas on hinnatud ehitustegevuse käigus, vundamendi kaevamisel, tekkivale mõjule põhjaveel? • Kuidas on kavandatud tuulikute vundamendi ehitus? Kas puuritakse pinnasesse vastukaalu jaoks augud mis täidetakse betooniga (kui puuritakse siis kui sügavad) või kaevatakse lihtsalt suur auk, mis täidetakse betooniga (kui kaevatakse siis kui sügav ja kui lai)? Kas selle jaoks on küsitud ka Keskkonnaametilt käest mingeid lubasid, et uurida põhjavee hilisemat liikumist (kui tekib takistus siis vesi hakkab liikuma uute kihtide vahel ja mis muudab vee kvaliteeti)? Kui vastavad hindamised on tehtud, palume viidata, kus saab nendega tutvuda.	toodud minimaalsed tuulikute ja eluhoonete vahemaad ei tugine õigusaktides toodud üldistele nõuetele. Erinevad omavalitsused saavad rakendada erinevaid puhveralade suuruseid, kuid eeltingimuseks peab olema asjakohaste keskkonnanõuete (nt müra normtasemed) täitmine. Vibratsiooni levik sõltub pinnasest, kuid vastavalt Kliimaministeeriumi 2025. a mõju hindamise juhendile (https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2025-03/Tuuleparkide%20keskkonnam%C3%B5ju%20hindamise%20juhend.pdf) on tuulikute rajamisel igal juhul (olenemata pinnasetingimustest) piisavaks meetmeks tuulikute ja vibratsioonitundlike hoonete (elamud ja ühiskasutatavad hooned) vahel minimaalselt 500 m suuruse puhverala tagamine ning sel juhul ei ole vajalik iga üksikprojekti raames täiendavate detailsete vibratsiooniuringute teostamine. KSH aruandes on kavandatava tegevuse avalduvat mõju põhjaveele käsitletud. Tuuliku vundamendi rajamisel ei ole teadaolevalt vajalik põhjaveetaseme alandamine ning seetõttu ei ole ka vajalik Keskkonnaametilt taotleda vastavat keskkonnaluba. Vundamendi rajamise tehnoloogia täpsustub geotehniliste uuringute läbiviimist, sh tuleb järgida kõiki asjakohaseid nõudeid ja õigusakte. Planeeringulahenduse seletuskiri ja KSH aruanne on avalikult kättesaadavad Lügane valla kodulehel. KSH aruandes on kajastatud mõjuhindangud ja visualiseeringud, sealhulgas käsitletakse ülevaadet kavandatava
6. Avalik ligipääs dokumentidele ja osalusmenetlus Viitame Aarhusi konventsioonile, mis sätestab: • õiguse saada keskkonnainfot,	

• õiguse osaleda otsustusprotsessis, • õiguse pöörduda õiguskaitse Poole. Palume kinnitada, et kogu järgmine info on või saab olema avalikult kättesaadav: • KSH täismahus dokumentatsioon, eriplaneeringu seletuskiri, • mõjuhindangud ja visualiseeringud, • Viru-Nigula valla mõjualase jäävate kinnistutele mõjuanalüüs, • Ornitoloogiaühingu analüüs/hinnang üldiselt, mis sisaldab ka mõjualasse jääva piirkonna hindamist, uuringud elukeskkonna, kinnisvara ja tervisemõjude kohta.	tegevusega kaasnevaid mõjusid elukeskkonnale, varale ning tervisele. Antud dokumentide mõjupeatükkides on kirjeldatud Viru-Nigula valla territooriumile avalduvaid mõjusid (müra ja varjutus, visuaalsed mõjud jt). Ornitoloogiaühingu poolt läbi viidud linnustiku uuringu tulemused kajastuvad KSH aruande linnustiku peatükis. Loodusuuringud ja AK-märkega joonised, mis kujutavad looduskaitsealuste liikide leiukohtasid ei ole avalikult kättesaadavad. Juurdepääsupiirangud on seotud Avaliku teabe seaduse § 35 lõikes 1 punktiga 8) teabe, mille avalikuks tulek ohustaks kaitseala või kaitsealuse liigi ning tema elupaiga või kasvukoha säilimist.
7. Kestla/Kõrkküla visuaalne mõju ja Lüganuse valla täiendavad tingimused Lüganuse vallavolikogu otsuse eelnõus on sätestatud, et tuleb koostada: • „Kestla küla keskenduv mõjuanalüüs, mis tuvastab võimalikud asukohad täiendava haljastuse lisamiseks eesmärgiga varjata küla ida- ja lääneosa vaateid tuulikutele.” Kas see analüüs on koostatud ja kus on võimalik sellega tutvuda?	Kestla küla keskenduva haljastuse piisavust analüüsiva mõjuanalüüsi koostamine on ette nähtud kui selguvad kavandatavate tuulikute täpsed asukohad, nende arv ning tehnilised andmed (kõrgus, mudel jne). See võimaldab mõjuanalüüsi teostada võimalikult asjakohaselt. Eeldatavasti leiab see aset hiljemalt ehitusloa etapis.
8. Riiklikud juhised ja MKM seisukoht Tuuleenergia arendamise ühtlustamiseks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) saatnud 2022. aastal välja riikliku seisukoha, mis käsitleb sobivaid kaugusi, tehnilisi parameetreid ja planeeringupõhimõtteid. Kas Lüganuse vald on selle seisukohaga tutvunud ja sellest lähtunud? Kas on küsitud MKM-lt täiendavat seisukohta aastaks 2025? Kui jah — milline see on? Kui ei — miks mitte?	Käesoleva eriplaneeringu menetlus on korraldatud Planeerimiseseaduse alusel ja planeeringu koostamisel ja selle võimalikul hilisemal elluviimisel on aluseks kõik Eestis kehtivad õigusaktid sh seadused ja määrused. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on edastanud oma seisukoha käesolevas kooskõlastamise etapis 26.06.2025 kirjaga nr 6-1/33-119.
9. Kas on suheldud Viru-Nigula vallaga? Viru-Nigula vald on pidanud kärpima oma tuulealasid samas piirkonnas, kus nüüd Lüganuse vald tuulikuid planeerib, just ornitoloogiaühingu uuringute ja ohustatud linnuliikide tõttu. Kas on peetud sisulisi arutelusid Viru-Nigula vallaga? Kui ei, siis millal see toimub?	Viru-Nigula vald on edastanud oma seisukoha käesolevas kooskõlastamise etapis 25.06.2025 kirjaga nr 6-1/33-120. Viru-Nigula vallavalitsus pole esitanud ettepanekut ühise arutelu/koosoleku korraldamiseks.

KOKKUVÕTLIK SEISUKOHT Meie, allakirjutanud isikud, kes elavad või omavad kinnistuid Kestla ja Kõrkküla külades (Viru-Nigula vald), jääme kavandatava tuulepargi otsesse mõjupiirkonda ning: • Ei nõustu planeeringuga, kus 300 m kõrgused tuulikud paiknevad vähem kui 100 m kaugusel meie valla piirist ja ainult 800 m kaugusel elamute läheduses; • Leiame, et tuulikute püstitamine ilma mõjualasse jäävate elanike nõusolekuta ei Ole lubatav; • Palume kõiki ülaltoodud küsimusi ja seisukohti arvestada edasises eriplaneeringu menetluses ja esitatud <u>küsimuste sisulised vastused saata 30 kalendripäeva jooksul e-mailile</u> Palume kinnitada vastuse kätte saamine ja palume kinnitada ka seda, et kõigi allakirjutanute eest läheb arvamus avaldamine arvestusse planeeritaval tuulepargi rajamisel.	Täname arvamuse eest! Teadmiseks võetud. Küsimuste sisulised vastused edastatakse esimesel võimalusel.
---	--

85. Eesti Ühistuenergia OÜ

Kirja nr ja kuupäev: 24.09.2025 nr 6-1/33-172

Arvamuse sisu	Lüganuse vallavalitsuse seisukoht
Advokaadibüroo WALLESS on Eesti Ühistuenergia OÜ (edaspidi Eesti Ühistuenergia) lepinguline esindaja (lisa 1). Lüganuse Vallavolikogu 25.04.2024 otsusega nr 181 algatati Evecon OÜ ja Enery Estonia OÜ tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneering ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi eriplaneering) koostamine. Lüganuse Vallavalitsus teatas kooskõlastamise ja arvamuse avaldamise võimalusest eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõule ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandale hiljemalt 16.06.2025. Olenemata Lüganuse Vallavalitsuse määratud tähtajast ning PlanS § 105 lg 2 regulatsioonist, sätestab PlanS § 9 lg 2, et igaühel on õigus osaleda planeerimismenetluses ja selle ajal avaldada arvamust planeeringu kohta. Eeltoodud säte näeb arvamuse avaldamise võimaluse ette kogu planeerimismenetluse vältel ega piira selle ajalist raamistikku. Kuivõrd Eesti Ühistuenergia näol on tegemist puudutatud isikuga, kelle õigusi ja kohustusi kõnealune planeerimismenetlus otseselt mõjutab, on tal õigus arvamust avaldada kogu planeerimismenetluse jooksul, sealhulgas pärast PlanS § 105 lg-s 2 sätestatud tähtaja möödumist.	Selgitame, et keskkonnamõju hindamise eesmärk on anda tegevusloa andjale teavet kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega kaasneva olulise keskkonnamõju kohta. Majandusliku tasuvuse, sh tuulevarjutuse, turbulentsi jm küsimused ei kuulu keskkonnamõju hindamisel käsitletavate teemade hulka. Lüganuse vald juba varasemalt (mh 25.11.2024 toimunud arendajate koosolekul) väljendanud põhimõtet, et viidatud küsimused on eelkõige eraõiguslikud ning tuleb lahendada arendajate omavahelise koostöö raames. Seetõttu oleme seisukohal, et eelnimetatud teemad ei ole keskkonnamõju hindamise mõistes hetkel käsitlemist vajavad. Eesti õigusaktides ei ole sätestatud tuulikute omavahe- list minimaalset vahekaugust. Seetõttu on planeeringu

Käesolevaga esitab Eesti Ühistuenergia oma arvamuse seoses kavandatavate tuulikute paiknemisega eriplaneeringu aladel 2a ja 2b. Eesti Ühistuenergia on seisukohal, et tuulikute paiknemine Eesti Ühistuenergia tuulikute vahetus läheduses kahjustab tema õiguseid. 1. Uusi tuulikuid kavandatakse Eesti Ühistuenergia tuulikutest alla kilomeetri kaugusele Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu kohaselt kavandatakse alale 2a kokku kuus tuulikut: Koljala RMK 7, Koljala RMK 8, Koljala RMK 9, Koljala 11, Koljala 12 ja Koljala 13. Alale 2b kavandatakse tuulikuid Koljala 7 ja Koljala 9. Alade 2a ja 2b vahel paiknevad olemasolevad Eesti Ühistuenergiale ja Enefit Green AS-ile kuuluvad tuulikud. Eriplaneeringu jooniselt nähtub, et mitmed aladele 2a ja 2b kavandatavad tuulikud paiknevad vähem kui kilomeetri kaugusel Eesti Ühistuenergia tuulikutest (vt lisa 2). Asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõus olemasolevate ja kavandatavate tuulikute omavahelist kaugust ja sellest tulenevaid takistusi aga käsitletud ei ole. 2. Uued tuulikud mõjutavad õhuvooge, vähendades seeläbi olemasolevate tuulikute tootlikkust Kuna uusi tuulikuid kavandatakse Eesti Ühistuenergia tuulikutele niivõrd lähedale, rikub see Eesti Ühistuenergia õigusi. Eeskätt kahjustavad kavandatavad tuulikud õhuvooge Eesti Ühistuenergia tuulikute ning tekitavad tuulikuid kahjustavat turbulentsi. Tuulepargi kavandamisel on määrav tähtsus tuulikute paiknemisel. See on vajalik eeskätt tuuleenergia efektiivseks kasutamiseks ja tuulikute tootmisvõimekuse suurendamiseks. Tuulikute paiknemine ei ole üksnes tehniline küsimus, vaid mõjutab kogu tuulepargi rajamise majanduslikku otstarbekust ja investeringute tasuvust. Iga tuuliku tootlikkus sõltub otseselt sellest, kas selleni jõuab piisavalt tugev, takistusteta ja stabiilne õhuvoog. Just seetõttu on tuulikute asukoha kavandamine ja sellega paiknevate tuulikute arvestamine üks olulisemaid aspekte, mis on määrav kogu tuulepargi efektiivse toimimise ja tootlikkuse seisukohast. Nimelt vajavad tuulikud elektri tootmiseks ühtlast õhuvoogu, mis omakorda eeldab takistuste, sealhulgas vahetus läheduses asuvate tuulikute puudumist. Kui tuulikud rajatakse liiga lähestikku, mõjutavad need paratamatult üksteise õhuvooge ja seeläbi kogu tuulepargi toimimist ning tootlikkust. Praktikas tähendab see seda, et eespool paikneva tuuliku tõttu muutub tuul tagumise tuuliku taga nõrgemaks ja ebaühtlasemaks. Eeltoodu on	koostamisel järgitud üldplaneeringu põhimõtet, mille kohaselt peab kavandatava tuuliku mast olema vähemalt neljakordse kavandatava tuuliku rootori diameetri kaugusel olemasolevast/ehitusõigust omavast tuuliku mastist. Selle tingimuse täitmine tagab piisavalt soodsad töötingimused nii olemasolevatele kui planeeritavatele tuulikutele.
--	---

leidnud kinnitamist ka teaduslikes artiklites.⁶ Selle tagajärjel väheneb aga tagumise tuuliku toodang ning kavandatud tootmisvõimekuse saavutamine ei ole enam võimalik. Liiga lähestikku paiknevad tuulikud on seega ebaefektiivsed ja kahjustavad üksteise tootlikkust. Eesti Ühistuenergia tuulikute kavandamisel on arvestatud teatud tootmisvõimekusega, mis tugineb eeldusel, et tuulikutest vähemalt kuni kilomeetri raadiusesse ei kavandata teisi tuulikuid, mis võiksid õhuvooge niivõrd ulatuslikult mõjutada. Uute tuulikute kavandamisel eelnõus märgitud kohtadesse, mis asuvad Eesti Ühistuenergia tuulikute vahetus läheduses, väheneb oluliselt Eesti Ühistuenergia tuulikute toodang. Seejuures mida võimsamad on uued tuulikud, seda rohkem Eesti Ühistuenergia tootmisvõimekus langeb. Arvestades uute tuulikute kavandatavat asukohta, on olenemata nende tuulikute võimsusest selge, et need mõjutavad oluliselt ulatuses kõigi alal 2a paiknevate Eesti Ühistuenergia tuulikute tootlikkust. Eesti Ühistuenergiat on olemas võrdlusandmed perioodist, mil tema olemasolevate tuulikute ümber ja vahele ehitati Enefit Green AS-i tuulikud ja nende pinnalt on ilmne, et uute tuulikute mõju olemasolevate tuulikute elektritoodangul on väga suur ning lihtsasti tõendatav. Kavandatavate tuulikute asukohad ei mõjuta pelgalt Eesti Ühistuenergia tuulikute tootlikkust, vaid kogu tuulepargi toimimist tervikuna. Kui õhuvoog on liiga lähestikku paiknevate tuulikute tõttu vähenenud ja ebastabiilne, ei saa ükski tuuleparki rajatud tuulik efektiivselt ja täiel määral tuuleenergiat ära kasutada ning maksimaalset tootmisvõimekust saavutada. Arvestades seda, et tuuleparkide kavandamine on ajamahukas ning rajamine eeldab märkimisväärsed investeeringuid, tuleb selliste olukordade tekkimist vältida juba planeerimise etapis. Ühtlasi on seeläbi võimalik vältida võimalikke kahjunõudeid, mis liiga lähestikku kavandatud tuulikute tootlikkuse vähenemise tõttu edaspidi esile võivad kerkida. 3. Kavandatavate tuulikute tekitatud turbulents suurendab Eesti Ühistuenergia tuulikute amortiseerumist ning vähendab nende kasutusiga Lisaks tootmisvõimekuse vähendamisele võivad üksteisele liiga lähedale kavandatavad tuulikud põhjustada ka muid kahjulikke mõjusid. Tuulikute labade liikumine tekitab õhus märkimisväärset turbulentsi, mis mõjutab eeskätt just tagumisi tuulikuid. Nagu eelnevalt selgitatud, kui tuulikud asuvad üksteisele liiga lähestikku, jõuab	
---	--

⁶ Vt nt Krishnamurthy, R. jt. Observations of wind farm wake recovery at an operating wind farm. Wind Energy Science, lk 361-380. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://wes.copernicus.org/articles/10/361/2025/>.

tagumiste tuulikuteni ebastabiilne ja takistatud õhuvoog. Selline õhuvoog ei too kaasa mitte ainult tootlikkuse vähenemist, vaid suurendab samal ajal ka koormust tuulikute labadele ja muudele osadele. Sellistes tingimustes töötamist ei ole aga ettenähtud tuulikude osade projekteerimisel. Tuulikute osad on kavandatud töötama stabiilsete õhuvoogude tingimustes, võttes arvesse tuulepargi mõistlikku paigutust, ning pidev ebaühtlane koormus viib nende tavapärasest kiirema kulumiseni. Seega amortiseeruvad üksteisele liiga lähedale kavandatud tuulikud märgatavalt kiiremini ning nende eeldatav kasutusiga lüheneb oluliselt. Turbulentsi mõju amortiseerumisele on käsitletud ka teadusartiklites.⁷ Amortiseerumine toob omakorda tuulikute omanikele kaasa hooldus- ja remondikulud ning täiendavaid investeeringuid. Investeeringute tegemisel on arendajad aga arvestanud tuulikute eeldatava kasutusea ja tootlikkusega, mis liiga lähestikku rajatud tuulikute puhul prognoositud tulu ei too ning seetõttu võib kogu tuulepargi rajamine muutuda majanduslikult ebaotstarbekaks. Tuulikute põhjustatud turbulentsist tulenev kahjulik mõju on kõige ulatuslikum just tugeva tuule korral, mil liiga lähestikku paiknevate tuulikute vaheline rõhk oluliselt suureneb. See võib põhjustada tuulikute osade kahjustusi või lausa eraldumist. Selline olukord ei takista mitte ainult tuulikute töötamist ja tootlikkust, vaid võib ohustada ka piirkonnas liikuvate isikute tervist ja vara. Ootamatud tuulikute rikked võivad põhjustada lausa tulekahjusid, mida on Eestis varemgi esinenud.⁸ Kavandatavate tuulikute põhjustatud turbulentsi suurus sõltub küll suuresti nende võimsusest ja labade suuruselt, kuid eelnõus ettenähtud paigutuse korral on tuulikute negatiivne mõju üksteisele vältimatu. Kohati alla 1 000 meetrise vahemaa puhul on selge, et nii Eesti Ühistuenergia kui ka kavandatavad tuulikud on sunnitud töötama vastastikku põhjustatud turbulentsi tingimustes. Praktikas toob see mõlema arendaja jaoks kaasa aga suuremad tuulikute hooldus-ja remondikulud, lühema kasutusea ning kogu tuulepargi oluliselt vähenenud tasuvuse. Suurim on mõju aga Eesti Ühistuenergiale, kuivõrd kavandatavate tuulikute võimsus ja suurus ületab mitmekordselt Eesti Ühistuenergia tuulikute võimsust.	
---	--

⁷ Vt nt Mozafari, S. jt. Sensitivity of fatigue reliability in wind turbines: effects of design turbulence and the Wöhler exponent. Wind Energy Science, lk 799-820. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://wes.copernicus.org/articles/9/799/2024/>.

⁸ Õhtuleht: Virumaal põles maha kolm miljonit eurot maksnud tuulegeneraator. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.oh tuleht.ee/672585/video-virumaal-poles-maha-kolm-miljonit-eurot-maksnud-tuulegeneraator>.

Rõhutame, et pärast seda, kui Enefit Green AS rajas Eesti Ühistuenergia olemasolevate tuulikute lähedusse uued tuulikud, kasvas Eesti Ühistuenergia tuulikute remondikulu oluliselt. Seega ei ole tegemist pelgalt teoreetilise riskiga vaid senise kogemuse pinnalt olemasolevate tuulikute lähedusse uute tuulikute rajamisel vältimatult saabuva tagajärjega. 4.Kokkuvõte Eeltoodust nähtub, et tuulikute asukohal on tuulepargi kavandamisel määrav tähtsus. Arvestades kavandavate tuulikute kaugust Eesti Ühistuenergia tuulikutest, mis jääb alla ühe kilomeetri, on selge, et uute tuulikute kavandamine eelnõus märgitud kohtadesse rikub Eesti Ühistuenergia õigusi kasutusiga, mis toob omakorda kaasa suuremad hooldus- ja remondikulud ning täiendavad investeeringud. Soovitatakse, et ülaltoodud mõjude vähendamiseks peaks tuulikute vaheline kaugus ulatuma 7-10 rootori diameetrini. Arvestades kavandatavate tuulikute kõrgust, tähendab see, et uute tuulikute rajamine lähemale kui kaks kilomeetrit olemasolevatest Eesti Ühistuenergia tuulikutest, on lubamatu. Eesti Ühistuenergia teeb ettepaneku tuulikute paigutus alades 2a ja 2b üle vaadata ning eemaldada tuulikupositsioonid, mis on Eesti Ühistuenergia tuulikutele lähemal kui kaks kilomeetrit. Märgime, et vastasel juhul esineb märkimisväärne oht, et Eesti Ühistuenergia on sunnitud vaidlustama nii planeeringulahenduse ja selle alusel antud load kui ka pöörduma kahjuhüvitisnõudega tsiviilkohtusse.	
--	--